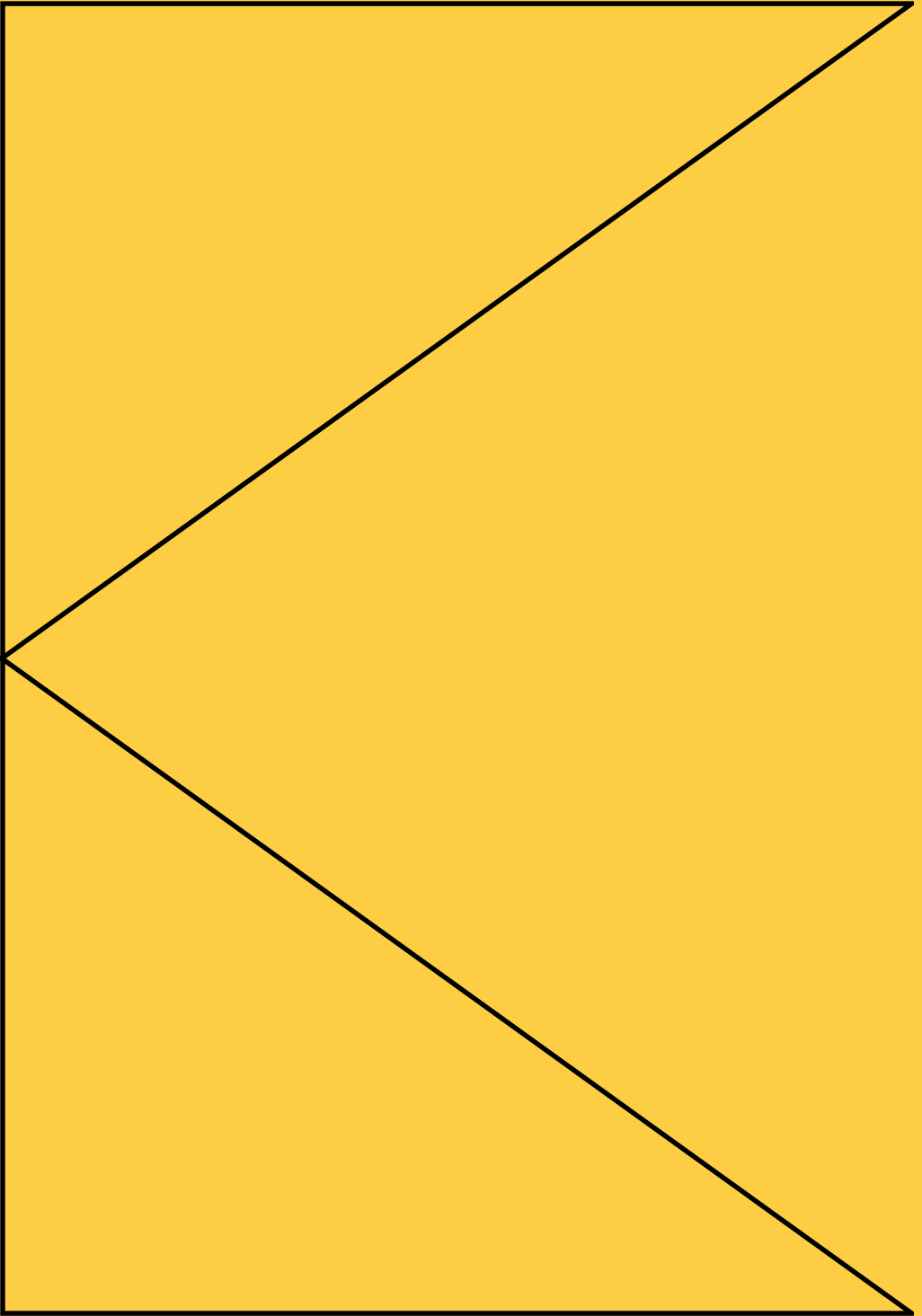

Kaunas –
Europos kultūros
sostinė 2022

BENDRUOMENIŲ
programos
metodologija

Ši knyga deklaruoja, kad kultūra gali pozityviai paveikti žmonių ir net išties visuomenės grupių gyvenimus. Ir tai nėra tuščias pareiškimas. Knyga išsamiai pristato, kaip „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programa sutelkė įvairių Kauno seniūnijų ir aplinkinių miestelių gyventojus bendrai kūrybinei veiklai, siekiant įgalinti juos pasijusti savo vietovės šeimininkais. Dar svarbiau tai, kad knygoje galima rasti kultūrinio darbo su bendruomenėmis pradžiamokslį, parašytą remiantis turtinga kelerius metus trukusio projekto patirtimi. Autoriai dosniai dalijasi bendruomeninę kūrybę grindžiančiomis idėjomis ir vertybėmis, išbandytais metodais ir instrumentais, išmoktomis pamokomis ir praktiniais patarimais, atskleidžia šios srities problemas ir iššūkius. Skaitytoją turėtų įkvėpti ne tik optimistinė retorika, bet ir gausūs įgyvendintų projektų pavyzdžiai, atrodo, iš tiesų išjudinę ne vieną bendruomenę nuo Eigulių mikrorajono iki Kulautuvos kurorto.

*Burianti
kultūra –
kurianti
bendruomenė*

TURINYS

---

4 **ĮVADAS**

---

10 **I. KAUNAS IR KAUNO RAJONAS –
EUROPOS KULTŪROS SOSTINĖ 2022**

---

16 **Bendruomenių programa
„Visi kaip vienas“**

---

28 **Fluxus Labas!**

---

56 **Šiuolaikinės seniūnijos**

---

66 **II. BENDRUOMENĖS APIBRĖŽIMAS:
KAS, KAIP IR KURIEMS GALAMS?**

---

67 **Bendruomenės – kas?**

---

74 **Bendruomenės – kuriems galams?**

---

78 **Bendruomenės – kaip?**

---

92 **III. KŪRYBOS SU BENDRUOMENE PROCESAS**

---

93 **Kas dirba su bendruomene?**

---

106 **Kūrybos su bendruomene proceso modelis**

---

120 **Esminiai kūrybos su bendruomene principai**

---

124 **Kontekstualumas**

---

154 **Bendrakūryba**

---

170 **Eksperimentavimas / nuotykis / žaidybiškumas**

---

190 **IV. KŪRYBOS SU BENDRUOMENE IŠŠŪKIAI**

---

191 **Žmogiškieji iššūkiai**

---

194 **Iššūkiai kuriant ryšį**

---

204 **Infrastruktūros iššūkiai**

---

208 **Administraciniai, vadybos iššūkiai**

---

212 **Iššūkiai, kuriuos sunku numatyti iš anksto**

---

216 **TIKRASIS REZULTATAS: KŪRINYS**

---

228 **PROGRAMOS KOMANDA / PATIRTYS**

Izadas

Kas susidūrė su bendruomeninių veiklų organizavimu ir įgyvendinimu, patvirtintų, kad tai – iššūkių nestokojantis procesas. Vis dėlto, pasiryžę leistis į šį kelią žino, kad darbo su bendruomenėmis vaisiai yra verti pastangų – vieninga ir tikslingai veikianči bendruomenė yra stiprus pozityvių pokyčių užtaisas. Tuo įsitikino ir „Kaunas ir Kauno rajonas – Europos kultūros sostinė 2022“ (toliau – „Kaunas 2022“) komandos nariai, kelerius metus būrę Kauno miesto ir Kauno rajono bendruomenės kultūrinėms iniciatyvoms.

Projektas „Kaunas 2022“ skirtas šimtams ar net tūkstančiams vietos, Europos ir pasaulio menininkų ir kūrėjų suvienyti. Jame svarbią vietą užimanti bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ siekė suvienyti daugybę Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojų, kad būtų sukurta naujų viešų erdvių, kur jų niekada iki tol nebuvo, būtų sužadinta gyventojų atsakomybė už savo kaimynystę, rengiamos šventės rajonų, seniūnijų aikštėse, parkuose, kiemuose, pirtyse ir garažuose. Bendruomeniniai projektai tapo platforma alternatyviai kultūrai ir miesto, šalies bei Europos subkultūrų saviraiškai. Veiklomis siekta aptarti alternatyviosios kultūros reikšmę bendrame kultūriniame kontekste, ieškoti naujų meno erdvių, skatinti kritinį mąstymą, atsakomybę už save ir kitus, meninę / kultūrinę pasaulėžiūrą.

Knygoje rasite daug informacijos apie įvairias bendruomenines veiklas, modelį, kuris padeda jas organizuoti, pamatinius principus, įrankius, iššūkius ir realius veiklos pavyzdžius. Šioje įžangoje norime aptarti kelis esminius dalykus, kurie programą lydėjo nuo pačios jos pradžios. Jie nebus minimi atskirai knygoje – nepavyko jų susisteminti į sukurtus metodologijos skyrius, nes tai – veiklos pagrindas ar mąstysena, su kuria penkerius metusėjome į susitikimus su bendruomenių atstovais.

Bendruomenių programos atspirties tašku ir pagrindu tapo žmonės ir jų sudaromos bendruomenės. Projekto pradžioje buvo iškeltas pamatinis tikslas – **santykių tarp žmonių kūrimas ir palaikymas**, kuris niekur nekomunikuotas, neaprašytas, bet visi, kas dirbo su šia programa, jį nešiojo galvoje ir širdyje. Tai paties žmogaus, dirbančio su bendruomenėmis, pamatinė vertybė.

Bendravimas vertinamas labiau, nei pasiektas projekto rezultatas, atrastas iššūkio sprendimas ar sukurtas kūrybinis produktas.

Bendravimo svarba buvo milžiniška. Visos veiklos prasidėjo pirmiausia nuo nuolatinės komunikacijos tarp bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ koordinatorių, fasilitatorių, bendruomenės atstovų. Tiesioginis bendravimas buvo svarbiausias: taip gimdavo idėjos ir taip buvo sprendžiami iššūkiai. Šalia bendravimo visada ėjo ir palaikymas. Leidinyje to neišskaitysite, bet svarbu pabrėžti, kad kiekvienas bendruomenės aktyvistas turėjo mentorių (bendruomenių programos koordinatorių ar fasilitatorių) – asmenį, kuris palaikė, patarė, atsakė į klausimus, išklusė. Darbas su bendruomenėmis nėra lengvas, todėl tiems, kas aktyviai, visa širdimi į tai įsitraukia, kartais dėl įvairiausių priežasčių nusvyra rankos, prarandama motyvacija veikti, tad minėtas palaikymas tampa esminis. Atviri pokalbiai, ryšių palaikymas ne tik tada, kai smagu ir gera, bet ir tada, kai viskas atrodo beprasmė ir neįmanoma, yra tai, kas padarė šią programą sėkmingą. To negalima nuvertinti.

Kitas išskirtinumas – **idėjos „iš apačios“**. Būtent tai ir padarė bendruomeninius projektus nepaprastai įdomius, bet kartu ir sudėtingai valdomus (ypač kalbant apie projektinį finansavimą). Bendruomenių programos idėja buvo per bendravimą skatinti bendruomenės atstovus išdrįsti įgyvendinti savas, o ne primestas idėjas, kurias finansuoja vienas ar kitas fondas. Pastebėjome, kad savo idėjas įgyvendinančios bendruomenės yra stipriai motyvuotos ir aktyviai įsitraukia į veiklas. Kita vertus, siekiant užtikrinti aktyvų dalyvių įsitraukimą ir sukurti saugią aplinką, organizuojant veiklas svarbu iš anksto nusimatyti **veiklų periodiškumą**. Tai leidžia iš anksto susiplanuoti veiklų grafiką, numatyti kiekvieno susitikimo eigą ir rezultatus, taip pat suteikia galimybę dalyviams lengviau sudėlioti savo užimtumą ir prioritetus.

Bendruomenės poreikių tenkinimas drauge įgyvendinant vertę kuriančius projektus – kitas svarbus aspektas. Bendruomenių programa niekada nesiekė kurti objektų ar meninių kūrinių tik dėl paties objekto ar kūrinio. Šiuo atveju menas buvo tik priemonė tikslui pasiekti. Sukurti meno objektai liko ne kaip rezultatas, o kaip ženklas, kad toje vietoje susibūrė, susipažino asmenys, kurie toliau savarankiškai veikia ir kuria. Įgyvendinant idėjas buvo labai svarbu pasirinkti tinkamą menininką, kuris gebėtų išlaikyti **pusiausvyrą tarp meninių ambicijų, bendruomenės įsiklausymo ir kūrinio kokybės**. Bendruomenių programoje „Visi kaip

vienas“ laikytasi nuostatos, kad kokybę lemia dėmesys, skiriamas bendruomenei, įsiklausymui, tyrimams ir dialogui, mėginimams vietos gyventojus maksimaliai įtraukti į veiklas, vietos talentams atrasti ir kt. Atsižvelgiant į tai, ypač svarbu, kad menininkas, dirbantis su bendruomene, būtų empatiškas, jautrus bendruomenės norams ir vizijoms, neiškeltų savų idėjų aukščiau bendruomenės, skirtų nuolatinį dėmesį projekto meninei kokybei ir estetikai. Kokybiškai sukurtas objektas kelia pasidžiavimą – jausmą, kad aš / mes sugebėjome.

Galiausiai norime trumpai apžvelgti bendruomeninių projektų specifiką, nes tai turi didelę įtaką projektų turiniui, jų įgyvendinimo procesui ir visaverčiui bendruomenės, menininkų įsitraukimui. Labai svarbu bet kokio dydžio bendruomeninį projektą skaidyti į mažesnes dalis. Neskaitant tyrimo ir refleksijos etapų, įgyvendinant projektą veiklos skaidomos į mažesnes dalis, kurių kiekviena turi aiškų tikslą, vedantį galutinio rezultato link. Skaidymas į mažesnes dalis labai svarbus dėl galimos greitos reakcijos į atsiradusius pokyčius. Net įpusėjus veikloms, projekto rezultatas gali keistis reaguojant į pasikeitusias aplinkybes. Tokiais atvejais meninės veiklos nenutraukiamos, o keičiamos, nesibaiminant kai kuriais atvejais atsakyti jau įgyvendintų veiklų ir pradėti iš naujo (tai nėra laikoma klaida, o veikiau patirtimi, kuri lėmė tinkamesnį sprendimą). Svarbiausia, kad per projektą nebūtų pamirštos pirminės vertybės – vietos bendruomenės įgalinimas, tarpusavio ryšių puoselėjimas, vietos gerovės meninėmis priemonėmis kūrimas ir pan.

Taip pat labai svarbu suprasti, kad idealiu atveju bendruomeniniai projektai neturėtų būti baigtiniai – **vienos veiklos pabaiga turėtų būti kitos veiklos pradžia**. Tai – nesibaigiantis procesas, nuolatos auginantis vietos bendruomenės narius.

Projekto „Kaunas 2022“ bendruomeninės veiklos buvo įgyvendinamos pagal programą „Visi kaip vienas“, kuri suskirstyta į du projektus – „Fluxus Labas!“, skirtas bendruomenėms Kauno miesto ribose, ir „Šiuolaikinės seniūnijos“, nukreiptas į veiklas Kauno rajone. Ši metodologija – abiejų komandų siekis pasidalyti sukaupta patirtimi su bendraminčiais, norinčiais kryptingai organizuoti bendruomenines veiklas.

Metodologija pradedama pristatant „Kaunas 2022“ projektą ir bendruomenių programą „Visi kaip vienas“, jos vertybinį pagrindą, tikslą, vizijas ir uždavinius. Pirmajame skyriuje išsamiau apžvelgiamos programos praktikos, įskaitant jų pasirinktus veiklos modelius ir chronologiją. Antrajame skyriuje autoriai siekia atsakyti *kas yra bendruomenė*, pristatydami dvi plačiai sutinkamas interpretacijas: bendruomenę kaip daiktą ir kaip socialinį reiškinį. Pasirinkus ir pagrindus pastarąjį apibrėžimą, trečiame skyriuje imamas atsakymo į klausimą *kuriems galams?*, apžvelgiantį stiprių bendruomenių svarbą iš skirtingų perspektyvų. Ketvirtasis skyrius gvildena praktinius klausimus, *kaip* dirbti su bendruomenėmis, ir skaitytojui pristato pagrindines veiklos kryptis, fasilitatorių vaidmenį bei reikšmę. Toliau pristatomas kūrybos su bendruomene proceso modelis, kuriame išskiriami keturi bendruomeninių projektų etapai. Didelis dėmesys, atsakant į klausimą *kaip*, skiriamas esminiams principams ir vertybėms, kuriomis rėmėsi abiejų projektų komandos – bendrakūrybos, kontekstualumo ir žaidybiškumo / nuotykių / eksperimentavimo. Išsamiai apžvelgus vertybinį pagrindą, autoriai dalijasi pasiteisinusiomis praktikomis, projektų specifika ir kitais esminiais darbo su bendruomene elementais. Galiausiai, autoriai įvardija ir apžvelgia žmogiškuosius, infrastruktūrinius ir administracinius iššūkius, kurių gali tikėtis kiekvienas dirbantis su bendruomeniniu projektu, dalijasi konkrečiais jų sprendimo būdais. Paskutiniame skyriuje pateikiamas susistemintas bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ veiklų apibendrinimas ir iš to kylančios pamokos. Ši metodologija gali būti skaitoma tiek kaip vientisas tekstas, tiek kaip atskiri skyriai, kurių kiekvienas atskleidžia dalį kompleksiško bendruomeninių veiklų konteksto.

Džiaugiamės „Kaunas 2022“ projekto sukurta pridėtine verte vietos bendruomenėms ir dėkojame kiekvienam prisidėjusiam, siekiant Europos kultūros sostinės titulo. Tikime, kad nuveikti darbai ir realizuotos idėjos bus naudingos kuriant šiuolaikišką, praeities, dabarties ir ateities sintezę grįstą aplinką Kauno mieste ir Kauno rajone, kur gyventi gera kiekvienam, nepriklausomai nuo amžiaus, kilmės, profesijos ar pažiūrų.

Taip pat tikimės, kad šios knygos puslapiuose sukaupta projekto patirtis pasitarnaus skaitytojams, siekiantiems gilinti savo žinias darbo su bendruomenėmis srityje, ir turės poveikį už Kauno miesto ir Kauno rajono ribų.

Sėkmingos
kelionės!

Autoriai

Kaunas ir
Kauno rajonas –
*Europos
kultūros
sostinė 2022*

„Kaunas ir Kauno rajonas – Europos kultūros sostinė 2022“ – įkvėpianti kelionė, prasidėjusi dar 2015 metais. Programos sumanytojai pastebėjo, kad kauniečių žvilgsnis į savo miestą yra gaubiamas nostalgijos ir kryptantis į praeitį. Dažnai keltas klausimas: ar Kaunas iš tiesų yra antras miestas? „Kaunas 2022“ komanda suprato, kad atėjo metas Kauno ir Kauno rajono virsmui iš laikinosios į šiuolaikinę sostinę.

Europos kultūros sostinės iniciatyva, prasidėjusi 1985 m., gali būti laikoma vienu sėkmingiausių Europos Sąjungos projektų. Šiuo garbingu titulu apdovanojus Kauną ir Kauno rajoną, projekto komanda pajuto, kad tai – galinga jungtis tarp praeities, dabarties ir ateities. 2022 metai – tarsi viena didelė šventė, iliustruojanti nueitą kelią ir pristatanti Kauno miesto bei Kauno rajono aplinką kaip drąsią, kūrybišką ir šiuolaikišką.

Svarbu paminėti, kad šios kelionės pagrindas yra žmonės ir darbas žmonėms. Tikslas – priartėti prie šiuolaikinės sostinės idėjos – nebūtų realizuotas be didelės ir profesionalios bendraminčių komandos, kultūrinių organizacijų, menininkų, partnerių, savanorių, o ypač – miesto ir rajono gyventojų įsitraukimo. „Kaunas 2022“ komanda, paisydama istorijos ir tradicijų, taip pat siekdama pažvelgti į jas šiuolaikiniu žvilgsniu, veiklos įgyvendinimą paskirstė skirtingose programose: „Modernizmas ateičiai“, „Atminties biuras“, „Visi kaip vienas“, „Dizainas laimei“, „Kylantis Kaunas“, „Kultūros partnerystės“, „Mitinis Kauno žvėris“, „Kultūros tempo akademija“ ir programa Kauno rajone.

Programa „Modernizmas ateičiai“ skirta Kauno modernistinio paveldo išsaugojimo sėkmės istorijai atskleisti. „Atminties biuras“ skatina pažinti daugiakultūrę Kauno miesto ir rajono atmintį, didžiulius savimi ir vietomis, kuriose gyvename. „Dizainas laimei“ į dizainą žvelgia kaip į priemonę, padedančią stiprinti žmogaus ir aplinkos ryšį, puoselėti tvarius kūrybinius sprendimus, didinančius aplinkos patrauklumą ir prieinamumą. Programa „Kylantis Kaunas“ skirta jaunimo idėjoms ir siekia suteikti galimybių jaunajai kartai kurti tokią aplinką, kurioje jai būtų gera gyventi. „Kultūros partnerystės“ telkia Kauno miesto ir Kauno rajono kultūrinės organizacijas, stiprina jų vidinius ir išorinius ryšius. „Mitinis Kauno žvėris“ – kolektyvinio naratyvo programa, kviečianti vietos gyventojus kurti šiuolaikinę Kauno miesto ir Kauno rajono legendą. „Kaunas 2022“ programa Kauno rajone rūpinasi sklandžia minėtų programų integracija Kauno rajono teritorijoje ir jo kultūrinio potencialo stiprinimu. „Kultūros tempo akademijos“ programa rengia įvairius skirtingo formato mokymus jaunimui, bendruomenėms, savanoriams ir kultūros profesionalams, skirtus turimoms kompetencijoms tobulinti, naujiems įgūdžiams formuoti ir atrasti, talentams puoselėti. Galiausiai bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ – bendruomeniškumą per kultūrą skatinanti programa, kurios veiklos ir įkvėpė šią metodologiją. Detaliau ši programa pristatoma tolesniuose skyriuose, o norintys plačiau susipažinti su kitomis Europos kultūros sostinės programomis Kaune ir Kauno rajone gali apsilankyti interneto puslapyje: www.kaunas2022.eu.

Kaunas 2022 struktūra

MODERNIZMAS ATEIČIAI

Skatina bendruomenių sąmoningumą ir ryšį su Kauno modernizmo paveldu, kuria naujus kūrybinius projektus ir stiprina šio paveldo aktualumą Europos mastu.

ATMINTIES BIURAS

Renka žmonių istorijas, jas garsina ir siekia atgaivinti daugiautę Kauno ir Kauno rajono atmintį, stiprinti skirtingų čia gyvenančių bendruomenių ryšį ir bendravimą.

DIZAINAS LAIMEI

Kuria naują patogaus miesto ir miestietiškumo sampratą, paremtą dizainerių bei aplinkos specialistų rekomendacijomis. Skatina mokymąsi pritaikyti miestą visiems ir ugdo šiuolaikinį miestietį.

KYLANTIS KAUNAS

Programa skirta įvairaus amžiaus jaunajai kartai nuo kūdikių iki jaunų suaugusiųjų. Siekia padėti kurti tokį miestą, kuriame jie norėtų gyventi.

KULTŪROS PARTNERYSTĖS

Kultūros organizacijų ir kūrėjų tinklas, kartu su Kaunas 2022 vystantis daugiau nei 100 unikalių meninių projektų, skirtų specialiajai 2022 metų programai.

FLUXUS LABAS! / VISI KAIP VIENAS

Skatina Kauno ir Kauno rajono gyventojus per bendras veiklas burtis į glaudžias ir kūrybiškas bendruomenes.

KULTŪROS TEMPO AKADEMIJA

Neformali mokymų programa, burianti projekte dalyvaujančias organizacijas ir žmones, kurie domisi naujų gebėjimų vystymu ir kultūros projektų naujovėmis.

PROGRAMA KAUNO RAJONE

Kartu su Kauno rajono gyventojais, kultūros organizacijomis, vietos ir kvietimais menininkais plėtoja vietas ir bendruomenės identitetu paremtus projektus (pavyzdžiui, „Šiuolaikinės seniūnijos“).

MITINIS KAUNO ŽVĖRIS

Pramoginė programos dalis, ruošusi didžiųjų 2022 metų renginių siužetus, paremtus esamomis ir naujomis Kauno istorijomis. Programa taip pat kuria legendą apie Mitinį Kauno Žvėrį.

Bendruomenių programa

*„Visi kaip
vienas“*

Bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ – tai bendruomeniškumą per kultūrą skatinanti programa, kurios pagrindinis tikslas – sudaryti galimybių įvairioms bendruomenėms didžiuotis savo kultūra, skatinti bendradarbiavimą, pagarbą vieni kitiems ir bendrą kūrybą.

Įgyvendinant programą daug dėmesio skirta vietos kultūriniam potencialui ir unikalumui stiprinti, atsakomybei už save ir kitus, taip pat dalyvavimui kultūroje skatinti, meninės / kultūrinės pasaulėžiūros plėtrai ir aktyviam bendruomenės atstovų įsitraukimui priimant sprendimus, susijusius su jų gyvenamosios aplinkos kūrimu. Vietiniai gyventojai buvo aktyviai įtraukiami į savo gyvenamosios vietos kultūros kūrimą ir puoselėjimą. Dar rengiant paraišką numatyta, kad ši programa bus orientuota būtent į Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojus. Praėjus penkeriems metams matyti, kad taip ir įvyko, tai – pačių gyventojų sukurta programa. Pastebėta, kad, galėdami džiaugtis ryšiais su aplinkiniais, sugebėdami kurti ir mėgautis kūrybos rezultatais savo kieme, mieste ar rajone, gyventojai tampa atviresni, kūrybiškesni ir tolerantiškesni.

Šiame skyriuje pristatomi du „Visi kaip vienas“ projektai: „Fluxus Labas!“ ir „Šiuolaikinės seniūnijos“. Pagrindinis jų veiklos skirtumas – teritoriškumas. „Fluxus Labas!“ veikia Kauno miesto ribose, o „Šiuolaikinės seniūnijos“ – Kauno rajono teritorijoje. Išskaidymą į miestą ir rajoną lėmė skirtingas savivaldybių požiūris į bendruomenės ir bendruomeninių, kultūrinių, socialinių kontekstų įvairovę. Nors abiejų projektų veiklos organizavimo metodai kiek skiriasi, jas vienija bendros vertybės, principai ir tikslas.

„Fluxus Labas!“

VIZIJA: atviros Kauno miesto bendruomenės, įtraukiančios vietos gyventojus į veiklas, pripažįstančios kultūrų įvairovę Kaune ir už jo ribų (*įtraukimas*), mezgančios tarpusavio ryšius ir besidalijančios savo kultūra (*ryšiai*), išreikšdamos ją kūrybiškais, inovatyviais meniniais būdais ir kuriančios tam pritaikytas veiklas (kultūrinė antreprenerystė).

TIKSLAS: įgalinti skirtingas bendruomenes puoselėti savo kultūrą ir tapti svingais savo vietos šeiminkais, besidalijančiais kultūra su kauniečiais, lietuviais ir europiečiais.

UŽDAVINIAI:

- Ugdyti dalyvavimo kultūrą.
- Didinti bendruomeninių menų (taip pat menininkų, dirbančių su vietos bendruomenėmis) žinomumą ir plėtrą (komunikuojama bendruomeninio meno vertė vietos lyderiams ir verslams).
- Skatinti vietos bendruomenės inicijuoti pokyčius jų gyvenamojoje aplinkoje (pagalba vietos bendruomenėms kūrybiškai spręsti vietos iššūkius).
- Plėsti meninę ir kultūrinę pasaulėžiūrą.
- Ugdyti ir skatinti bendrakūrybos principus ir praktikas.
- Kurti ryšį su vietos bendruomenėmis, megzti vietos žmonių ir organizacijų tinklą.

„Šiuolaikinės seniūnijos“

VIZIJA: platus vietos bendruomenių požiūrio į meną ir kultūrą horizontas formuojamas kokybiškai įtraukiant kuo daugiau bendruomenės narių, Lietuvos ir užsienio menininkų, kultūros lauko atstovų ir partnerių į kūrybinius procesus, lemiančius naujų meno kūrinių, kultūrinių veiklų, dialogo tarp vietos bendruomenių ir kultūros įstaigų atsiradimą Kauno rajone.

TIKSLAS: su vietos bendruomene, kultūros įstaigomis, partneriais ir menininkais kurti vietos identitetu paremtus, bendruomenę įtraukiančius tvarius meno ir kultūros projektus Kauno rajone.

UŽDAVINIAI:

- Praplėsti vietos bendruomenių požiūrį į meną, kūrybą ir kultūrą.
- Sukurti sąlygas panaudoti vietos infrastruktūrą ir žmogiškuosius išteklius, stiprinant kultūros ir meno sklaidą Kauno rajone.
- Skatinti dialogą tarp vietos bendruomenių ir kultūros įstaigų, suteikiant erdvę horizontaliosiomis praktikomis paremtai komunikacijai.¹
- Ugdyti ir stiprinti vietos bendruomenių ir kultūros įstaigų kultūros vadybos įgūdžius.
- Stiprinti vietos gyventojų norą puoselėti gyvenamąją aplinką ir ja didžiutis.

Kodėl Fluxus?

Kaune gimusio J. Mačiūno inicijuotas *fluxus* judėjimas turėjo didelės įtakos paprogramės pavadinimui ir pagrindui. XX a. 7-ajame dešimtmetyje gimusiam judėjimui J. Mačiūnas pasirinko daugiareikšmį žodį *fluxus*, lotynų kalboje reiškiantį tekėjimą, apsivalymą, nepastovumą, anglų kalboje – išvalyti, sulydyti. *Fluxus* judėjimas sujungė abi reikšmes ir siekė apsivalyti nuo „negyvo meno“, skleisti pasaulyje naują požiūrį į kūrybą. J. Mačiūno sumanytas *fluxus* menas vienijo menininkus, kompozitorius, architektus, dizainerius ir kitus eksperimentuojančius ir ieškančius galimybių sujungti įvairias menines technikas bei disciplinas bendrakūrybos principu, siekiančius atsitiktinumo ir nuotykių. J. Mačiūnas meną suliejo su gyvenimu, įvairiomis performatyviomis meninėmis praktikomis ir savo kuriamais objektais, siekdamas žiūrovus išjudinti iš kasdienybės ir išryškinti gyvenime pasitaikančius pokštus.

Rūta Gaidamavičiūtė straipsnyje „Fluxus ir Lietuva“ nepaprastai taikliai apibūdina *fluxus* judėjimo esmę: „Kai suvokiama, kad didžiausia vertybė mene yra vaizduotė, tenka pripažinti ir galimybę, jog mažiau civilizuoti ir pasaulio meno scenoje pasireiškę kraštai jos gali turėti net daugiau, nei visko pertekę“.² *Fluxus* judėjimo filosofijos esmė – pasipriešinimas elitiniam menui ir J. Mačiūno aktyviai ginta nuostata, kad visi gali būti kūrėjais. Būtent ši menininko mintis ir tapo pagrindiniu vertybiniu bendruomenių programos pamatu – visuose įgyvendintuose projektuose bendruomenės nariai yra pagrindiniai kūrėjai, o santykiyje su menininku – bendrakūrėjai.

¹ Minint horizontaliąsias praktikas, turimos galvoje veiklos, kurių organizavimo ir įgyvendinimo procese visi į jas įsitraukiantys asmenys yra lygiaverčiai partneriai.

² Rūta Gaidamavičiūtė. Fluxus ir Lietuva. World New Music Magazine Nr. 18, 2008. <https://www.mic.lt/lt/diskursai/wnmm-nr-18/ruta-gaidamaviciute-fluxus-ir-lietuva/>

Fluxus + Labas = „Fluxus Labas!“

„Kaunas 2022“ mieste įgyvendinamai bendruomenių programos daliai iš karto prigijo „Fluxus Labas!“ pavadinimas, kuris yra ir kvietimas kiekvienam gyventojui be specialaus pasiruošimo prisijungti prie kūrybinio proceso ir būti su kitais – sveikintis, bičiuliautis. „Fluxus Labas!“ – tai Kauno mieste veikiančios bendruomeninės laboratorijos³, siekiančios vienyti vietos gyventojus, menininkus, kūrybininkus, aktyvistus, verslininkus, švietėjus ir visus kitus, norinčius meninėmis ir kūrybinėmis priemonėmis prisidėti kuriant, aktyvinant savo gyvenamąją aplinką.

Išanalizavus *fluxus* judėjimo filosofiją, buvo išskirti 8 *fluxus* principai, vėliau taikyti visuose įgyvendintuose „Fluxus Labas!“ projektuose. Taikant juos, veiklos tapo patrauklesnės, skatino žmonių smalsumą, jas pasidarė lengviau suprasti, atsirado nemažai žaidybiškumo ir linksmumo, o visi įsitraukusieji tapo kūrėjais.

³ Bendruomeninė laboratorija – tai efemeriškas vietos gyventojų (ir ne tik) darinys, kurie veiklos vykdymo momentu nori prisidėti ir kurti kūrybišką aplinką ar užsiimti kita bendruomenei aktualia ir prasminga veikla.

Bendruomeninės laboratorijos Kauno mieste pradėtos kurti 2018 m., padedant specialiai šiam darbui parengtiems bendruomenių fasilitatoriams (kitaip – Fluxus agentams) (plačiau apie bendruomenių fasilitatorius ir jų mokymus skaitykite skyriuje „Kas dirba su bendruomene“). „Fluxus Labas!“ stiprybė, kad nuo pat programos pradžios koordinatoriai, bendruomenių fasilitatoriai ir laboratorijų iniciatoriai suvokė, jog net ir mažiausios kūrybinės iniciatyvos kuria stiprius ilgalaikius pokyčius, kurie itin svarbūs augančiai kūrybos ir bendravimo svarbą suvokiančiai visuomenei.

„Fluxus Labas!“ principai:

„Pasidaryk pats“
kultūra ir estetika

Atsitiktinumas

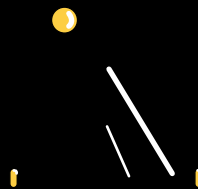
Nuolat kintantis
judėjimas

Naikinama riba tarp
meno ir gyvenimo

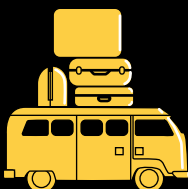
Skirtingų disciplinų
jungimas

Nuotykis

Paprastumas

„Išjudėjimas“ iš
kasdienybės bei rutinos

Daugiau apie šiuos principus skaitykite skyriuje
„Eksperimentavimas / nuotykis / žaidybiškumas“.

„Šiuolaikinės seniūnijos“

– tęstinis bendruomeninis projektas, siekiantis sustiprinti Kauno rajono kultūros sektorių, jo partnerius ir vietos bendruomenes. Projektas įgyvendinamas bendradarbiaujant Kauno rajono kultūros, švietimo specialistams, verslo, išoriniams ekspertams ir partneriams, kviestiniams menininkams, kūrybininkams, bendruomenių atstovams, „Kaunas 2022“ kuratoriams ir koordinatoriams.

Projekte dalyvavusios seniūnijos:

*Akademija,
Babtai,
Domeikava,
Ežerėlis,
Garliavos apylinkės,
Lapės,
Linksmakalnis,
Kačerginė,
Karmėlava,
Kulautuva,
Raudondvaris,
Ringaudai,
Rokai,
Vilkija,
Samylai.*

Projekte dalyvavo 15 išvardytų Kauno rajono seniūnijų, tačiau ne visos įsitraukė vienu metu. „Šiuolaikinės seniūnijos“ prasidėjo 2019 m. paskelbus kvietimą Kauno rajono seniūnijoms teikti paraiškas dalyvauti projekte. Tuomet sulaukta 16 prie projekto norinčių prisijungti seniūnijų, tačiau „Kaunas 2022“ komandos nariams ir išoriniams specialistams įvertinus paraiškas, prie projekto pasiūlyta prisijungti 7 iš jų. Siekiant į projektą įtraukti kuo didesnę Kauno rajone esančių seniūnijų dalį, 2020 m. paskelbtas antras kvietimas paraiškoms teikti. Jo metu sulaukta 13 paraiškų, iš kurių 8 buvo patvirtintos. Jas parengusios ir pateikusios seniūnijos tapo projekto dalyvėmis. Visos seniūnijų teiktos paraiškos buvo vertinamos atsižvelgiant į seniūnijų motyvaciją, numatomą realų partnerių indėlį ir atvirumą pokyčiams. Kiekvieną projekte dalyvaujančią seniūniją koordinavo „Kaunas 2022“ koordinatorių / kuratorių. Bendrą projekto įgyvendinimą ir komandą koordinavo vienas „Kaunas 2022“ atsakingas asmuo.

Labai svarbu pastebėti, kad abu šiuos projektus vienija ir kartu panašių projektų kontekste išskiria, jog didžiausias dėmesys juose yra skiriamas tarpusavio ryšiams megzti ir vidinei bei išorinei komunikacijai puoselėti, palaikyti. Galima išskirti dvi pagrindines komunikacijos kryptis:

1.

Bendruomenių programos komandos komunikacija su bendruomenių atstovais, įgyvendinančiais savo vietos projektus: organizuojami reguliarūs susitikimai su bendruomenės atstovais ar jų grupėmis; dalyvaujama ir padedama jų renginiuose; nuolat palaikomas ryšys el. laiškais, skambučiais ir pan.

2.

Vidinė projektų „Fluxus Labas!“ ar „Šiuolaikinių seniūnijų“ komandų komunikacija: kiekvieną rytą organizuojami stand-up'ai, kurių metu pristatomi buvę praeitos dienos ir būsimi dienos darbai, kylantys iššūkiai, aptariama, kaip galima dirbti efektyviau ir turimas žinias perduoti bendruomenėms, atitinkamai keičiant taikomus darbo metodus.

Toliau šiame skyriuje bendruomenių programoje „Visi kaip vienas“ vystyti projektai „Fluxus Labas!“ ir „Šiuolaikinės seniūnijos“ pristatomi atskirai. Viskas prasidėjo nuo „Fluxus Labas!“ veiklu, o vėliau, atsižvelgiant į teritorinius ir administracinius skirtumus, buvo nuspręsta Kauno rajone vystyti atskirą projektą – „Šiuolaikinės seniūnijos“. Žemiau pateikiamoje chronologijoje detalizuojama, kaip ir kada „Fluxus Labas!“ išsiskyrė į du projektus. Taip pat abu projektai pristatomi atskirai, atsižvelgiant į jų unikalumą.

Fluxus

Labas!

Fluxus Labas!

Šiame skyriuje nuosekliai supažindinama su „Fluxus Labas!“ projektu. Jis pristatomas chronologiškai, siekiant atskleisti pirminės programos idėjos pokytį, nulemtą miesto ir rajono sociokultūrinės situacijos, nuolat kintančių bendruomenių poreikių.

2017

Projektas „Fluxus Labas!“ startavo 2017 m. pabaigoje, suorganizavus „Fluxus Labas!“ fasilitatorių rengimo mokymus apie bendruomeninius menus ir darbą su bendruomenėmis. Penkis mėnesius trukusių mokymų metu siekta parengti būsimus bendruomenių fasilitatorius, padėsiančius spręsti vietos iššūkius per menines ir kūrybines veiklas (pradžioje jie buvo vadinami fluxus agentais, tačiau to-

liau leidinyje bus vartojamas terminas – bendruomenių fasilitatorius). Mokymuose kalbėta apie bendruomeninio meno pavyzdžius Europoje, kitų Europos kultūros sostinių gerąsias praktikas ir fasilitavimo, grupių valdymo, vietos tyrimo ir veiklų refleksijos metodikas (plačiau skaityti skyriuje „Kas dirba su bendruomene?“).

2018

2018 m. liepos pradžioje savo veiklą pradėjo pirmoji bendruomenių fasilitatorių karta. Jie rengė susitikimus, kūrybines dirbtuves, organizavo renginius, tačiau svarbiausia jų veiklos dalis buvo įtraukti vietos organizacijas, menininkus, gyventojus ir atskleisti jų talentus, įveiklinti netradicines erdves. Tuo metu Kauno rajono teritorijoje (Garliavos apylinkės, Zapyškis ir Akademija) dirbo 3 bendruomenių fasilitatoriai, o Kauno mieste (Šančiai, Eiguliai, Dainava, Viliampolė, Šilainiai) – 5. Kiekvienas fasilitatorius už tam tikrą įgyvendintą veiklą skaičių su vietos bendruomenėmis kas mėnesį gaudavo simbolinį užmokestį. Papildomų lėšų buvo skiriama veiklų įgyvendinimui: menininkų ir kūrybininkų atlygiams, kūrybinėms dirbtuvėms reikalingoms priemonėms, aparatūros nuomai ir kt. Nuo 2018 m. visos „Fluxus Labas!“ fasilitatorių veiklos pradėtos vadinti „**Fluxus laboratorijomis**“.

Įsitikinus, kad fasilitatorių vykdomos veiklos konkrečiose teritorijose pasiteisina, 2018 m. pabaigoje buvo paskelbtas kvietimas į antruosius bendruomenių fasilitatorių rengimo mokymus. Mokymų programa pakoreguota atsižvelgiant į jau turimą tiesioginių veiklų su bendruomene patirtį. Prie programos tobulinimo žymiai prisidėjo asociacija „Kūrybinės jungtys“, padėjusi sukurti darbo su bendruomenėmis modelį, kuris metams bėgant buvo toliau tobulinamas, atsižvelgiant į praktines patirtis (plačiau skaitykite skyriuje „Kūrybos su bendruomene proceso modelis“). 2019 m. pradžioje organizuotus mokymus baigė 12 fasilitatorių (iš viso tuo metu aktyviai Kaune ir Kauno rajone veikė jau 17 bendruomenių fasilitatorių).

2018 m. veiklos ne tik atskleidė iš anksto nenumatytus iššūkius, bet ir suteikė naujų galimybių strateginėms ateities kryptims vystyti. Apibendrinant galima teigti, kad 2018 m. buvo konteksto ir teritorijos tyrinėjimų laikotarpis, leidęs suformuoti tvirtą bendruomenių programos pagrindą.

2019

2018 metais vykdomos veiklos padiktavo tolesnes bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ strategines kryptis:

1

Sukaupta patirtis parodė, kad bendruomenių fasilitatorių tinklo modelis ne visai tinka Kauno rajono teritorijoje. Tai lėmė kelios priežastys:

- Kauno rajono teritorijoje veikia gana tankus kultūros centrų ir laisvalaikio salių tinklas. Viena iš jų funkcijų – burti bendruomenes, todėl fasilitatorių veiklos buvo matomos kaip besidubliuojančios.
- Vienas iš Kauno rajono tikslų buvo bendruomeniniais projektais stiprinti kultūros centrų darbuotojų kompetencijas. Fasilitatorių tinklo modelis orientavosi į vietos gyventojus (bendruomenės narius) ir jų kultūros vadybos įgūdžių lavinimą.
- Fasilitatoriams, dirbusiems su bendruomenėmis, buvo pasitelkiamos motyvacinės priemonės. Kauno rajono atveju nuspręsta, kad vienam asmeniui skirtos motyvacinės priemonės gali mažinti kitų bendruomenės narių motyvaciją, todėl pasitelkti neutralūs asmenys – kultūros įstaigų darbuotojai.

Atsižvelgiant į aukščiau išvardytas priežastis, 2019 metais Kauno rajono teritorijoje atsirado naujas projektas „Šiuolaikinės seniūnijos“. „Fluxus Labas!“ tapo Kauno miesto ribose veikiančiu bendruomenių projektu.

2

Dalis „Fluxus Labas!“ fasilitatorių savo veiklas įgyvendino kartu su daugiabučių namų gyventojais. Analizuojant skirtingų fasilitatorių atliktas veiklas jiems priskirtuose mikrorajonuose, pastebėta, kad dominuoja panašūs iššūkiai, susiję su vietos nepatrauklumu, erdvių nepritaikymu susitikimams, kaimynų susvetimėjimu ir kt. Tai paskatino sukurti atskirą projektą išskirtinai kiemams (daugiabučių kiemai, naujakurių kvartalai ir pan.) – „**Fluxus Labas! Kiemas**“, kuris skirtas kiemų kultūrinėms ir bendruomeninėms idėjoms vystyti, siekiant įgalinti vietos gyventojus imtis iniciatyvos savo gyvenamojoje erdvėje. „Fluxus Labas! Kiemas“ sukūrė praktikoje pasiteisinusį unikalų kiemų atrankos modelį. Svarbu pažymėti, kad kiemus vertino ne iš šalies sudarytos komisijos, o pačios kiemų bendruomenės, puikiai suprantančios ir kitų kiemų iššūkius. Tai padėjo išvengti nepasitenkinimo dėl neteisingo vertinimo ar favoritizmo. Šiuos susitikimus visada lydėjo geros emocijos, o visi dalyvavę kiemai vienaip ar kitaip prisidėdavo ir prie kitų „Fluxus Labas!“ veiklų.

„Fluxus labas! Kiemas“ kiemų atrankos modelis

*Paskelbiamas atviras
kvietimas dalyvauti
„Fluxus Labas! Kie-
mas“ projekte.*

Kvietime kreipiamasi į kiemų bendruomenes ar aktyvistus, kurie nori savo artimoje gyvenamojoje aplinkoje kurti pokytį ir kartu su kaimynais spręsti bendrus kieme išskylančius kultūrinius ar socialinius iššūkius. Norinčiųjų dalyvauti projekte prašoma užpildyti elektroninę anketą, kviečiančią atsakyti į klausimus apie kiemo bendruomenę, jos aktyvumą (arba pasyvumą ir iš to kylančias problemas), įgyvendintas veiklas (jeigu tokių buvo), taip pat atsiųsti kiemo nuotraukų ir aprašyti, kokį iššūkį kartu su kaimynais norisi spręsti. Kvietime ir anketoje pažymima, kad projektas nesprendžia infrastruktūros problemų, o yra orientuotas į kultūrą ir meną.

*Visos paraiškas teikusios
bendruomenės
sukviečiamos į bendrą
susitikimą,*

kuriame kiekvienos iš jų prašoma trumpai pristatyti savo kiemą, bendruomenę ir kylančius iššūkius.

*Po pristatymo eina
balsavimas:*

kiekviena bendruomenė gali balsuoti už tiek kiemų, kiek tais metais buvo galima finansuoti projektų. Pagrindiniai kriterijai: balsuoti už tuos kiemus, kuriems labiausiai reikia paramos ir pagalbos sprendžiant iššūkius bei kurių iššūkiai susiję su bendruomeniniais vietos gyventojų kultūriniais poreikiais ir jų tenkinimu. Balsavimo procese išrenkami kiemai laimėtojai.

„Tuomet, kai kilo ši mintis, aš nesvajojau, kad ji virs tokia gražia realybe. Nesitikėjau, kad idėja gali taip plačiai pasklisti, taip stipriai įtraukti ir suvienyti žmones – visai nepažįstamus, labai skirtingus (ypač skirtingų socialinių sluoksnių!) ir be jokios tiesioginės naudos jiems asmeniškai, o dėl bendruomenės gerovės. kažkas ne iš šios materialios visuomenės realybės.“

„Fluxus Labas! Kiemas“ projekto dalyvė Živilė Katkauskė

3

Nuo veiklos pradžios projektas „Fluxus Labas!“ orientavosi į geografines bendruomenes, darant prielaidą, kad tokios veiklos ilgaamžiškesnės: gauta nauda lieka teritorijoje ir žmonėms, kurie ten gyvena. Vis dėlto pastebėta, kad egzistuoja stiprių bendruomeninių iniciatyvų, kurių vietoje veikiantys fasilitatoriai nebegali apimti dėl jų didelio masto arba plačios teritorijos. Be to, naujos veiklos suteikia galimybę įtraukti kitus aktyviai veikiančius bendruomenės atstovus ir taip plėsti tinklą. Tam gimė „**Bendruomeninės iniciatyvos**“. Šis projektas ir jo atrankos metodas buvo įkvėptas dalyvaujamojo biudžeto (angl. *participatory budgeting*) modelio. Projekto „Bendruomeninių iniciatyvos“ tikslas – pasiekti bendruomenes (ar asmenis), kurios turi idėjų, bet neturi galimybių joms įgyvendinti. Reikia pastebėti, kad šiuo projektu labiausiai siekta palaikyti bendruomenines iniciatyvas, kurios neturi jokio juridinio statuso (kaip ir „Fluxus Labas! Kiemas“ projekte), todėl negali gauti finansavimo iš išorės.

Kiekviena iš naujai atsiradusių projekto „Fluxus Labas!“ dalių turėjo atskirus biudžetus, išskyrus „Šiuolaikines seniūnijas“. Pastarosios tapo atskiru „Kaunas 2022“ projektu, skirtu įgyvendinti bendruomenines veiklas Kauno rajone (plačiau skaitykite skyriuje „Šiuolaikinės seniūnijos“).

„Bendruomeninių iniciatyvų“
atrankos modelis:

Skelbiamas atviras kvietimas bendruomeniniams projektams (iniciatyvoms). Susidomėję užpildo elektroninę anketą ir atsako į klausimus apie planuojamą projektą, jo idėją, naudą vietas ar interesus bendruomenei, bendruomenės įtraukimą ir projekto tęstinumą, nurodo preliminarų veiklų biudžetą.

Anketos, kurios atitinka formaliuosius reikalavimus (visi anketos laukai užpildyti, pateikta pagrindinė informacija apie projektą), pereina į antrą vertinimo etapą – ekspertinį vertinimą ir viešą balsavimą.

Pateiktos anketos vertinamos dviem etapais:

- *administracinė patikra;*
- *ekspertinis vertinimas ir viešas balsavimas.*

Trumpi projektų aprašymai ir asociatyvinės iliustracijos talpinamos specialiaame interneto puslapyje www.visikaipvienas.eu. Ten bendruomenės atstovai ir Kauno bei Kauno rajono gyventojai kviečiami balsuoti už jiems labiausiai patikusią iniciatyvą. Viešas balsavimas sudaro 50 proc. galutinio balo, o kitus 50 proc. – ekspertinis vertinimas. Daugiausia balų surinkę projektai yra palaikomi bendruomenių programos „Fluxus Labas!“ – pasirinktam menininkui skiriamas finansavimas ir aprūpinama reikalingomis priemonėmis ar įranga.

Taip pat šalia minėtų strateginių krypčių 2019 metais atsirado ir kelios papildomos veiklos:

Bendruomeninio verslumo mokymų

programa, kurios poreikis atsiskleidė kalbant su bendruomenių atstovais, kurie vis svarstydavo, kaip būtų galima palaikyti ir išlaikyti savas kultūrinės ir / ar meninės bendruomenines veiklas. Tuo metu labai patraukli pasirodė bendruomeninio / socialinio verslumo idėja. Kartu su MB „Tulbos konsultacijos“ pradėti organizuoti bendruomeninio verslumo mokymai: bendruomenių komandos išlausė verslo kūrimo pagrindų teorines paskaitas ir nagrinėjo bendruomeninio / socialinio verslo ypatybes. Komandos buvo individualiai konsultuojamos mokymų organizatorių, todėl galėjo gilintis, kaip spręsti savo unikalų iššūkį ir plėtoti verslo idėją.

Ši programa gyvavo dvejus metus (2019 – 2020 m.) ir jų metu bendruomeninio / socialinio verslo idėjas pagilino ar naujai išplėtojo iniciatyvos:

- **„Muilo laboratorija“**, kurios tikslas – atgaivinti ir kūrybiškai pristatyti Kaune tarpukariu gaminto muilo tradicijas ir istoriją. Kauno Senamiesčio seniūnijoje susibūrusi komanda organizuoja kūrybines muilo gaminimo dirbtuves bendruomeninių ar privačių renginių metu; veda įvairias edukacijas. Taip pat sukūrė ir išplėtojo tarpukario muilo, kaip Senamiesčio bendruomenę atspindinčio suvenyro, idėją (buvo sukurti specialaus dizaino nedidelio formato muiukai, kurie tapo gražia dovana kitoms bendruomenėms ir užsienio svečiams įvairių renginių metu);

- **„Pelėdų kava“** – tai trijų žaliakalniėčių iniciatyva, kurios tikslas – puoselėti Žaliakalnį kaip draugiškiausią Lietuvos menininkams, miesto amatininkams ir kultūros paslaugų teikėjams mikrorajoną. „Pelėdų kava“ kviečia vietos menininkus kurti ir prekiauti Žaliakalnyje ar apie jį sukurtais kūrinių, o dalis pelno nuo parduotų kūrinių skiriama nemokamiems renginiams bendruomenei (daugiau informacijos: www.peledukava.lt);

- **„Stuba“** – Zapyškio moterų įkurti namai, kuriuose susijungia butis, kūrybinės veiklos, parodos, šventės. „Stuba“ komanda ne tik pati organizuoja vaikų ir suaugusiųjų stovyklas, mokymus, dirbtuves, bet ir yra atvira kitų organizuojamoms bendruomeninėms ar privačioms veikloms.

Menininkų / kūrybininkų mokymai,

kurie buvo organizuojami 2018–2019 m. Įgyvendinant įvairias bendruomenines veiklas pastebėta, kad Kaune ir visoje Lietuvoje trūksta menininkų ir / ar kūrybininkų, kurie norėtų ir gebėtų kurti neišskeldami asmeninės meninės idėjos į pirmą planą, bet remdamiesi bendrakūrybos principu, įsiklausydami į bendruomenės poreikius ir idėjas. Mokymus įgyvendinti padėjo asociacija „Kūrybinės jungtys“, o po jų dalis menininkų / kūrybininkų dalyvavo „Fluxus Labas!“ arba „Šiuolaikinių seniūnijų“ veiklose iki pat 2022 metų.

„Verslumo mokymuose pradėjome dalyvauti, kai „Pelėdų kava“ dar tebuvo svajonė. Su Jūrate ir Jonu dar nebuvo gerai pažįstami (visi turėjome bendrą idėją, kad Žaliakalniui reikia veiklios bendruomenės, kurios vienas iš tikslų būtų vietinių menininkų žadinimas). Vis dėlto mokymų metu vykstant reguliariems susitikimams ir rengiant namų darbus, turėjome daug laiko geriau pažinti vieni kitus. Pamažu gvildenome mūsų „Pelėdų kavos“ idėją, tikslus ir uždavinius; braižėme bendruomenės žemėlapi ir ateities vizijas; rengėme verslo planą; kūrėme logotipą. Taip pat išbandėme jėgas pildydami paraiškas įvairiems projektams, dalyvaudome socialiniame hakatone. Visa tai padėjo patikėti, kad tikrai galime sukurti stiprią bendruomenę Žaliakalnyje ir 2020 m. pavasarį sėkmingai užregistruoti VšĮ „Pelėdų kava“. Šie mokymai padėjo mūsų pelėdai išskleisti sparnus.“

2020

2019 m. pabaigoje paskelbtas trečiasis kvietimas į *fluxus* agentūrą mokymus. Šie metai išsiskyrė tuo, kad mokymai buvo skirti Kauno mieste veiklą vykdančioms bendruomenės centrų ir juose veikiančioms vietos gyventojoms. Mokymų dalyviams siekta supažindinti su jau sukurtu, praktiškai išbandytu ir nuolat tobulinamu kūrybos su bendruomene modeliu, akcentuojančiu meninius ir kūrybinius aspektus, su kuriais bendruomenės centrai savo kasdienybėje susiduria retai. Mokymų programa buvo koreguojama atsižvelgiant į dalyvių praktinę patirtį. Po šių mokymų bendruomenių centrų atstovai ruošėsi tapti jau ne bendruomenių fasilitatoriais (kaip būdavo iki 2020 m.), o vienyti „Fluxus laboratoriją“ savo mikrorajone, gaunant finansinį ir komunikacinį „Fluxus Labas!“ palaikymą per mokymus sukurtoms projekcinėms idėjoms įgyvendinti. Dėl 2020 metų pradžioje prasidėjusios pandemijos šie planai buvo įgyvendinti tik iš dalies. Planus pakoregavo ribojimai burtis į grupes ir organizuoti veiklas, stipriai sumažintas finansavimas.

2020 m. nutarta keisti „Fluxus Labas!“ fasilitatorių apmokėjimo modelį. Nuo 2018 m. fasilitatoriai kiekvieną mėnesį gaudavo užmokestį už atliktas veiklas. Šis modelis kėlė keblumų tiek patiems fasilitatoriams (dėl bendruomenėje vykstančių pokyčių ne visada pavykdavo įvykdyti suplanuotą veiklų skaičių), tiek ir „Fluxus Labas!“ projektui dėl išaugusio administracinio krūvio. Palaipsniui buvo pereita prie projektinio finansavimo, kai fasilitatoriai pateikdavo preliminarį projekto,

veiklų su bendruomene idėją ir veiklos planą, kuriame buvo numatomas susitikimų ir įgyvendinamų veiklų skaičius. Tokiu būdu fasilitatoriai įgavo laisvės išsidėlioti veiklas laike, atsižvelgiant į bendruomenės ir menininkų / kūrybininkų galimybes, kitas aplinkybes. Užmokestis mokėtas įgyvendinus dalį veiklų arba užbaigus visą projektą. Tai leido fasilitatoriams lanksčiau naviguoti projekte ir pasirūpinti reikiama is pokyčiais.

2020 m. pažėrė nemažai iššūkių. Prasidėjusi pandemija, ilgas karantinas ir sumažintas biudžetas nulėmė, kad dalis projektų negalėjo būti įgyvendinti iki galo. Pavyzdžiui, projekte „Bendruomeninės iniciatyvos“ buvo atsisakyta viešo balsavimo, o pateiktas paraiškas vertino tik ekspertų komisija. Gautų paraiškų skaičius buvo gana mažas dėl kų tik paskelbto visuotinio karantino. „Fluxus Labas! Kiemas“ atranka įvyko dar iki paskelbiant karantiną, tad 6 kiemai galėjo toliau dalyvauti projekte. Deja, dėl pandemijos jie nebuvo įgyvendinti ir dalis projektų nukelti į 2021 m.

Nepaisant kliūčių, net pirmojo karantino metu „Fluxus Labas!“ veiklos nesustojo: dalis jų buvo transformuotos, kita dalis – sukurtos iš naujo. Tai lėmė keletas priežasčių:

a) lankstus požiūris į vykdomus projektus: akla nesilaikoma numatyto plano, palikta galimybė keisti projektų veiklas, atsižvelgiant į susidariusią situaciją;

b) greitas situacijos įvertinimas, reagavimas, naujų idėjų ir būdų, kaip galima komunikuoti, atradimas, laiku priimti sprendimai;

c) gebėjimas persiorientuoti į kitas veiklas, nors bendras tikslas iš esmės ir nebuvo pasikeitęs;

d) gebėjimas greitai kartu su bendruomenėmis atrasti naujų jo įgyvendinimo būdų.

Sėkmingiausi pandemijos laikotarpiu gimę projektai – „Kultūra į kiemus“ ir „Karantino langai“. Pastarojo metu projekto iniciatorė, fotografė Gabija Vainiūtė kūrė namuose būnančių, prie langų laiką leidžiančių Kauno gyventojų fotoportretus. Remiantis šiuo projektu, „Faro 2027“ (Portugalija) komanda inicijavo tarptautinį projektą „Europe at Home“⁴, o G. Vainiūtės languose užfiksuoti Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojų portretai tapo keliaujančia lauko fotoparoda. Ji buvo eksponuojama netradicinėse mikrorajonų erdvėse: daugiabučių kiemuose, parkuose, apžvalgos aikštelėse.

2021

2020 metų pabaigoje buvo skelbiamas kvietimas į paskutinius bendruomenių fasilitatorių mokymus, kurie vyko hibridiniu būdu: gyvi susitikimai buvo derinami su nuotolinėmis paskaitomis. Po šių mokymų dar keli asmenys tapo „Fluxus Labas!“ veiklų fasilitatoriais.

Projektas „Bendruomeninės iniciatyvos“, gimęs iš poreikio atrasti ir įtraukti (ne) formalias bendruomenes, buvo dar kartą transformuotas. 2021 m. šio projekto tikslu tapo siekis suburti kiekvieno Kauno miesto mikrorajono iniciatyvines grupes bendrai diskutacijai apie galimas 2022 m. veiklas. Iniciatyvines grupes sudarė bendruomenės centrai, NVO, švietimo įstaigos, vietos verslai, „Fluxus laboratorijų“ atstovai, bendruomenių fasilitatoriai ir t. t. Susitikimų metu buvo siekiama išsigrąžinti ir sukurti konkretų mikrorajoną reprezentuojantį bendruomeninį įvykį, renginį, meno kūrinį ar objektą.

⁴ <https://www.europeathome.eu/cities.html>

Visus 2021 m. buvo ruošiamasi 2022-ųjų bendruomeninėms veikloms, vainikuojančioms Europos kultūros sostinės metus: vyko intensyvus darbas buriant vietos iniciatyvines grupes, generuojant bendras idėjas, organizuojant paruošiamąsias kūrybines dirbtuves. Šių veiklų metu „Bendruomeninės iniciatyvos“ žingsnis po žingsnio išaugo į „Bendruomenines laboratorijas“.

Bendrakūrybos rezultatai ir skirtingi miesto rajonų veidai 2022-aisiais metais atsiskleidė 11-oje išskirtinių festivalių kiekvienoje miesto seniūnijoje. Festivalių formatą ir temą, atspindinčius konkrety rajoną, pasirinko vietos gyventojai, verslai ir iniciatyvos, o įgyvendinti padėjo profesionalūs menininkai ir „Fluxus Labas!“ komanda.

Per visus veiklos metus darbas su bendruomene, taikant kūrybiškumo metodus, atskleidė du labiausiai pasiteisinusius projekto „Fluxus Labas!“ strateginius sprendimus:

1.

Turėti apmokamus „Fluxus Labas!“ veiklų koordinatorius, kurie ne tik užtikrina sklandžią fasilitatorių veiklą, bet ir bendruomeninių iniciatyvų, centrų ar kitų bendruomeninių projektų (kurie nebuvo susiję su jau fasilitatorių įgyvendinamais projektais) palaikymą. Be to, koordinatoriai motyvavo bendruomenių narius, kurie negaudavo atskiro užmokesčio, ir teikė jiems nuolatinę pagalbą organizuojant veiklas. Koordinatoriai taip pat buvo atsakingi už vidinės ir išorinės komunikacijos, susijusios su įgyvendinamomis veiklomis, palaikymą, veikloms reikalingo inventoriaus ir savanorių koordinavimą, tikslingą projekto biudžeto panaudojimą ir administracinių procedūrų įgyvendinimą: viešųjų pirkimų procedūras, mėnesio planus, ataskaitas ir kt.

*Bendruomenių
aktyvistai
ir bendruomenės*

*Bendruomenių
fasilitatoriai*

**Fluxus Labas!
koordinatoriai**

Kiekvienas projekto „Fluxus Labas!“ koordinatorius turėjo savo teritorijas, kuriose kartu su bendruomenės atstovais vykdė ir palaikė bendruomenines veiklas bei iniciatyvas. Kiekviena bendruomenė turėjo savo komandas, kuriose sprendė, ką daryti. Koordinatorius (kaip ir bendruomenių fasilitatorius) buvo atsakingas už komandų ar asmenų galimybes įgyvendinti savo sumanymus tam tikrose teritorijose / bendruomenėse.

2.

Turėti iš dalies apmokamus bendruomenių fasilitatorius, rengiamus specialių mokymų metu. Nors bendruomenių fasilitatoriai gaudavo palyginti nedidelį atlygį, tai veikė kaip paskata skirti veikloms daugiau laiko ir dėmesio.

Bendruomeniniuose projektuose vietos aktyvistui ar veiklos iniciatoriui svarbu turėti mentorių ar asmenį, galintį patarti, padėti spręsti organizacines ar kitas susijusias problemas. Neretai iniciatoriai, susidūrę su sunkumais, nuleidžia rankas, praranda motyvaciją veikti, o pokalbis ir pagalba iš šalies (su veiklų fasilitatoriumi) padeda judėti toliau.

Be jau minėtų projektų („Fluxus Laboratorijos“, „Fluxus Labas! Kiemas“, „Bendruomeninės iniciatyvos“), „Fluxus Labas!“ taip pat inicijavo ir įgyvendino didelio masto bendruomeninius renginius. Jų tikslas – suburti įvairias Kauno miesto ir Kauno rajono vietas bei interesų bendruomenes, skatinti susitikti, pristatyti savo vietos tapatybę per kultūrą ir meną, megzti ryšius ir kartu švęsti bendruomeniškumą.

„Kiemų šventė“

– menininko Vytenio Jako inicijuota ir nuo 2017 m. Kauno Laisvės alėjoje vykstanti šventė, skirta Tarptautinei kaimynų dienai paminėti. Renginiu siekiama puoselėti Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojų bendruomeniškumą, draugystę, atkreipti dėmesį į kaimynystės svarbą. Juk kaimynas – arčiausiai mūsų esantis žmogus: su juo sieja ne tik bendra erdvė – laiptinė, kiemas, rajonas, – bet ir bendras buvimas laike – džiaugsmas, iššūkiai, idėjos, požiūriai.

Šventės akcentas – skirtingų bendruomenių atsinešti, baltomis staltiesėmis užtiesti stalai, sujungti į vieną eilę Laisvės alėjoje. „Kiemų šventės“ metu prie stalų susėdę kaimynai dalijasi atsineštu maistu, istorijomis ir talentais. 2021 metais dėl pasaulinės pandemijos šis formatas iš dalies buvo pakeistas – Kauno miesto ir Kauno rajono bendruomenės, kultūros organizacijos buvo kviečiamos pasidalyti talentais, menine programa, koncertais ir t. t., taip pat skelbti, kad miestas ir yra mūsų kiemas, o mes visi esame kaimynai.

„Šią šventę susikūrė patys miestiečiai, skleisdami gerą nuotaiką. Svarbiausia – bendrystės emocija. Tai atpažįstama tada, kai patys ją kuriame. Džiaugiuosi, kad idėja skleidžiasi ir tarp atskirų bendruomenių – žmonės organizuoja pasibuvimus kartu savo kiemuose ir net jų praėjimuose. Anksčiau to nebūdavo.“

„Kiemų šventės“ iniciatorius Vytenis Jakas

„Fluxus festivalis“

– tai nuo 2018 m. organizuojamas festivalis, kviečiantis originaliai švęsti bendruomeniškumą. Šis festivalis apibendrina visų metų „Fluxus Labas!“ inicijuotas ir palaikytas bendruomenines menines veiklas, skatina pasidžiaugti nuveiktais darbais. Tai – bendruomenių susibūrimo, saviraiškos ir draugystės šventė.

Festivalio metu Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojai, bendruomenės ir svečiai kviečiami kartu kopti į Parodos kalną netikėtu būdu ir / ar persirengus *fluxus* judėjimo įkvėptais kostiumais, atspindinčiais bendruomenių identitetą. Kopimas į kalną prasideda *fluxus* pradininko Jurgio Mačiūno aikštėje, o viršūnėje dalyviai įsitraukia į (ne)tikėtą ir (ne)paprastą meninį bendruomeninį veiksmą, kurį kuria Kauno miesto ir rajono bendruomenės.

„Ką šis renginys suteikia?

Galbūt vienybės jausmą. Pats esu augęs menininkų šeimoje ir manau, kad festivalio esmė, jog nematomi žmonės būtų pamatyti. Pavyzdžiui, pastebi, kad tavo kaimynas, kurio nepažįsti, yra čia. Tai vienybė – juk mes ne tokie ir skirtingi.

Esu tikras kaunietis, myliu Kauną ir šis miestas yra mano ir man.“

„Fluxus festivalio“ dalyvis Augustinas

„Kultūra į kiemus“

atsirado kaip iniciatyva puoselėti kultūros sklaidą Kaune per karantiną, sugražinti bendrystės jausmą ir sukurti sąlygas saugiai susitikti atlikėjams bei žiūrovams. Tai – keliaujantys šokio, šiuolaikinio cirko, muzikos pasirodymai Kauno miesto ir rajono daugiabučių kiemuose. Žiūrovai (daugiabučių gyventojai) buvo kviečiami užimti vietas VIP ložėse – savo balkonuose arba stebėti kultūrinį veiksma per didžiuosius „ekranus“ – kambarių langus.

Buvo pastebėtas pozityvus projekto poveikis vietos bendruomenėms – kultūra atvežta į periferines vietas, tad pasirodymus galėjo pamatyti tie, kurie įprastai neturi galimybių dalyvauti kultūros renginiuose. Taip pat šie pasirodymai paskatino bendruomenės burtis ir patiems inicijuoti panašias veiklas kiemuose.

Projektas „Kultūra į kiemus“ buvo pastebėtas ir įvertintas pasaulyje: 2020-aisiais jis buvo išrinktas tarp 10 geriausių projektų su pandemija kovojančioje Europoje Politikos inovacijų instituto apdovanojimuose, o 2021-aisiais projektas išrinktas įsimintiniausiu muzikos projektu pasaulyje „Classical: NEXT 2021“ apdovanojimuose.

Remiantis patirtimi, 2021 m. panašiu principu buvo organizuojamas ir miesto renginys „Kauno gimtadienis“.

Atsižvelgiant į projekto sėkmę, 2022-aisiais „Kultūra į kiemus“ tapo vienu iš pagrindinių „Fluxus Labas!“ akcentų, o daugiabučių kiemus aplankė daugiau nei 80 skirtingų muzikos, teatro, šokio pasirodymų ir parodų.

Šiuolaikinės *seniūnijos*

Prasidėjus projektui (2019 ir 2020 m.) kiekviena seniūnija drauge su „Kaunas 2022“ kuratoriais / koordinatoriais⁶ (toliau tekste: koordinatoriai) ėmėsi savo identiteto paieškų. Šiam tikslui pasiekti atlikti vietos tyrimai, į kuriuos įtraukti vietos gyventojai, projekte dalyvaujančios kultūros įstaigos ir jų partneriai. Tai padėjo geriau suprasti vietovių istoriją,

tradicijas, gyventojų santykį su gyvenamąja aplinka, kultūra, bendruomeniškuumu ir menu. Atliekant apklausas taip pat domėtasi ir seniūnijose kylančiais iššūkiais, turinčiais reikšmingos įtakos vietoje vyraujančiam mikroklimatui. Vietos tyrimai atlikti taikant interviu, apklauso metodus ir nagrinėjant šaltinius.

⁶ Kiekviena seniūnija turi ją koordinuojantį asmenį – „Kaunas 2022“ darbuotoją (koordinatorių / kuratorių). Pastebėtina, kad „Kaunas 2022“ neturėjo darbuotojų, kurie užsiimtų tik projekte dalyvaujančių seniūnijų koordinavimu – visi darbuotojai turėjo kitų atsakomybių. Seniūnijų koordinavimas jiems buvo kaip papildomas darbas, atsakomybė, užimanti tik dalį bendro darbo laiko.

Geriau pažinus kiekvieną seniūniją, suvokus gyventojų santykį su menu ir kultūra, taip pat atsižvelgiant į kylančius iššūkius, tradicijas ir lūkesčius, išgrynintos veiklos kryptys, leidžiančios seniūnijoms plėtoti kūrybines bendruomenines veiklas, įtraukiant vietos gyventojus, kultūros įstaigų ir partnerių atstovus, Lietuvos ir užsienio menininkus. Svarbu paminėti, kad kiekvienoje seniūnijoje buvo organizuojami bendruomenės susitikimai, kuriuose planuotos (o vėliau ir įgyvendinamos) įvairios veiklos – susitikimai su meni-

ninkais, kūrybinės dirbtuvės, seminarai ir kt. Minėtos veiklos kiekvienoje seniūnijoje buvo tematiškai susietos ir skirtos galutiniam rezultatui (produktui), kuris visuomenei pristatomas šiltoju metų laikotarpiu, siekti. Tai – įvairūs bendruomenės inicijuoti ir įgyvendinti koncertai, festivaliai, šiuolaikinio cirko pasirodymai ar parodų pristatymai. Vasarą Kauno rajonas tapo didele renginių scena, kurioje vietos gyventojai drauge su svečiais šventė stiprėjantį tapatumą ir bendruomeniškumą.

Šiame projekte visi dalyviai buvo susiję pagal vadinamąją skritulinę schemą, t. y. neegzistavo hierarchinė struktūra, o kiekvienas dalyvis buvo vienodai svarbus. Į projektą įsitraukė Kauno rajono savivaldybė, „Kaunas 2022“, Kauno rajono kultūros / bendruomenių centrai, laisvalaikio salės, seniūnijos, partneriai, menininkai, bendruomenės nariai. Šis dalyvių jungties principas – vienas pagrindinių skirtumų tarp „Šiuolaikinių seniūnijų“ ir „Fluxus Labas!“ veiklų. Mieste žmonės jungėsi į bendruomenes, kurios dažnai neturėjo juridinio statuso, o „Šiuolaikinių seniūnijų“ projekto tiesioginiais vykdytojais tapo kultūros įstaigos, plėtojusios bendruomenines veiklas ir komunikavusios su vietos

bendruomenėmis. „Šiuolaikinių seniūnijų“ projektas palaikė artimą ryšį su Kauno rajono kultūros / bendruomenių centrais ir laisvalaikio salėmis – subjektais, pasižyminčiais funkcionalia administracine struktūra ir disponuojančiais erdvėmis, kurias galima pasitelkti vykdant įvairias veiklas. Be to, šiuose vietuose neretai jau veikė susibūrę kolektyvai (chorai, šokių trupės ir pan.), kuriuos buvo galima įtraukti į veiklų planavimą ir vykdymą. Svarbų vaidmenį atliko ir minėti partneriai (mokyklos, daugiafunkciai centrai, bibliotekos ir pan.), kurie su projekto vykdytojais dalijosi turimais žmogiškaisiais resursais ir infrastruktūra.

Atsakomybės, atskaitomybės *ir administracinis projekto* ĮGYVENDINIMAS

Kaip jau minėta, projektas „Šiuolaikinės seniūnijos“ buvo vystomas bendradarbiaujant su Kauno rajone veikiančiais juridiniais subjektais. „Kaunas 2022“ komanda, bendradarbiaudama su Kauno rajono kultūros įstaigomis (kultūros centrais ir jų padaliniais, bendruomenių centrais), rūpinosi projekto plėtra, organizavo kultūrinės veiklas ir užtikrino, kad į jas būtų įtrauktos vietos bendruomenės. Projekte dalyvaujančios kultūros įstaigos yra pavaldžios Kauno rajono savivaldybei, todėl įgyvendinant projektą buvo svarbios administracinės procedūros.

Kauno rajono kultūros įstaigos projekte atsidūrė neatsitiktinai – norą dalyvauti jos išreiškė pateikdamos „Kaunas 2022“ paraiškos formą. Toliau trumpai pristatomos 6 dalys, sudariusios minėtą paraišką.

<p>Bazinė kultūros įstaigos informacija</p>	<p>Pavadinimas; seniūnija; adresas; trumpas įstaigos aprašymas; už projekto vykdymą atsakingi asmenys ir jų kontaktiniai duomenys; potencialūs veiklų partneriai ir auditorija; trumpas iki šiol vykdytų projektų pristatymas.</p>
<p>Projekto planavimas</p>	<p>Vietos kultūrinio žemėlapiu aprašas, nurodant bendruomenei svarbias ir ją charakterizuojančias fizines vietas, veiklas, tradicijas, legendas, istorijas.</p>
<p>Auditorija ir socialiniai ryšiai</p>	<p>Tikslinės (-ių) auditorijos (-ų) santykis su paraišką teikiančia kultūros įstaiga, nurodant pasirinktos (-ų) auditorijos (-ų) aktyvumo įstaigos rengiamose veiklose lygį ir auditorijos (-ų), kurių neplanuojama įtraukti į projekto veiklas, identifikavimas ir jų pasirinkimo argumentavimas.</p>
<p>Temos aprašymas</p>	<p>Temos (-ų), kurios yra svarbios vietos bendruomenei, aprašymas ir pagrindimas; pasirinktos (-ų) temos (-ų) vertybinė sąsaja su „Kaunas 2022“ vertybėmis.</p>
<p>Resursai</p>	<p>Turimų žmogiškųjų, techninių ir infrastruktūrinių resursų įvardijimas.</p>
<p>Komunikacija</p>	<p>Informacinei sklaidai naudojamų priemonių ir komunikacijos partnerių įvardijimas.</p>

Paraiškų teikimą, svarstymą ir tvirtinimą sekė bendradarbiavimo sutarčių su į projektu įsitraukusiomis Kauno rajono kultūros įstaigomis sudarymas. Pagrindinis bendradarbiavimo sutarčių tikslas – apibrėžti atsakomybių pasidalijimą tarp projekte dalyvaujančių kultūros įstaigų ir „Kaunas 2022“.

Pagrindinės projekte dalyvaujančių kultūros įstaigų atsakomybės:

- Koordinuoti projekto veiklą seniūnijoje, organizuojant susitikimus su bendruomene, užtikrinant partnerių įtraukimą į projekto veiklas, prisidedant prie bendruomeninių užsiėmimų, kūrybinių dirbtuvių, renginių planavimo, įgyvendinimo ir kt.
- Atlikti projekto etapuose numatytas užduotis: tyrimus, idėjų generavimą, menininkų įtraukimą ir kitas su koordinatoriumi suderintas veiklas.
- Palaikyti pastovią komunikaciją su koordinatoriumi, informuojant jį apie projekto vystymo eigą, planuojamas veiklas, kylančius iššūkius, rekvizitų ar papildomą žmogiškųjų išteklių poreikį ir kt.
- Viešinti su projektu ir jo vykdymu susijusią informaciją įvairiais kanalais ir priemonėmis tiek fiziniame, tiek virtualiojoje erdvėje.
- Pagal galimybes dalytis žmogiškaisiais, intelektualiniais ir infrastruktūriniais resursais su „Kaunas 2022“.
- Neįtraukti koordinatoriaus į vidinius, su projektu nesusijusius konfliktus.

Pagrindinės „Kaunas 2022“ atsakomybės:

- Pagal galimybes dalytis žmogiškaisiais ir intelektualiniais ištekliais.
- Dalyvauti susitikimuose su kultūros įstaigos atstovais, bendruomene, partneriais.
- Palaikyti pastovią komunikaciją su projektą vykdančia kultūros įstaiga, dalijantis aktualia, su projektu susijusia informacija.
- Užtikrinti kūrybinių dirbtuvių koordinavimą.
- Viešinti su projektu susijusią informaciją „Kaunas 2022“ informaciniais kanalais tiek fiziniame, tiek virtualiojoje erdvėje.
- Suteikti galimybių projekte dalyvaujančioms kultūros įstaigoms naudotis „Kaunas 2022“ atributika organizuojant ir įgyvendinant projekto veiklas.
- Užtikrinti projekto veiklą finansavimą, inicijuoti projekto kontekste reikalingus viešuosius pirkimus, koordinuoti projekto biudžetą.

Be paraiškos teikimo ir bendradarbiavimo sutarties sudarymo, projekto įgyvendinimą lydėjo ir cikliškos administracinės procedūros: mėnesio veiklos planų, ataskaitų ir ketvirčių veiklos ataskaitos teikimas, metinis biudžeto planavimas:

- Kultūros įstaigai, atstovaujančiai projekte dalyvaujančiai seniūnijai, buvo rengiami mėnesio veiklos planai ir ataskaitos. Informacija buvo dalijamasi su seniūniją prižiūrinčiu koordinatoriumi, kuris mėnesio veiklos planus ir ataskaitas dėdavo į monitoringo sistemą. Už bendrą projekto „Šiuolaikinės seniūnijos“ koordinavimą atsakingas „Kaunas 2022“ asmuo (toliau tekste: ŠS kuratorius) sudarydavo bendrą visų seniūnijų mėnesio veiklos planą ir kiekvieną mėnesį jį pateikdavo Kauno rajono savivaldybei ir „Kaunas 2022“ administracijai.
- Pasibaigus kiekvienam kalendorinių metų ketvirčiui ŠS kuratorius, remdamasis monitoringo sistemoje esančiomis mėnesinėmis veiklos ataskaitomis, parengdavo bendrą visų seniūnijų ketvirčio veiklos ataskaitą ir ją pristatydavo Kauno rajono savivaldybei ir „Kaunas 2022“ administracijai. Ši procedūra būdavo kartojama ir rengiant metinę veiklos ataskaitą.
- Kiekvienų kalendorinių metų pabaigoje koordinatorius drauge su seniūnijai atstovaujančia kultūros įstaiga parengdavo kitų kalendorinių metų biudžeto planą. Jame buvo išdėstoma kada, kokioms priemonėms ir kiek lėšų yra numatoma skirti veikloms ateinančiais kalendoriniais metais. ŠS kuratorius parengdavo bendrą visų seniūnijų biudžeto planą ir jį teikdavo „Kaunas 2022“ administracijai. Galiausiai, „Kaunas 2022“ administracija bendrą ateinančių kalendorinių metų biudžeto planą teikdavo Kauno rajono savivaldybei tvirtinti.

Įgyvendinant administracinius procesus buvo itin svarbūs informaciniai mainai tarp projekte dalyvaujančias seniūnijas atstovaujančių kultūros įstaigų ir atsakingų „Kaunas 2022“ komandos narių.

Šiame skyriuje pristatytos pagrindinės administracinės procedūros plėtojant projektą „Šiuolaikinės seniūnijos“. Nors skrupulingas planavimas ar atskaitomybė už nuveiktus darbus iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti nesuderinami su kūryba, darbų planavimas ir organizavimas padėjo išvengti daugybės iššūkių ir suteikė galimybę siekti aukščiausių rezultatų stiprinant bendruomeniškumą per menines ir kultūrinės veiklas. Ypač vertinga buvo nuolatinė komunikacija tarp projekte dalyvaujančių kultūros įstaigų ir Kauno rajono savivaldybės. Dalijimasis pastebėjimais, įžvalgomis, patarimais ir idėjomis dėl veiklos planų ar pasiektų rezultatų leido į daugelį situacijų pažvelgti iš skirtingų perspektyvų ir buvo naudingos siekiant kokybinio pokyčio vietos bendruomenių santykiuose.

**BENDRUOMENĖS
APIBRĖŽIMAS:
KAS, KAIP
IR KURIEMS
GALAMS?**

Bendruomenės – *kas?*

Prieš pradėdant kalbėti apie darbo su bendruomenėmis prasmę ir naudą, svarbu glaustai apibrėžti ir bendruomenės sąvoką. Nuo to, kaip suvokiama bendruomenė, priklausys pozicija, konkretūs metodai ir siekiai.

Į bendruomenę galima žvelgti dvejopai – kaip į daiktą (objektą) arba kaip į socialinį reiškini.

Pirmuoju atveju bendruomenė suprantama labiau kaip žmonių grupė, turinti aiškias ribas: aišku, kas šiai grupei priklauso, o kas – nepriklauso. Žvelgiant į bendruomenę kaip į objektą daroma prielaida, kad bendruomenės struktūra (žmonių ir organizacijų ryšiai, statusas) yra daugiau ar mažiau statiški, vadinasi, ją įmanoma atpažinti ir aprašyti. Ši interpretacija paprasta, suprantama ir patogi, tad yra plačiai taikoma viešojo valdymo, socialinio darbo ir švietimo srityse. Vis dėlto, toks požiūris turi keletą trūkumų. Pirmiausia, praktikoje konkrečių bendruomenių ribos ne visada yra aiškios. Netgi galvojant apie konkretaus nedidelio kaimo bendruomenę, galima svarstyti, ar jai priklauso tik kaime gyvenantys žmonės, ar ir buvę gyventojai, o galbūt ir žmonės, kuriems patinka vietovė, bet jie joje negyvena, ar tie, kurie čia atvažiuoja tik dirbti, ir t. t. Be to, vietos žmonės visuomet turi savo istoriškai ir kultūriškai nusistovėjusias ribas, kurios nebūtinai sutampa su administracinio vienetu ar konkrečios vietovės geografinėmis ribomis. Antra, bendruomenės gali greitai keistis, todėl, stengdamiesi suprasti konkrečios bendruomenės struktūrą, joje esančių žmonių ir organizacijų ryšius, „mazgus“ ar skirtingus statusus, reikia suprasti, kad taip iš tikrųjų fiksuojamas tik laikinas tam tikro bendruomenės gyvenimo vaizdas, kuris – tarsi išplėstas kadras iš nesibaigiančio filmo. Galiausiai, praktikoje bendruomenių struktūra (žmonių, įvairiausių neformalių grupių ir organizacijų ryšiai, statusai) sudaro labai sudėtingą ir daugialypį tinklą, kurį atskleisti ir suprasti nėra galimybės. Taigi, laikant bendruomenę statiška struktūra vadovaujamosi gana supaprastintu ir paviršutinišku vaizdiniu. Suprantant bendruomenę kaip daiktą, dažnai ignoruojamas prigimtinis bendruomenių sudėtingumas ir kyla pavojus, kad bendruomenės taps uždaresnės, labiau izoliuotos, elitinės ir trapios.

Dėl išvardytų priežasčių išryškėjo ir kitas požiūris į bendruomenės sąvoką – bendruomenę imta laikyti veikiau reiškiniu, kuris atsiranda tam tikroje žmonių grupėje. Tai savotiškas šalutinis reiškinys, kuris pasireiškia, kai žmonių grupės pasižymi keliomis svarbiomis savybėmis. Pirmiausia, bendruomenę suprantant kaip socialinį reiškinį, kalbama apie dideles (keliasdešimties, kelių šimtų ar netgi kelių tūkstančių) žmonių grupes, kurios pasižymi savita dinamika ir keičiasi tam tikrais tik joms būdingais būdais. Antra, didelės žmonių grupės praktikoje beveik visuomet yra nevienalytės – jose pilna įvairiausių žmonių, iniciatyvų, požiūrių, tikėjimų, įpročių, politinių pažiūrų, patirčių ir t. t. Įvairovė ir skirtumai – prigimtinis bendruomenių bruožas, jas suprantant kaip socialinį reiškinį. Bendruomenė gimsta tuomet, kai labai įvairūs žmonės dėl įvairių priežasčių apsisprendžia laikyti save bendruomenės dalimi (nebūtinai pozityvia ar

produktyvia dalimi). Kai bendruomenė suprantama kaip socialinis reiškinys, praktikoje svarbu ne tiek bendruomenės ribos ar struktūra, kiek jos įvairovė ir bendruomenei būdinga kaita, dinamika. Svarbiau tampa tai, kas stiprina įvairių nuomonių, galių, išteklių, įpročių ir papročių, idėjų, patirčių, išmanymų apykaitą, nei tai, kas yra konkrečios bendruomenės nariai. Taigi, dirbant bendruomenėje svarbu atsižvelgti į įvairovę ir jos kuriamas galimybes, įtampas. Kaip tik į šias išryškėjančias galimybes ir įtampas ir yra sutelkiamas dėmesys plėtojant bendruomenės potencialą. Taigi, bendruomenės kaip socialinio reiškinio apibrėžimas yra sudėtingesnis, tad praktikoje taikomas rečiau, tačiau būtent toks supratimas stiprina atviras, dinamiškas, atsparias, kūrybiškas ir energingas bendruomenes.

Viešojoje politikoje dažniausiai susiduriama su kaimynystės ar vietos bendruomenėmis. Šios bendruomenės ypač dažnai suprantamos kaip daiktai, susiję su konkrečia geografine vieta. Kaip jau minėta, toks supratimas yra pavojingas. Siekiant išvengti pavojų, derėtų laikyti vietos ar kaimynystės bendruomenes socialiniu reiškiniu, pasireiškiančiu tarp didelių ir įvairialypių žmonių grupių, kurias sieja bent keli bruožai:

1.

Ta pati ar labai artima gyvenamoji aplinka.

Žmonės, gyvenantys arti vieni kitų, dažnai matantys vieni kitus ir nuolat susiduriantys vieni su kitais, greičiau suvokia save kaip bendruomenę. Tai yra viena akivaizdžiausių sąsajų.

2.

Ta pati ar labai artima organizacijų infrastruktūra.

Žmonės, kurie naudojami tomis pačiomis organizacijomis arba priklauso joms, pradeda save sieti su jomis. Tai gali būti tos pačios parduotuvės, bažnyčios, bibliotekos, sporto salės, parkai, mokyklos ir kt.

3.

Istorinis ir kultūrinis tapatumas. Žmonės, gyvenantys arti vieni kiti, turi bendrų prisiminimų, istorijų, legendų. Neretai jie suformuoja savitus įpročius ir papročius, nerašytas taisykles, normas: „...o pas mus taip daroma / nedaroma...“. Vietos papročių ir kultūros pažinimas – vienas svarbiausių dalykų dirbant su bendruomenėmis.

4.

Ištekliai, kuriais dalijamasi. Bendruomenėje žmonės dalijasi ne tik organizacijų infrastruktūra, bet ir bent dalimi bendrų išteklių – transportu, viešomis erdvėmis, kultūros objektais, bendru turtu ir pan.

Taigi, bendruomenę verta suprasti kaip sudėtingą socialinį reiškinį, atsirandantį didelėse ir įvairialypėse žmonių grupėse, kurias sieja artima aplinka, organizacijų infrastruktūra, istorinis ir / ar kultūrinis tapatumas ir dalijimasis kitais ištekliais. Bendruomenė šiuo požiūriu yra dinamiškas (t. y. nuolat besikeičiantis) reiškinys, todėl dirbant su bendruomene svarbiau yra ne jos ribos ar struktūra, bet tai, kas stiprina apykaitą, – įvairiausių formų mainai tarp bendruomenės žmonių ir juos lydinti galios, patirčių, įpročių, nuomonių, interesų kaita.

Šokio spektaklis – ekskursija „Pakopa po pakopos“, Žaliakalnių, 2022

Bendruomenės –
kuriems
galams?

Nepaisant to, kad vis didesnis dėmesys kreipiamas į bendruomenes, jų įtraukimą ir stiprinimą, pastangos dažnai neatneša lauktų rezultatų. Bendruomenės laikomos savaimine besąlygiška vertybe, netgi savotišku idealu, kurio verta siekti, tačiau neretai pamirštama įvardyti, kodėl ir kokių naudų siekiama. Tik atsakius į klausimą, kodėl bendruomenės svarbios ir *kuriems galams* verta stiprinti jų savarankiškumą, iniciatyvą ir įvairovę, tampa įmanoma tiksliau pasirinkti tinkamus metodus ir įrankius. Ieškoti atsakymo į klausimą – kodėl apskritai reikalingos ir svarbios bendruomenės? – gali padėti ir žvilgsnis į vietos bendruomenes iš skirtingų perspektyvų.

Švietimo požiūriu bendruomenės yra reikalingos ir svarbios kaip viena esminių socializacijos erdvių. Kitaip tariant, bendruomenėse žmonės mokosi būti, gyventi ir kurti tarp žmonių, derina sambūvio normas, rengiasi savarankiškam gyvenimui įsitraukdami į egzistuojančią nuomonį, patirties, pažiūrų, interesų ir kitų svarbių dalykų apykaitą. Socializacija suprantama kaip veikiančių socialinių normų perėmimas, tačiau platesne prasme socializacija reiškia ir mokymąsi veikti aktyviai, keisti ir tobulinti egzistuojančias normas. Kaip ir šeima, bendruomenė yra viena svarbiausių mokymosi erdvių, todėl, **sudarydami galimybių žmonėms dalyvauti bendruomeniniame gyvenime ir veikloje, kartu sukuriame sąlygas žmonėms pamatyti įvairovę, derinti vertybes, kurti bendras normas ir tobulinti bendrabūvį.** Tai, kiek žmonės turi patirties atviroje, smalsaujančioje, dinamiškoje ir kartu kritiškoje bendruomenėje, lems, kiek iš jų taps aktyviais, sąmoningais, jautriais, smalsiais ir kritiškais piliečiais. Taigi, švietimo požiūriu stiprinant bendruomenes kuriama mokytis, smalsauti ir kurti palanki aplinka.

Viešosios politikos požiūriu vietos bendruomenės yra atsparios ir kuriančios visuomenės pagrindas. Bendruomenės leidžia pasirūpinti įvairių žmonių interesais, suderinti prieštarigus interesus, viešai diskutuoti ir kurti demokratinį bendrabūvį. Gebėjimų veikti bendruomenėje (derėtis, ieškoti ir rasti sutarimą, atstovauti savo interesams, keisti nuomonėmis, kartu nusistatyti prioritetus) stiprinimas kloja atsparios demokratinės visuomenės pamatus.

Socialinės gerovės požiūriu bendruomenės padeda užtikrinti socialinę pagalbą ir paramą. Sudėtingos socialinės problemos (skurdas, socialinė atskirtis, priklausomybės, smurtas artimoje aplinkoje) dažniausiai atsiranda bendruomenėje, todėl ten ir gali būti sprendžiamos. Atviros, aktyvios, jautrios ir solidarios bendruomenės geba sukurti ir palaikyti socialinę gerovę. Vietos bendruomenės žmonių jautrumo vieni kitiems, lyderystės ir iniciatyvos, tarpusavio pagalbos ir atsakomybės stiprinimas kuria socialinės gerovės pagrindus.

Saugumo požiūriu bendruomenės yra vienas pagrindinių veiksnių, galinčių padėti įvykus stichinei ar techninei nelaimei, įveikiant krizes. Autonomiškos, solidarios, kūrybingos ir lanksčios bendruomenės geba atrasti unikalius ir lanksčius, kūrybiškus sprendimus netikėtiems iššūkiams ar nelaimėms. Taigi, savarankiškos, susitelkusios (solidarios), išmanančios (pasiruošusios ir turinčios reikiamų žinių, gebėjimų) ir pasitikėjimu grįstos bendruomenės yra valstybės saugumo pagrindas.

Kultūros požiūriu bendruomenės yra interaktyvi kūrybos erdvė. Smalsiose ir dinamiškose bendruomenėse vyksta intensyvi idėjų apykaita, kuri yra gyvos kultūros pagrindas. Stiprinant ir palaikant įvairių idėjų ir patirčių bendruomenėje apykaitą, kurią mas pagrindas dinamiškai kultūrai.

Įvardyti argumentai pagrindžia bendruomenių svarbą, o konkretus ir apibrėžtas naujų įvardijimas leidžia sutelkti dėmesį į svarbiausius siekius. Perspektyvi bendruomenė yra atvira, autonomiška, solidari ir jautri.

Bendruomenės – *kaip?*

Kaip, dirbant su bendruomenėmis, stiprinti apykaitą ir kokie praktiniai veiksmai didina bendruomenių atvirumą, autonomiją, solidarumą, jautrumą ir kitus svarbius bruožus? Gali pagelbėti VŠĮ „Kitokie projektai“ sukurtas *Bendruomenės piramidės* įrankis, kuriame aprašytos keturios pagrindinės veiklos kryptys, stiprinančios vietas bendruomenes: ypatingų ryšių puoselėjimas, ypatingo erdve-laikio kūrimas ir palaikymas, ypatingos veiklos ir ypatingo išmanymo stiprinimas.

Ypatingi ryšiai

Sveikos, stiprios ir savarankiškos bendruomenės pagrindas – ypatingi ryšiai tarp žmonių. Ypatingi, visų pirma, reiškia neformalus, asmeniškai (kaip priešingybė anoniminiams), atviri (įtraukiantys) ir pamokantys (leidžiantys augti, tobulėti, keistis patirtimi) ryšiai. Jei bendruomenėje yra pakankamai galimybių kurti ir puoselėti tokius santykius, ji tampa labiau susitelkusi. Tokiu atveju žmonės bendrauja ne tik per formalias, neretai hierarchines organizacijas, bet ir laisvai buriasi į neformalius sambūrius – NVO, kaimynų grupes, klubus, pomėgių ratelius ir t. t. Asmeniniai santykiai rodo, kad bendraujant tarpusavyje nebijoma ir netgi siekiama asmeniško, o ne anonimiško ryšio – žmonės žino vieni kitų vardus, pomėgius ir kt.

Aukščiau minėtos santykių charakteristikos sukuria galimybę atviriems, pasitikėjimu grįstiems santykiams. Atviri, visų pirma, reiškia išankstinį pasitikėjimą ir žmonių priėmimą, netgi kryptingą kvietimą įsitraukti, kaip priešprieša atsargumui ir nepasitikėjimui. Atviri santykiai yra įvairūs – neformalus ryšiai mezgasi tarp skirtingų žmonių, o pavieniai žmonės ar jų grupės nepatiria atskirties. Jie taip pat yra ir pamokantys – tai santykiai, kurie leidžia dalytis patirtimi, augti ir tobulėti. Nors ypatingų santykių kūrimą ir puoselėjimą bendruomenėje stiprinančių veiksnių yra daug, vieni svarbiausių:

Sudaryti sąlygas kaip galima dažniau susitikti įvairiems bendruomenės žmonėms.

Stiprinti žmonių galimybes atsiskleisti ir pažinti vieniems kitus neformalioje erdveje.

Pastebėti bendruomenėje esančią žmonių įvairovę ir ją švęsti.

Pastebėti ir kiek įmanoma labiau viešinti įvairių žmonių gebėjimus, talentus ir stiprybes.

Ypatingas erdvėlaikis

Sveiką ir susitelkusią bendruomenę kuria ir stiprina ypatingas erdvėlaikis, susijęs su konkrečiomis viešomis (priešingybė privačioms) bendruomenės erdvėmis ir konkrečiais bendruomenės gyvenimo momentais, kai žmonės susitinka nepragmatiškai, kartu kuria, žaidžia ir dalijasi patirtimis. Kalbama tiek apie fizines, tiek apie simbolines erdves, kuriose žmonės gali laisvai ir neskubėdami bendrauti, pastebėti vieni kitus, nesiekdami konkrečių rezultatų. Tokia erdvė suteikia žmonėms ne tik galimybę pažinti vieniems kitus, bet ir atrasti pašaukimą, siekti svajonių ir džiaugtis pomėgiais. Kuriant ir stiprinant ypatingą erdvę bendruomenėje rekomenduojama:

Kurti ir puoselėti erdves potencialiai galinčias tapti susitikimo vietomis artimoje viešojoje aplinkoje (parkai, skverai, kavinės, klubai, bendruomenės namai ir t. t.).

Stiprinti su pomėgiais susijusį bendravimą bei įvairius klubus, draugijas, neformalias grupes ir pan.

Pasirūpinti, kad žmonės susitiktų ne tik aptarti reikalų, bet ir kurti, neskubant bendrauti ir pan.

Pastebėti ir švęsti šioje erdvėje sukurtus kūrinis – tiek fizinius daiktus, tiek ir socialinius ryšius, kitus nematerialius dalykus.

2018 metų pabaigoje Žaliakalnio seniūnijoje savo veiklas pradėjo „Fluxus Labas!“ veiklų fasilitatorė. Pirmaisiais jos žingsniais tapo vietos tyrimas: stebėjimas, individualūs susitikimai su vietos menininkais, bendruomenių atstovais, kultūros organizacijomis, archyvinės medžiagos tyrinėjimas ir kt. Lygiagrečiai buvo organizuojami atviri renginiai (pvz., „Kaimynų ir augintinių diena“, „Pokalbių ir žaidimų popietės“), kurių metu buvo siekiama megzti kontaktus, pildyti sociokultūrinį Žaliakalnio žemėlapi, fiksuoti vietos gyventojų idėjas ir iniciatyvas.

Tiriamųjų veiklų metu buvo užmegztas kontaktas su žymia vietos grafike Aiste Ramūnaite, kuri svajoto, kad jos kiemas taptų atviras vietos bendruomenės susitikimams ir kūrybai. Žaliakalnyje, Žemuogių gatvelės kampe stovintis namas buvo statytas dailininkės senelio, buvusio Lietuvos Šaulių sąjungos paskutiniojo kapitono ir Šaulių sąjungos dramos teatro įkūrėjo Antano Gedmanto, tad jame nuo seno vykdavo įdomūs ir svarbūs įvairių kultūrų bei likimų žmonių susitikimai. Tęsiant tradicijas ir atsižvelgiant į vietą, kurioje įsikūręs kiemas, erdvė simboliškai pavadinta **„Kaukas Žemuogių pievelėje“**.

2019 m. vasarą šį erdvę atvėrė vartus pirmiesiems lankytojams – visiems, norintiems profesionaliai ar mėgėjiškai piešti portretus, pozuoti ar tiesiog įdomiai pabendrauti. Tais pačiais metais kieme esantis garažo pastatas buvo sutvarkytas ir pradėjo veikti kaip atvira bendruomeninė galerija. Čia buvo eksponuojami ne tik pašių metų gimę dalyvių portretai, bet ir skirtingų žmonių pasakojimų įkvėpti Kaukai, atspindintys tiek jų vidinius pasaulius, tiek Žaliakalnio tapatybę.

Nors veiklų metu nesusiformavo stipri iniciatyvinė komanda, bet atsirado lankytojų, nuolat dalyvaujančių Portretų pašiųmuose, grupelė (5 – 7 žmonės). Susitikimų dalyviai noriai dalijosi kryptingais pasiūlymais, kaip galerija virtusį garažą atverti platesnei visuomenei. Veiklų metu užsimezgė daug naudingų kontaktų (pvz., dalį veiklų jamžino netoliese gyvenantis jaunuolis) ir draugiškų pažinčių. Piešiant portretus nuolat vyko dialogas tarp skirtingų kartų: vyresni piešėjai nuoširdžiai dalijosi savo žiniomis, o skirtingose molberto pusėse užsimegzdavo įdomūs pokalbiai.

Bėgant laikui, ant faneros lentelių išpiešti kaukučiai ėmė skliti plačiau ir įgijo vis naujus pavidalus: 2020 m. jie tapo pagrindine susitikimų „Žemuogių pievelėje“ tema, o 2021 m., įkvėpta kaukų piešinių, dizainerė Rita Kaupelienė kartu su vietos bendruomene sukūrė 10 Kaukų kostiumų. Šie, vilkimi šokėjų, pasirodė pagrindiniuose „Kaunas 2022“ renginiuose ir 2022 – aisiais tapo pagrindiniu Žaliakalnio festivalio – šokio spektaklio ekskursijos „Pakopa po pakopos“ – veikėju. Simbolinis Kaukutis papuošė ir netoliese esančios kavinės „Kaukita“ sieną (dail. R. Vaicekaskas).

Per trejus metus atviri portretų pašymai tapo erdve, kur susitikdavo menas ir gyvenimas, o vietos gyventojai galėjo betarpiškai pasinerti į kūrybinį procesą. Neformali „Žemuogių pievelės“ aplinka ir kūrybiškas kiemo savininkės palydėjimas skatino žmones būti savimi, dalytis, atrasti skirtingas meno technikas ir drauge kurti. Galerija „Kaukas Žemuogių pievelėje“ įgijo savo veidą ir tapo jaukiu tašku susitikti ne tik žaliakalniečiams, bet ir visiems kauniečiams.

Ypatinga veikla

Kad bendruomenė būtų susitelkusi, reikalinga juos vienijanti ypatinga veikla. Pirmiausia, tai yra bendra veikla, kai žmonės veikia kartu. Tačiau taip pat svarbu, kad šios veiklos kurtų tiek asmeninę, tiek bendrą naudą (*win-win*), būtų pamokančios – leistų stiprinti savo gebėjimus, augti individualiai, tobulinti konkrečias žinias ir įgūdžius. Veikla turėtų teikti ne tik bendrą naudą, bet ir būti naudinga kiekvienam dalyviui. Nebūtina siekti, kad bendroje veikloje iškart dalyvautų kuo daugiau žmonių. Bendruomenės nariai buriasi ir prisijungia su laiku, tad svarbiau, kad daugėtų bendros veiklos galimybių, įvairių bendrų iniciatyvų, tegu ir kuklios apimties. Ypatingą veiklą stiprinantys veiksniai:

Pastebėti bendruomenėje panašius poreikius ir stengtis, kad žmonės aktyviau šiuos poreikius tenkintų kartu.

Pastebėti, remti ir skatinti pačias įvairiausias žmonių savipagalbos iniciatyvas bendruomenėje. Jei tokių nėra, kurti jas.

Inicijuoti talkas (kad ir nedidelės) konkretiems darbams išspręsti – jos kuria žmonių tikėjimą savo asmenine ir bendra galia.

Pastebėti tyliuosius ir kukliuosius, paskatinti juos imtis atsakomybės ir viešai parodyti savo gebėjimus.

Viešinti bet kokią bendrą bendruomenės veiklą, kuri buvo vertinga, nepaisant to, kas ir kodėl ją organizavo.

Pastebėti kylančias iniciatyvas ir prireikus laiku suteikti konsultacijas.

„Kita Neries pusė“ – tai buvusiose V. Miknevičiaus keramikos dirbtuvėse įsikūrusios atviros dirbtuvės, kuriose kuria įvairių sričių menininkai: keramikai, tapytojai, grafikai, skulptoriai, stiklo menininkai, iliustratoriai. Ūia užsukus galima ne tik artimiau susipažinti su vietos menininkais, įsigyti meno kūrinių tiesiai iš autorių rankų, bet ir patiems tapti kūrėjais įvairių kūrybinių dirbtuvių metu. Pagrindinės „Kita Neries pusė“ veiklos sritys: menas, gamta ir edukacija. Jas įgyvendinant buvo siekiama:

Kurti Vilijampolės gyventojams atvirą kūrybinę erdvę, kurioje galėtų skleistis vietos iniciatyvos, bendrakūryba ir bendruomeniškumas.

Ugdyti Vilijampolės gyventojų sąmoningumą ir aktyvumą vietos tapatumo klausimu, skatinti didžiuotis savo gyvenamąja aplinka.

Nuo 2018 m. „Kita Neries pusė“ atvėrė savo duris bendruomenei ir su fasilitatorės pagalba organizavo įvairias veiklas, kuriomis siekta kvieisti Vilijampolės gyventojus prisijungti prie naujai kuriamos neformalios bendruomenės, tapti bendrakūrėjais įvairiose kūrybinėse dirbtuvėse ir organizuoti neformalius bendruomenės susitikimus. Viena iš susitikimų metu gimusių idėjų – kūrybinis projektas „Istorija lėkštėje“ – kompozicinė instaliacija, kurią vietos bendruomenė kūrė atvirų dirbtuvių metu kartu su „Kita Neries pusė“ keramike Daiva. Dalyviai buvo kviečiami išžiestuose induose išpaisyti savo istoriją, pasakojimą ar ženklą. Vėliau darbai buvo sujungti į bendrą vizualinį pasakojimą (kompoziciją) ir papuošė išorinę pastato sieną.

Siekiant įtraukti daugiau vietos gyventojų, dalis „Kita Neries pusė“ veiklų buvo organizuojamos perkeliant jas į kasdienę žmonių aplinką, pvz., daugiabučių kiemus, turgų, Neries pakrantę ar gido vedamas ekskursijas. Tokiu būdu vilijampoliečiai ne tik daugiau sužinojo apie „Kita Neries pusė“ vykdomas veiklas, bet ir turėjo galimybę išbandyti įvairias kūrybos formas, pvz., mozaiką, tapybą. Organizuojant veiklas buvo stengiamasi užtikrinti jų periodiškumą, pavyzdžiui, pradėtas renginių – dirbtuvių ciklas „Bendruomenės 4dieniai“, tad vietos lankytojams buvo aišku, kad kiekvieną savaitę tuo pačiu metu menininkų dirbtuvės yra atviros kūrybai.

Ypatingas išmanymas

Visos trys prieš tai minėtos sritys yra glaudžiai susijusios su ypatingomis žiniomis arba kompetencijomis. Norint, kad bendruomenė būtų susitelkusi ir sveika, būtina gebėjimų įvairovė. Visų pirma, tai socialiniai bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimai. Jie užtikrina, kad bendruomenėje gali bendrauti ir kartu veikti žmonės, turintys skirtingą išsilavinimą, statusą, įpročius, vertybes ar pažiūras. Kitas reikalingas gebėjimas – iniciatyva. Šis gebėjimas leidžia savarankiškai imtis veiklos, rūpintis

savo interesais, proaktyviai veikti ir yra vienas iš esminių bendruomenės gyvenimo elementų. Itin svarbus ir gebėjimas mokytis iš savo patirties, reflektuoti. Refleksija turi lemiamos reikšmės bendruomenės atsparumui, nes kuria pamatines sąlygas kaupti patirtį, mokytis iš jos ir taip tobulinti bendruomenės veikimą. Praktiniai veiksmai stiprinant ypatingą išmanymą:

Įvairių bendruomeninių iniciatyvų, ypač bendros veiklos, aptarimas, padedantis žmonėms įsisąmoninti esminius momentus ir išmokti pamokas.

Kryptingi mokymai (esant poreikiui).

Eksperimentavimas, naujų, neįprastų veiklų kūrimas ir žmonių įtraukimas į jas.

Bendri žaidimai, kuriuose žmonės nejučiomis mokosi rimtų dalykų.

Galima sakyti, kad pagrindinis darbo su vietos bendruomenėmis tikslas – jų susitelkimo ir savarankiškumo stiprinimas, o pats bendriausias rezultatas, kurio siekiama šiuo darbu, – sutelktos, savarankiškai gyventi gebančios ir tarpusavyje bendraujančios vietos bendruomenės. Nors rezultatas iš pirmo žvilgsnio atrodo abstraktus, labai svarbu, kad jį galima matyti ir įvertinti stebint konkrečias žmonių elgesio apraiškas ir reiškinius vietos bendruomenėse. Keletas jų:

NVO ir kitų neformalių žmonių grupių (kaimynų susibūrimai, klubai, neformalios jaunimo grupės, parapijos grupės ir t. t.) skaičius.

Įvairiausių vietos iniciatyvų (talkos, susibūrimai) skaičius.

Viešų erdvių, kuriose žmonės gali susitikti, ir jose besilankančių žmonių skaičius.

Bendruomenės žmonių, kurie vieni kitus pažįsta asmeniškai, skaičius.

Žmonių gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti.

Bendruomenių programos Fluxus Labas! manifestas

*Mums
bendruomenė yra:*

*Atviri žmonės, norintys
veikti;*

*žmonės, kuriems nėra
vienodai jų aplinka ir
kasdienybė;*

*tai žmonės, kurie jungia
kitus žmones;*

*kurie kuria norinčių ir vei-
klių žmonių grandines;*

*kurie nori kasdienybę
pažersti lengvesne,
spalvingesne;*

*kurie jungia skirtingas
disciplinas ir dėl to nesigaili;*

*kurie ieško nuotykių savo
gyvenamojoje vietoje;*

kurie nebijo atsitiktinumo;

kurie nebijo klysti;

*kurie savo gyvenamojoje
aplinkoje ieško paslapties,
intrigos;*

*kurie nebijo „pasidaryti pa-
tys“ ar paprašyti kitų pagal-
bos;*

*kurie mato veiklų vertę ne
investuotų pinigų sumoje, o
žmonių savanoriško ir gera-
noriško įsitraukimo dydyje;*

*kurie sudėtingoje
kasdienybėje ieško
paprastumo;*

*kurie nebijo judėjimo ir
kaitos;*

*kurie naikina ribą tarp
meno ir gyvenimo;*

*kurie „išsijudina“ ir
stengiasi išjudinti kaimyną
iš kasdienybės ir rutinos...*

KŪRYBOS SU BENDRUOMENE PROCESAS

Kas dirba su
bendruomene?

Įvardyti asmenį, kuris yra svarbiausias veikėjas organizuojant bendruomenines veiklas (neskaitant pačių bendruomenių) ir vykdo kūrybinį procesą su bendruomenės atstovais, nėra lengva užduotis. Jis turi atlikti įvairias funkcijas ir pasižymėti specialiais gebėjimais. Nors jį galima apibūdinti kaip bendruomeninės kultūros skatintoją, pokyčių katalizatorių, tinklintoją, kūrybinių projektų iniciatorių, tarpininką (tarp bendruomenės narių ir menininko ar kt.), siekiant aiškumo, šiame leidinyje jis vadinamas bendruomenių fasilitatoriumi.

Fasilitavimo terminas atskleidžia, kad greta išvardytų funkcijų šis asmuo taip pat padeda bendruomenėms kurti saugią erdvę kūrybiškumui atsiskleisti. Bendruomenių fasilitatorius, veikdamas konkrečioje teritorijoje, padeda išryškinti bendruomenių savitumą, tapatumą, talentus, atranda vietos energiją. Jis ieško būdų sujungti ir įtraukti žmones, padėti jiems palaikyti savo veiklas ir jas stiprinti. Šias savybes ir gebėjimus taip pat vystė ir bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ koordinatoriai tiek „Fluxus Labas!“, tiek „Šiuolaikinių seniūnijų“ projektuose.

*Bendruomenių
fasilitatorius turėtų
pasižymėti tam tikromis
asmeninėmis savybėmis,
padedančiomis
kūrybiniam
darbe su bendruomene.*

Bendruomenių fasilitatorius YRA:

Atviras

Igalinantis

Suteikia erdvę ir galią veikti kitiems savarankiškai, gerai jaučiasi padėdamas.

*Nebijantis
klysti*

*Lakios
vaizduotės*

Smalsus

Stebi, klausosi ir tyrinėja, kvestionuoja įsitvirtinusias nuostatas.

Fluxiškas – žaidžia idėjomis, remiasi intuicija, jungia skirtingas sritis.

Atkaklus

Toleruoja neapibrėžtumą, pripažįsta sunkumus kaip darbo dalį, drįsta būti kitoks.

Nuoseklus

Veikia praktiškai, stengiasi tobulėti, nuolat lavina savo įgūdžius, kritiškai mąsto.

Bendradarbiaujantis

Komunikabilus, geba dirbti su kitais, suteikia ir priima grįžtamąjį ryšį, gerbia kitų nuomonę, dalijasi idėjomis ir kitais „produktais“.

Bendruomenių fasilitatorius NĖRA:

1.	Individualistas.
2.	Konfliktiškas.
3.	Radikalių pažiūrų.

*Bendruomenių fasilitatorius
atlieka daug įvairių funkcijų,
kurių pagrindinės:*

1.

Kurti ir valdyti aktyvų santykį su vietos bendruomenėmis: tyrinėti įvairius bendruomenės ir jų narių gebėjimus (burtis, kartu kurti, atsiverti naujovėms ir idėjoms, organizuoti); ieškoti vietos lyderių; kurti draugiškus ryšius su vietoje veikiančiomis organizacijomis ir kultūrinėmis iniciatyvomis; padėti bendruomenėms rasti tinkamas kūrybines formas, skirtas bendruomenei aktyvinti.

2.

Suprasti vietos ir bendruomenių savastį: tirti pasirinktos vietos savitumą remiantis istorine medžiaga ir gyventojų pasakojimais; kalbantis su vietos gyventojais aiškintis socialinį ir kultūrinį vietos klimatą; suprasti vietos etosą ir kurti vietos istorinį – mitinį – kultūrinį žemėlapi.

3.

Tinklinti vietos bendruomenes, kultūrinės iniciatyvas ir kitas organizacijas: įvertinti, kokie metodai ir priemonės gali būti efektyviausi buriant konkrečios vietos aktyvistus, bendruomenės narius, kūrybininkus į bendrą vietos žmonių tinklą; kurti metodus, padėsiančius vietos bendruomenei kartu su kitomis kultūrinėmis vietos iniciatyvomis prisiimti atsakomybę už organizuojamas kultūrinės veiklas, inicijuoti vietos bendruomenių, kultūrinių iniciatyvų ir kitų organizacijų tinklą.

4.

Skatinti bendruomenes reflektuoti ir įvertinti savo veiklą: identifikuoti ir pritaikyti metodus, leidžiančius menininkams, bendruomenės atstovams, įsitraukusioms organizacijoms ar pavieniams asmenims kartu (ar atskirai) apmąstyti savo indėlį į veiklas ir gautus rezultatus; pritaikyti įvairius metodus ir technikas, padedančias atskleisti dalyvių požiūrį, nuomonę, idėjas, o gautus atsakymus panaudoti būsimums veikloms planuoti.

5.

Planuoti ir organizuoti veiklas kartu su bendruomenėmis: bendrai kurti realistinius ir visiems aiškius veiklos ar projekto planus, apimančius bendrus tikslus ir uždavinius, numatomą poveikį ir naudą dalyviams, rezultatus, veiklas. Planuose turi būti nurodomi ištekliai, erdvės ir laiko sąnaudos, įsivertinimo ir vertinimo planai, detalus biudžetas. Taip pat fasilitatoriai turi gebėti lanksčiai reaguoti į nenumatytus pokyčius; kurti dalyviams saugią aplinką, įgalinančią juos drąsiai imtis rizikos ir eksperimentuoti.

6.

Tiesiogiai dirbti su grupe ir ją fasilituoti: užtikrinti visų dalyvaujančių įsitraukimą ir pastebėti kiekvieną grupės dalyvį; atvirai dalytis požiūriais ir jausmais, skatinti jais dalytis kitus; kurti pasitikėjimo atmosferą, megzti ir palaikyti gerus santykius su bendruomene; remtis bendrakūrybos principais.

„Kaunas 2022“ bendruomenių fasilitatoriai buvo specialiai ruošiami „Kultūros tempo akademijos“ Bendruomenių fakultete. Mokymais buvo ugdomos aukščiau išvardytos kompetencijos ir gebėjimai. Mokymų tikslas – parengti bendruomenių fasilitatorius, gebančius dirbti su konkrečiomis bendruomenėmis ir vystyti bendruomeninius kūrybinius projektus.

Buvo suorganizuoti keturi mokymų ciklai, kurių kiekvienas truko nuo 4 iki 6 mėnesių, po 1–2 susitikimus per savaitę. Pirmieji mokymai buvo bandomieji: nedidelio masto, daugiausia orientuoti į grupinius susitikimus / paskaitas. Remiantis dalyvių grįžtamuoju ryšiu, antrieji mokymai buvo papildyti praktiniais užsiėmimais ir informacija, kuri pasirodė aktuali po pirmųjų metų darbo su bendruomene. Trečiasis ciklas buvo dedikuotas išskirtinai bendruomenių centrų darbuotojams ar bendruomenių aktyvistams, todėl programa buvo koreguojama, atsižvelgiant į dalyvaujančių asmenų turimą patirtį. Ketvirtąjį ciklą sunkino pasaulinė pandemija, tad didžioji dalis mokymų vyko nuotoliniu būdu. Tai lėmė mokymų programos adaptaciją šiam formatui.

Mokymus sudarė trys dalys:

Teorinės paskaitos –

apie bendruomeniškumą, meninį aktyvizmą (*fluxus* meno judėjimą), menininko ir bendruomenės santykį, miesto sociologiją, sociokultūrinę antropologiją, dizainu grįstą mąstymą, fasilitavimą, refleksijas, kokybinius tyrimus, jų metodus ir kt. Taip pat mokymų dalyviams buvo detaliau pristatomas „Kaunas 2022“ projektas, jo programos, daugiausia dėmesio skiriant bendruomenių programai.

Praktiniai užsiėmimai –

kurių metu dalyviai susitiko su įvairių bendruomenių atstovais Kaune ir kituose Lietuvos miestuose, dalijosi geraja patirtimi, dalyvavo įvairiuose praktiniuose fasilitavimo užsiėmimuose. Be to, periodiškai buvo užduodamos namų darbų užduotys (pvz., atlikti bandomuosius tyrimus ar inicijuoti nedidelio masto veiksmus su vietos bendruomenėmis). Beveik visais atvejais mokymus vainikavo trijų dienų trukmės intensyvūs praktiniai užsiėmimai, kurių tikslas – ne tik žinių gilinimas ir praktinis išbandymas grupėje, bet ir komandos formavimas.

Teorinę ir praktinę dalį –

sujungęs **projekto idėjos aprašymas**. Mokymų programa buvo sudėliota taip, kad nuo pat pirmųjų susitikimų dalyviai galėjo praktiškai įsitraukti į vietos bendruomenės gyvenimą: atlikti tyrimus (stebėjimą, įvairias anketas ir apklausas), susipažinti, atlikti bandomąsias veiklas. Po 4 – 6 mėnesių teorinių ir praktinių užsiėmimų mokymo dalyviai turėjo parengti preliminarą projekto idėją pagal modelį, aprašytą tolesniame skyriuje.

Žemiau pateikiamas ir detalai aprašomas modelis, pasitarnavęs kaip pagrindinė bendruomenių fasilitatorių mokymų ašis. Užduotys tiesiogiai siejosi su šiuo modeliu, vėliau fasilitatorių taikytu ir praktinėse veiklose su bendruomenėmis.

1
1
0

Kūrybos su
bendruomene
proceso modelis

Kūrybos su bendruomene PROCESO MODELIS

Kokios temos kuria
energiją pokyčiams?

*Vietos konteksto
tyrinėjimas*

*Esamos situacijos
apibrėžimas*

Bendruomenių fasilitatoriai /
koordinatoriai + suinteresuoti
atstovai

IŠŠŪKIS

Kokie tikslai sutelks
bendram veiksmui?

*Reikalingi
pokyčiai*

Tikslai

*Norimos situacijos
įvardinimas -
vizija*

Bendruomenių fasilitatorius +
bendruomenės atstovai,
kuriems rūpi įvardinti iššūkiai
ir jungia noras keisti situaciją

Klausimai

Kaip sieksime tikslo?

Projekto idėja

Veiklos planas

Komanda ir jos narių vaidmenys

Veiksmas

Kokie tikslai sutelks bendram veiksmui?

Įsivertinimas:

*Kas įvyko?
Kaip pasikeitė situacija?
(Iš ko tai suprantame?)*

Kur einame toliau?

Komanda + suinteresuoti asmenys

Planas

Kūryba su bendruomene – sudėtingas, ilgalaikis ir kompleksiškas procesas, apimantis skirtingus žmones, interesus ir nuomones. Projekto „Kaunas 2022“ metu, remiantis dizainu grįsto mąstymo (ang. *design thinking*) modeliu, buvo sukurtas kūrybos su bendruomene modelis. Šis modelis skirtingose bendruomenėse buvo praktiškai taikomas nuo 2 iki 5 metų.

Kaip pavaizduota schemoje, kūrybos su bendruomene modelį sudaro keturi etapai. Svarbu paminėti, kad, pasibaigus paskutiniam etapui, vėl grįžtama prie pirmojo – tai lyg spiralinė schema, kuris gali būti kartojamas vystant bendruomenių vizijas ir sprendžiant kompleksinius iššūkius ilgalaikėje perspektyvoje.

Modelis yra skirtas bendruomenių fasilitatoriams, menininkams ar bendruomenės aktyvistams. Nuosekliai juo sekant galima išsigryninti įvairias projekto ir veiklų galimybes, idėjas, kelti probleminius klausimus, taip pat pasitikrinti, kokioje veiklų su bendruomene stadijoje yra projektas ir kaip reikėtų judėti toliau.

Rombo forma iliustruoti kiekvienam etapui pasirinkta neatsitiktinai. Rombo kairysis kampas nurodo pradinį tašką, kai fasilitatorius ar menininkas (ar net patys bendruomenės nariai) ateina į bendruomenę daug ko nežinodami ir nesuprasdami. Tuomet prasideda tyrinėjimo laikotarpis, kurio metu žinios vis auga, todėl rombo sienelės plečiasi. Aukščiausi (plačiausi) rombo taškai nurodo pasiektą tam tikrą žinojimo laipsnį, kai informacijos pakanka ir prasideda gryninimo (siaurinimo) procesas – judama dešiniojo rombo kampo link. Iš visos turimos informacijos atsijojama pati svarbiausia, reikalingiausia ar įdomiausia. Dešinysis rombo kampas nurodo priimtą sprendimą (su bendruomene ir kitomis įsitraukusiomis šalimis) dėl tolesnės projekto eigos. Detaliau šie procesai aprašomi aptariant atskirus modelio etapus.

1 rombas / 1 ETAPAS

Šis etapas skirtas pažinti ir tyrinėti.

*Jį įgyvendinant klausinama:
kokios temos skatina pokyčius?*

Pagrindiniai dalyviai: bendruomenių fasilitatorius, suinteresuoti bendruomenės atstovai, kūrybininkas ar menininkas (nebūtinai).

*Kas vyksta
šio etapo
metu?*

Šio etapo metu fasilitatorius atlieka vietos konteksto tyrimą, aiškinasi esamą situaciją (renka faktus, žmonių pasakojamas istorijas, ieško probleminių vietų, gilinasi, kodėl jos probleminės, kas taip mano, kokie žmonės gyvena teritorijoje, kokie jų talentai ir gebėjimai, kokios veiklos ten vyksta ar kadaise vykdavo, ko žmonėms trūksta, apie ką jie svajoja, kokios organizacijos ten įsikūrusios, kokie jų tarpusavio santykiai ir t. t.). Šio proceso eigoje siaurą žinojimą siekiama keisti kiek įmanoma maksimaliu žinojimu, renkant informaciją, padėsiančią sužinoti, kokios temos arba iššūkiai gali suburti konkrečios vietos bendruomenę. Tyrimas gali būti atliekamas pasitelkiant įvairius metodus: vietos stebėjimą, žmonių apklausą (interviu), fokus grupes, praeivių kalbinimą ir kt. Bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ veiklose dažnai naudoti ir labiausiai pasiteisinę metodai – ėjimas nuo durų prie durų ir tiesioginis pokalbis su žmonėmis. Taip pat gali būti naudojami ir įvairūs kūrybiniai tyrimo metodai: žemėlapiai, idėjų puodeliai ar stiklainiai, žygiai ir pan.

Tyrimas gali trukti nuo savaitės iki kelių mėnesių ar ilgiau. Svarbiausia – užčiuopti pasikartojančias temas ar iššūkius, kurie yra svarbūs bendruomenės nariams. Pasiekus tam tikrą žinojimo lygį (plačiausią rombo vietą), pradedamas siaurinio procesas, kai visa surinkta medžiaga apibendrinama ir bandoma surasti pagrindinę temą ar iššūkį, kuris bus sprendžiamas kituose veiklos etapuose. Šį veiksmą geriausia atlikti kartu su vietos bendruomenės atstovais.

Šis etapas yra vienas svarbiausių, kadangi tyrimo metu gali būti atrasta daug įvairių temų, galinčių suburti ir sudominti bendruomenę. Išsirinkus tuo metu aktualiausią temą ir perėjus visus modelio etapus, galima sugrįžti prie atlikto tyrimo, bandyti kartu su bendruomene analizuoti kitą temą ar iššūkį ir procesą kartoti iš naujo.

Šis etapas ne tik padeda surinkti daug unikalią medžiagą ir išsigryninti prasmingas veiklas, bet ir:

Padeda suburti bendraminčių komandą (atliekant tyrimą ir kalbant su žmonėmis, juos pažįstant, o vėliau kviečiant į veiklas pradeda formuoti (arba stiprinti) bendruomenę).

Padeda iš anksto numatyti kliūtis ar priežastis, dėl kurių žmonės nenori įsitraukti ir dalyvauti kultūroje.

Padeda derinti veiklas su gyventojų poreikiais, išsengti nesusipratimų ir nesusikalbėjimo.

Padeda sutaupyti laiko ir išteklių kituose etapuose (yra sukuriama žmonių ir organizacijų tinklas, kuris tiesiogiai ar kitais būdais (pavyzdžiui, parama) gali prisidėti prie veiklų).

Įkvėpia naujoms idėjoms, veiksams ir santykiams su bendruomene stiprinti.

Baigus šį tyrinėjimo etapą išgryninama tema ar iššūkis, su kuriuo dirbama toliau.

2 rombas / 2 ETAPAS

Šis etapas skirtas tikslams apibrėžti.

*Jį įgyvendinant ieškoma tikslų,
telkiančių bendram veiksmui.*

Pagrindiniai dalyviai: bendruomenių fasilitatorius, kūrybininkas ar menininkas (nebūtinai) ir bendruomenės atstovai, neabejingi pasirinktai temai ir norintys keisti situaciją.

*Kas vyksta
šio etapo
metu?*

Šis etapas pradedamas nuo pasirinkto iššūkio ar temos. Jo metu siekiama apibrėžti, kokie bus būsimos veiklos tikslai. Pradedama kalbėtis ir diskutuoti su bendruomenės atstovais apie reikalingus pokyčius jų gyvenamojoje vietoje ir ilgalaikes gyventojų vizijas, susijusias su gyvenamąja vieta, bendruomenės santykiais ir pan. Norimų pokyčių, vizijų ir tikslų paprastai atsiranda labai daug. Kaip ir tyrimo etape, pasiekus plačiausią rombo vietą, kai surenkama maksimali informacija (arba vizijos, tikslai pradeda kartotis), imama siaurinti. Pirmiausia apibendrinamos žmonių išsakytos ateities vizijos, sukonstruojama bendra, visiems tinkanti vizija, vėliau perinama prie norimo pasiekti pokyčio (-ių). Atsispiriant nuo jo, išgryninami būsimos veiklos tikslai, telkiantys bendruomenę bendram veiksmui.

Tikslų gryninimo procese svarbu nepamiršti ir jau pasirinktos temos ar iššūkio. Kalbant apie viziją ir norimus pokyčius, verta prisiminti, kuria linkme (temos ar iššūkio) norima judėti. Taigi rombas yra užbaigiamas, kai jis susiaurinamas iki tikslo, kurį patogiausia formuoti klausimo (-ų) forma.

Šis etapas užbaigiamas klausimu, į kurį bendruomenės nariai ieško atsakymo tolesniuose etapuose ir taip siekia užsibrėžto tikslo.

3 rombas / 3 ETAPAS

Šis etapas skirtas idėjoms generuoti, veiklos planui sudaryti ir jam įgyvendinti.

Jį įgyvendinant klausinama, kaip sieksite tikslo?

Pagrindiniai dalyviai: šiame etape jau turėtų būti susiformavusi komanda iš fasilitatoriaus ir kelių aktyviausių bendruomenės atstovų. Jeigu nebuvo įvestas kūrybininkas ar menininkas, jis kviečiamas prisijungti šiame etape.

Kas vyksta šio etapo metu?

Šio etapo atspirties taškas – išsikeltas klausimas (tikslai) ir pirmame etape apsibrėžta tema ar iššūkis. Pirmiausia generuojamos įvairios idėjos, kaip pasirinktas tikslas galėtų būti įgyvendinamas. Tai gali vykti keliais būdais:

1. Fasilitatorius ir bendruomenė generuoja visas įmanomas idėjas (ir galimas veiklas). Vėliau pasirenkama viena, labiausiai tinkanti, atspindinti temą ir galinti spręsti iškeltą iššūkį, idėja. Tik tada kviečiamas menininkas ar kūrybininkas, padedantis realizuoti konkrečią idėją.

2. Fasilitatorius ir bendruomenė išsiginčija idėją ir veiklą, kviečia kelis skirtingus menininkus ar kūrybininkus, kurie galėtų įgyvendinti tikslo link kreipiančias skirtingas veiklas (pavyzdžiui, statomas bendruomeninis spektaklis, tad vienas menininkas dirba su scenografija ir organizuoja kūrybines dirbtuves, kitas kartu su žmonėmis rašo scenarijų, o trečiasis režisuoja spektaklį).

3. Menininkas ar kūrybininkas kviečiamas idėjų generavimo etape. Tada jis / ji padeda jas gryninti ir galiausiai kartu su bendruomene tas idėjas realizuoja.

Sugeneravus idėjas pereinama prie veiklos plano rengimo. Apibrėžiama, kaip pasirinkta idėja bus įgyvendinta: kokios veiklos bus organizuojamos, kokių išteklių prireiks, kokiose erdvėse vyks veiksmai, kokie žmonės bus įtraukti, kokia bus komunikacija, kokie partneriai turėtų būti kviečiami ir pan. Reikia atkreipti dėmesį į proceso svarbą. Jį dažnai lydi žaidybiškumas ir eksperimentavimas, tad pirminis planas gali keistis. Tada keisis ir veiklos, išteklių, gali įsitraukti nauji partneriai, nauji bendruomenės atstovai ir pan. Svarbu išmokti priimti šiuos pokyčius, perplanuoti ir judėti toliau, nepametant užsibrėžto tikslo ir temos (nors kartais gali kisti ir jie). Šiame etape reikalinga kantrybė, drąsa keisti ir keistis, klysti bei prisitaikyti prie aplinkybių, išbūti nežinomybės būsenoje ir nepasiduoti norui viską kontroliuoti.

Šis etapas užbaigiamas konkrečiu veiksmu (arba veiksmais), kuris atliekamas tikslui pasiekti. Pirmuose etapuose apsibrėžus temą, iššūkį ir tikslą, trečiasis etapas tampa eksperimentų aikšte, kai mėginama įvairiomis meno priemonėmis ir išraiškomis kūrybiškai pažvelgti į susiklosčiusią situaciją ir ją keisti.

4 rombas / 4 ETAPAS

Šis etapas skirtas įsivertinti.

*Jį įgyvendinant klausiama,
ko pasiekėte ir kas vyks toliau?*

Pagrindiniai dalyviai: komanda ir suinteresuotieji asmenys (prisijungę veiklą įgyvendinimo metu).

*Kas vyksta
šio etapo
metu?*

Įsivertinimo etape apžvelgiamas jau nueitas kelias – nuo tyrimo iki idėjos įgyvendinimo. Dažniausiai organizuojamas susitikimas su menininkais, bendruomenės atstovais ir dalyviais. Aptariama, ar situacija pasikeitė ir kaip, ar tikslai buvo pasiekti, gal buvo pasiekti visai kiti, o ne planuoti (juk vyko eksperimentas ir nuotykis). Taip pat labai svarbus grįžtamasis ryšys iš įsitraukusių menininkų ar kūrybininkų. Atsakant į šiuos klausimus daromos išvados ir planuojamos tolesnės veiklos. Jeigu pasirinktos meninės priemonės nepasiteisino, svarstoma, ar nereikėtų imtis kitų ir siekti to pačio tikslo iš naujo. Jeigu

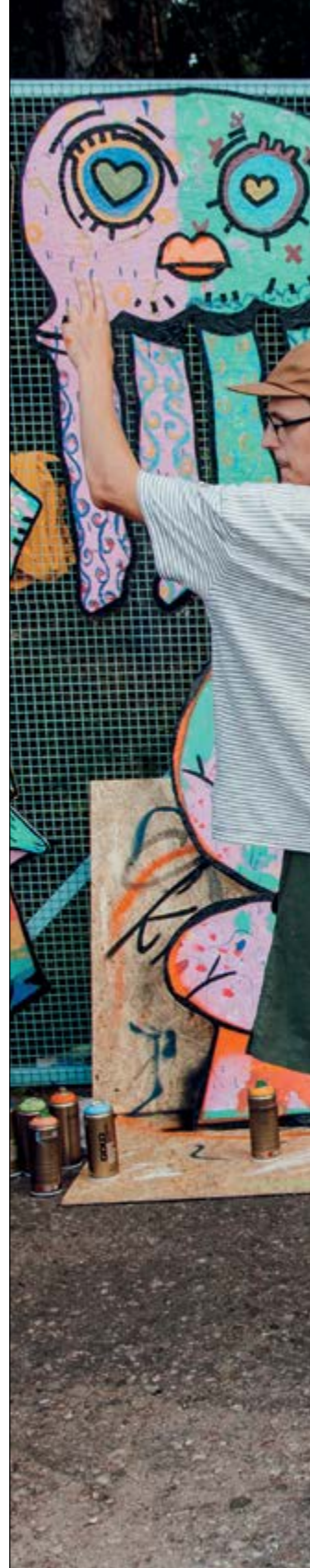
tikslas buvo pasiektas, diskutuojama, kur galima keliauti toliau, kokiomis priemonėmis ir kokias temas paliečiant. Vėl grįžtama į pirmąjį etapą – tyrimą. Prisimenama, kas buvo atrasta, kokios temos dominavo, ir taip, atsižvelgiant į jau sukauptą veiklos įgyvendinimo patirtį, imama si naujo projekto.

Šis etapas užbaigiamas įvykusio proceso įsivertinimu, apibendrinimu ir nauju tyrimu ar kitos veiklos pradžia.

Svarbu pabrėžti, kad visi keturi etapai praktikoje yra glaudžiai susiję ir papildo vienas kitą. Kartais sudėtinga atskirti, kada nuo tyrimo pereinama prie veiklos.

Dažnai atliekant tyrimą jau pradedamos tam tikros kūrybinės veiklos (pavyzdžiui, vietos įstaigų ir bendruomenių susipažinimo piknikai, mažos teminės šventės ir pan.) ir jos kartais natūraliai transformuojasi į tikrąsias kūrybinio projekto veiklas. Įvertinimo procesas dažnai taip pat gali prasidėti daug anksčiau, nei pasibaigia bendruomeninis projektas, t. y. jau tam tikrų veiklų metu pradedami fiksuoti žmonių atsiliepimai, nuotaika, pokytis.

Kūrybos su bendruomene modelis tiesiogiai siejasi su bendruomeninių veiklų principais: kontekstualumas matomas pirmuosiuose – tyrimo ir apsibrėžimo – etapuose, kai siekiama suprasti, kokioje terpėje (kontekste) kūrybinis projektas bus įgyvendinamas. Trečias etapas siejasi su nuotykiu / eksperimentavimu / žaidybiškumu, kai ieškoma priemonių ir būdų, kaip pasiekti užsibrėžtų tikslų. Bendrakūryba pastebima visuose etapuose, kadangi juose tyrinėjama, diskutuojama, kuriama ir reflektuojama kartu – tai ne vieno žmogaus sprendimai, nes visa gimsta iš bendrų idėjų ir remiantis bendrais susitarimais. Minėti principai plačiau aprašomi tolesniame skyriuje.

1
2
4

Esminiai
kūrybos su
bendruomene
principai

Darbas su bendruomenėmis panašus į delnuose laikomą smėlį: atrodo, kad juose sulaikai viską, tačiau nemaža dalis smilčių išslysta ir forma pasikeičia. Kaip buvo minėta ankstesniuose skyriuose, darbo su bendruomene rezultatas yra nuolat kintantis procesas. Bendruomeninių veiklų unikalumas slypi jų nenuspėjamume, jose nėra griežtų rėmų, taisyklių ar hierarchinių struktūrų, todėl labai svarbu leisti sau ir šalia esantiems mėgautis natūralia procesų tėkme.

Šiame skyriuje pateikiami per visą pasiruošimo Europos kultūros sostinės titului laikotarpį labiausiai praktikoje pasiteisinę kūrybos su bendruomene principai, instrumentai ir veiksniai. Čia pateiktos praktikos ar pavyzdžiai nebūtinai tiks ir kitiems atvejams.

Kiekvienu atveju taikytinos priemonės ir instrumentai yra individualūs, tad svarbu stebėti procesą ir priemones taikyti prie jo, o ne atvirkščiai.

Darbas su bendruomene reikalauja atvirumo, kūrybiškumo, lankstumo, greitos reakcijos ir drąsos keisti savo suplanuotas veiklas (tyrimo, susitikimų plano ar net projekto plano), iš naujo perkurti, pritaikyti ar sujungti metodus ir t. t.

KONTEKSTUALUMAS

Pastebima, kad vienas iš skiriamųjų XXI a. bruožų yra tinklaveikos visuomenė, kurioje daugelį procesų lemia ne individualus, bet kolektyvinis darbas ir informaciniai mainai, prisidedantys prie naujų žinių generavimo. Būtent todėl, prieš pradėdant vystyti veiklas su bendruomenėmis, svarbu pažinti ir suprasti vietos kontekstą, kuris yra daugialypis reiškiny. Remiantis kontekstualumo principu, dėmesį svarbu skirti pačioms įvairiausioms vietovėse veikiančioms grupėms ir jų tarpusavio ryšiams, atrasti bendruomenei svarbias formalias ir neformalias erdves, ypatingas, bendrauti ir bendradarbiauti skatinančias veiklas.

Bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ komandos nariai stengėsi pažinti bendruomenės šiais aspektais:

Bendruomenės narių tarpusavio santykiai.

Kultūros įstaigų ir kitų organizacijų veikla.

Bendruomenės narių santykis su vietos kultūros įstaigomis ir kitomis organizacijomis.

Bendruomenės narių, kultūros įstaigų, kitų organizacijų santykis su kultūra ir menu.

Vietovėje kylantys iššūkiai.

Bendruomenės narių, kultūros įstaigų ir kitų organizacijų lūkesčiai aplinkai ir joje vykstantiems reiškiniams.

Vietos istorija, legendos ir tradicijos.

Visi išvardinti aspektai ir sudaro bendrą vietos kontekstą, padedantį suprasti, kaip save identifikuoja ar norėtų identifiкуoti vietovėje gyvenantys ar didelę laiko dalį joje praleidžiantys asmenys. Apsibrėžus kontekstą, aiškėja, kokiomis bendruomeninėmis, kultūrinėmis, meninėmis priemonėmis (teatru, šokiu, fotografija, gatvės menu ir pan.) būtų tikslinga siekti stiprinti ar formuoti bendruomenės identitetą. Lygiagrečiai prasideda ir kitas etapas – menininkų, gebančių dirbti remiantis kontekstualumo, žaidybiškumo ir bendrakūrybos principais, paieška ir integracija.

Toliau detaliau apžvelgiamas kiekvienas kontekstualumui svarbus aspektas ir pateikiami raktiniai klausimai, kurie gali padėti atlikti vietos tyrimą, analizuojant kontekstą skirtingais pjūviais.

Konteksto skleidimosi aspektai IR JŲ SVARBA

1. Bendruomenės narių tarpusavio SANTYKIAI

Žmonės – bendruomeninių projektų ir kiekvienos vietovės mikroklimato pagrindas. Kiekvienoje aplinkoje, kurioje susiduria skirtingi asmenys, vystosi socialinis kapitalas. Jo pobūdis priklauso nuo jį kuriančių žmonių ir jų tarpusavio santykių. Nesvarbu, ar tai didelio miesto, ar mažos gyvenvietės bendruomenė, – vyraujantis mikroklimatas ir socialinis kapitalas didžiaja dalimi priklauso nuo toje vietovėje gyvenančių žmonių, jų bendruomeniškumo lygio, noro stiprinti santykius su artimais ir tolimesniais kaimynais, viešuoju sektoriumi, kultūrinėmis ir kitomis organizacijomis. Bendruomenės narių tarpusavio ryšiai kiekvienoje vietovėje yra individualūs ir skiriasi nuo kitų bendruomenių. Vyraujančių bendruomenės narių tarpusavio santykių pažinimas gali padėti geriau parinkti darbo su bendruomene metodus, numatyti potencialius iššūkius ir jų sprendimo būdus. Tikėtina, kad vieningoje bendruomenėje veiklų organizavimas ir įgyvendinimas bus ganėtinai sklandus dėl vidinės motyvacijos, kurią užtikrina geri bendruomenės narių tarpusavio santykiai. Bendruomenėje, kurioje pastebima atskirtis (pavyzdžiui: naujakuriai vs. senieji gyventojai; jaunimas vs. vyresnioji karta; aukšto socialinio statuso gyventojai vs. sunkiau besiverčiantys bendruomenės nariai ar kt.), prireikia ne tik vietos identitetą stiprinančių, tačiau ir bendruomenę vienyti skatinančių veiklų. Svarbu pastebėti, kad bendruomenėse gali pasitaikyti ir asmeninių vietos gyventojų nesutarimų. Pažymėtina, kad nederėtų į juos įsitraukti, bet tikslinga ieškoti darbo su bendruomenėmis metodų, kurie prisidėtų prie įtampos tarp nesutariančių bendruomenės narių mažinimo (detalesiau apie kylančius iššūkius rašoma skyriuje „Kūrybos su bendruomene iššūkiai“).

Taigi, giluminis vietos bendruomenės narių tarpusavio santykių konteksto išmanymas yra svarbus elementas, siekiant įvertinti ir suvokti galimą darbo su bendruomene eigą, jos problematiką ir galimus kilusių iššūkių sprendinius. Tai taip pat padeda planuoti darbą su bendruomenėmis, suskirstyti darbo procesą į atskiras dalis (veiklų turinio pasirinkimas, pasiruošimas ir faktinis veiklų įgyvendinimas, refleksija įvykdžius veiklas).

Raktiniai klausimai:

1. Kokios yra pamatinės bendruomenės narių puoselėjamos vertybės?
2. Kaip bendruomenės nariai jaučiasi bendraudami su kitais bendruomenės nariais? Kodėl?
3. Jeigu nėra artimo bendruomeninio ryšio, gyventojai nesiburia į bendruomenę – kokios to priežastys?
4. Kokiomis priemonėmis bendruomenės nariai siekia sustiprinti tarpusavio santykius? Kodėl?
5. Kas bendruomenės narius motyvuoja ar motyvuotų burtis į bendruomenines veiklas? Kodėl?
6. Kas labiausiai demotyvuoja bendruomenės narius burtis į bendruomenines veiklas? Kodėl?
7. Kiek vietovėje yra jau susiformavusių bendruomenių ir koks yra jų tarpusavio santykis? Kokios pagrindinės priežastys lemia vienokį ar kitokį santykį tarp atskirų vietos bendruomenių?
8. Kokias veiklas bendruomenės nariai iki šiol dažniausiai įgyvendindavo drauge? Kokios veiklos, temos bendruomenės narius skatina burtis?
9. Kokiose vietose bendruomenės nariai dažniausiai buriasi? Kokios erdvės bendruomenės nariams ir jų santykiui yra svarbios? Kodėl?
10. Ar tarp vietos bendruomenės yra menininkų? Koks yra jų vaidmuo vietos bendruomenėje?

2. Kultūros įstaigų ir kitų organizacijų VEIKLA

Daugelyje vietovių jau veikia kultūros įstaigos ar kitos organizacijos, prisidedančios prie vietoje kuriamo mikroklimato. Jos padeda formuoti vietovės identitetą, buria kolektyvus, organizuoja veiklas ar suteikia infrastruktūrą joms įgyvendinti. Prieš pradėdant dirbti su bendruomene svarbu išsiaiškinti, kokios organizacijos ir kokiomis kryptimis toje aplinkoje plėtoja veiklą. Taip pat svarbu pažinti ir vietos bendruomenės narių bei šalia veikiančių organizacijų santykius. Šio konteksto pažinimas gali turėti didelės reikšmės planuojant ir įgyvendinant bendruomenines veiklas: vietos kultūros įstaigose dažnai veikia įvairūs kolektyvai (šokių, dainavimo, dailės ir pan.), be to, jos neretai disponuoja ir bendruomeninėms veikloms įgyvendinti tinkama infrastruktūra. Kitos organizacijos (bibliotekos, vietos verslininkai, ugdymo įstaigos ir pan.) taip pat buria bendruomenės narius, turi žmogiškųjų, finansinių ar infrastruktūrinių resursų.

Kultūros ir kitų organizacijų į(si)traukimas gali reikšmingai stiprinti įgyvendinamas bendruomenines veiklas. Pavyzdžiui, rengiant bendruomenės šventę, į jos planavimą ir įgyvendinimą galima įtraukti jau susibūrusius meninius kolektyvus, o šventės erdve paversti vietos verslininkams priklausančią teritoriją. Vietovėje veikiančias kultūros įstaigas ir kitas organizacijas, jų žmogiškuosius infrastruktūros ir / ar finansinius išteklius galima laikyti reikšmingos pridėtinės vertės kūrėjais. Bendradarbiavimas ir šių įstaigų ar organizacijų integracija į bendruomenines veiklas:

Stiprina bendruomeniškumo pojūtį fundamentaliąja prasme.

Suteikia papildomų galimybių planuojant ir įgyvendinant bendruomenines veiklas.

Integracija dažnai būna sklandesnė ir efektyvesnė, jeigu, prieš pradėdant vystyti bendruomeninius projektus, atliekamas tyrimas, kuriame identifikuojamos vietoje veikiančios kultūros įstaigos ir kitos organizacijos, jų motyvacija įsitraukti į bendruomenines veiklas.

Raktiniai klausimai:

1. Kokios kultūros įstaigos veikia vietovėje?
2. Kokias veiklas ir kodėl įgyvendina vietovėje veikiančios kultūros įstaigos?
3. Kokius kolektyvus jau yra subūrusios vietoje veikiančios kultūros įstaigos?
4. Kokiomis vertybėmis grindžiama kultūros įstaigų veikla?
5. Kokiais būdais vietovėje veikiančios kultūros įstaigos palaiko dialogą su vietos bendruomene?
6. Kokią infrastruktūrą bendruomenės veikloms gali pasiūlyti vietovėje veikiančios kultūros įstaigos ir kitos organizacijos?
7. Koks ir kodėl yra vietos kultūros įstaigų santykis su kitomis vietos organizacijomis?

3. Bendruomenės narių santykis su vietos

kultūros įstaigomis ir kitomis ORGANIZACIJOMIS

Šią dalį galima laikyti anksčiau aprašytos konteksto dalies (kultūros įstaigų ir kitų organizacijų veikla) tęsiniu. Planuojant ir įgyvendinant bendruomeninius projektus svarbu ne tik pažinti vietovėje veikiančias kultūros įstaigas ar kitas organizacijas, bet ir sužinoti, koks santykis vyrauja tarp šių įstaigų, organizacijų ir bendruomenės narių. Atsakymai į žemiau pateikiamus raktinius klausimus gali tapti vertinga medžiaga planuojant bendruomenės stiprinimo veiklas, ieškant ir parenkant efektyviausius metodus, skatinančius bendruomenės narius ir toje aplinkoje veikiančias kultūros įstaigas, kitas organizacijas megzti dialogą, bendrai siekti tikslo.

Raktiniai klausimai:

1. Ar yra žinoma, kokias veiklas vykdo ir siūlo vietovėje veikiančios kultūros įstaigos?

2. Ar yra įsitraukiama į vietos kultūros įstaigų veiklas? Kodėl?

3. Ar vietoje veikiančios kultūros įstaigos mezga plačios apimties dialogą su bendruomenės nariais? Kodėl? Kaip?

4. Ar bendruomenės nariai linkę palaikyti dialogą su vietos kultūros įstaigomis? Kodėl? Kaip?

5. Koks yra bendruomenės ryšys su kitomis vietovėje veikiančiomis organizacijomis: verslo vienetais, ugdymo įstaigomis, paslaugų tiekėjais ir pan.? Ar šis santykis yra formalus, dalykinis, ar jis artimas, grįstas pasitikėjimu? Kodėl?

4. *Bendruomenės* *narių, kultūros įstaigų,* kitų organizacijų santykis SU KULTŪRA IR MENU

Siekiant didinti meno ir kultūros sklaidą, ypač svarbu sužinoti, koks bendruomenės narių, kultūros įstaigų, kitų organizacijų santykis su kultūra ir menu. Egzistuojančių meno ir kultūros sklaidos būdų spektras yra ganėtinai platus. Svarbu pastebėti, kad, kaip ir individualus asmuo, taip ir kultūros įstaiga gali turėti savitų nuostatų ar tradicijų, kuriomis prisideda prie kultūros ir meno sklaidos. Derėtų įsigilinti, kodėl kultūros įstaigos meno ir kultūros sklaidai renka konkrečius būdus – tai taip pat atskleidžia vietovės tradicijas, istoriją ar vietos bendruomenės pomėgius. Atliekant šios konteksto dalies tyrimą gali paaiškėti, kokios kultūros formos yra (ne)priimtinos vietos bendruomenei. Surinkus šią duomenų bazę tampa aiškiau, kokius menininkus galima pasiūlyti bendruomenei siekiant aukščiausių jos stiprinimo ir meno bei kultūros sklaidos rezultatų.

Raktiniai klausimai:

Kaip dažnai yra dalyvaujama / lankomasi kultūros veiklose?

Ar menas apskritai vertinamas? Kodėl?

Kokios kultūros veiklos yra įdomiausios? Kodėl?

Kas motyvuotų dažniau dalyvauti / lankytis kultūros veiklose? Kodėl?

Kokios priežastys galėtų lemti sumažėjusį dalyvavimą / lankymąsi kultūros veiklose? Kodėl?

Su kuo dažniausiai dalyvaujama / lankomasi kultūros veiklose? Kodėl?

Su kuo norėtusi dažniau dalyvauti / lankytis kultūros veiklose? Kodėl?

Kokios kultūrinės veiklos dažniausiai organizuojamos vietos kultūros įstaigų, meno kolektyvų? Kodėl?

Kodėl dalyvaujama / lankomasi arba nedalyvaujama / nesilankoma vietos kultūros įstaigų, meno kolektyvų rengiamose veiklose?

Kokia buvo įsimintiniausia kultūros veikla, kurioje teko dalyvauti / lankytis? Kodėl?

Kokių kultūros veiklų norėtusi daugiau / mažiau gyvenamojoje aplinkoje?

Kas labiausiai motyvuotų prisidėti prie bendrą kultūros veiklų organizavimo ir įgyvendinimo? Kodėl?

5. Vietovėje kylantys IŠŠŪKIAI

Bendrajį kiekvienos vietos kontekstą veikia kylančios problemos ir iššūkiai, pavyzdžiui, žemas jaunimo užimtumo lygis, aplinkosaugos problemos, apleistos ir neprižiūrimos erdvės, bendruomeninių erdvių stygius, atskirtis tarp bendruomenės narių, kultūrinių / bendruomeninių veiklų stoka ir kt. Tai tik keletas pavyzdžių – kiekvienoje vietovėje kylančios problemos varijuoja priklausomai nuo lokacijos, joje gyvenančių ir dirbančių asmenų, savivaldos ar kitų valstybinių institucijų įsitraukimo lygio.

Vietos iššūkių identifikavimas prisideda prie bendruomeninių veiklų planavimo ir įgyvendinimo. Bendruomeninės veiklos gali būti skirtos iššūkiui spręsti skirtingais būdais: bendruomenei buriantis ir tiesiogiai sprendžiant kylančias problemas (pavyzdžiui, inicijuojant periodines talkas švarinti aplinką); bendruomenei organizuojant veiklas, tematiškai susijusias su kylančiais iššūkiomis ir visuomenės sąmoningumo didinimu, siekiu atkreipti dėmesį į problemas ir galimus jų sprendimo būdus; jungiant abu minėtus būdus (pavyzdžiui, organizuojant ir talką, ir kūrybines dirbtuves aplinkosaugos tema).

Vietovėje vyraujančios problemos dažnai turi įtakos daugumos bendruomenės narių gyvenimo kokybei, tad jų sprendimas yra viena iš potencialių priemonių, galinčių sutelkti žmones bendram tikslui ir taip sustiprinti bendruomeniškumą. Iššūkio išgryninimas gali padėti parinkti kultūros ir meno sklaidos priemones, taip pat identifikuoti konkrečius menininkus ar kultūros lauko veikėjus, padėsiančius spręsti problemas.

Raktiniai klausimai:

1.

Kokie didžiausi iššūkiai kyla vietojeje (triukšmas, tarša, bendruomeniškumo trūkumas, nepakanka susisieki mo infrastruktūros ir pan.)?

2.

Kaip ir kodėl kyla šie iššūkiai?

3.

Kokiais būdais iki šiol mėginta spręsti kylančius iššūkius ir kokie buvo pasiekti rezultatai? Kodėl?

4.

Kokie bendruomenės, savivaldos, kitų valstybinių institucijų veiksmai galėtų spręsti / mažinti kylančius iššūkius?

5.

Kokios meninės priemonės galėtų padėti aktualizuoti ir / ar spręsti kylančius iššūkius, problemas?

6. Bendruomenės narių, kultūros įstaigų ir kitų organizacijų lūkesčiai aplinkai IR JOJE VYKSTANTIEMS REIŠKINIAMS

Analizuojant bendrąjį vietovės kontekstą svarbu susipažinti su joje gyvenančių ir / ar veikiančių asmenų lūkesčiais aplink juos vykstantiems reiškiniams ir kitiems bendruomenės nariams. Šie lūkesčiai neretai būna glaudžiai susiję su vietovėje kylančiais iššūkiais, pavyzdžiui, tikimasi ramesnės kaimynystės, daugiau poilsio erdvių, glaudesnio ryšio su kaimynais, daugiau aktyvių veiklų ir pan. Be to, kiekvienas vietos gyventojas ar joje veiklą vystantis asmuo gali turėti ir individualių lūkesčių. Nors individualūs bendruomenės narių lūkesčiai gali sutapti, jei bendruomenė susiskaldžiusi, tikėtina, kad jos nariai nebus susipažinę su kitų lūkesčiais. Identifikavus vietovėje gyvenančių, veikiančių asmenų norus ir sujungus su kitomis, aiškėja, kokios priemonės būtų efektyviausios, siekiant stiprinti bendruomenės, kultūros ir meno sklaidą.

Raktiniai klausimai:

Kokio santykio su kitais vietovės gyventojais norima? Kodėl?

Kokio santykio norima su vietovėje veikiančiomis kultūros įstaigomis, ugdymo įstaigomis, kitomis organizacijomis? Kodėl?

Kokių norima laisvalaikio praleidimo erdvių? Kodėl?

Kokių veiklų (renginių, edukacijų, kūrybinių dirbtuvių, stovyklų, būrelių, bendruomeninių susitikimų ir pan.) norima? Kodėl?

Kokią gyvenamąją aplinką norima matyti ateityje? Ko reikia šiam tikslui pasiekti?

7. Vietos istorija, legendos ir TRADICIJOS

Kiekvienas miestas, miestelis ir netgi mikrorajonas turi savo istoriją, pasakojančią, kokiomis aplinkybėmis vietovė susikūrė, kokie žmonės anksčiau joje gyveno, kokios gamyklos, sporto klubai ar kitos įstaigos joje veikė, kaip ji keitėsi bėgant laikui ir kt. Istorijoje neretai įsipynusios ir vietovėje vyraujančios tradicijos. Branginamų ir puoselėjamų tradicijų gyvybingumą galima ir toliau palaikyti. Jei tam tikros iš jų jau nutrūkusios, vertėtų sužinoti, kodėl taip nutiko, ir išsiaiškinti, ar bendruomenė labiau linkusi jas atgaivinti, ar kurti naujas tradicijas.

Neretai mažesniuose miesteliuose naujakuriai nepažįsta vietovės istorijos arba jų santykis yra fragmentiškas. Gyvenamosios aplinkos istorijos pažinimas – viena iš priemonių, skatinančių pasididžiavimą gyvenamąja vieta. Šios vertingos informacijos sklaidai galima pasitelkti kultūrinės ir meninės priemones ir taip tradicijoms bei istorijai suteikti šiuolaikiškumo ir unikalumo. Ilgainiui puoselėjamos tradicijos ir vietos istorija gali tapti tvirtu moliu, stiprinančiu bendruomenę.

Raktiniai klausimai:

Kada ir kokiomis aplinkybėmis įsikūrė vietovė?

Kaip laikui bėgant keitėsi vietovėje gyvenančių ir veikiančių žmonių demografija (tautybė, amžius, socialinis statusas ir kt.)?

*Kuo vietovė išsiskyrė anksčiau ir / ar dabar?
Ar vietovė turi savitų legendų, mitų – kokie jie?*

*Kokias tradicines šventes puoselėja bendruomenė?
Kodėl?*

Kokių ne tik su švenčių šventimu susijusių tradicijų turi vietovėje gyvenantys žmonės? Kaip ir kodėl šios tradicijos susiformavo?

*Kokie įvykiai, nutikimai, datos yra svarbūs bendruomenės nariams?
Kodėl?*

Kokios yra neoficialios (individualių bendruomenės narių žinomos ar girdėtos) ar / ir išgalvotos vietos istorijos? Kaip jos atsirado?

Aukščiau išvardyti kontekstualumo skleidimosi aspektai, su kuriais susidūrė bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ komandos nariai Kauno mieste ir rajone. Tikėtina, kad kontekstualumo skleidimosi aspektų yra ir daugiau – tai priklauso nuo konkrečios vietovės ir joje gyvenančių, veikiančių žmonių.

Kontekstualumo tyrimo INSTRUMENTAI

Kiekvienai vietai tinka skirtingi vietos konteksto tyrimo instrumentai, tačiau, remiantis bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ patirtimi, pastebėta, kad tiriant kontekstualumą efektyviausia lygiagrečiai taikyti kelis instrumentus. Šis būdas leidžia į vietos kontekstą pažvelgti iš skirtingų požiūrio taškų. Kita vertus, naudojant vieną instrumentą, galima pasiekti skirtingų tikslų, pavyzdžiui, kūrybinių dirbtuvių metu renkama informacija apie vietos kontekstą, mezgami tarpusavio kontaktai, skatinamas dalyvių kūrybiškumas ir žaidybiškumas. Taip pat svarbu pastebėti, kad, siekiant tirti vietos kontekstą, būtina atrasti būdų, padėsiančių pasiekti vietos gyventojus ir gauti reikalingos informacijos.

Toliau apžvelgiami dažniausiai bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ taikyti instrumentai:

Susipažinimo / Informaciniai susitikimai

Dažniausiai pradedant veiklas organizuojami pirmieji susitikimai, kurių tikslai būna įvairūs: susipažinti, atlikti tyrimą, aptarti esamą situaciją, rinkti informaciją apie vietovę, ten gyvenančius asmenis, jų talentus, aptarti projekto eigą, egzistuojančius iššūkius, ieškoti jų sprendimo būdų, dalytis gera bendruomeninių projektų praktika ar kt. Verta pabrėžti, kad šių susitikimų metu ypač svarbu sukurti fiziškai ir emociškai saugią aplinką, informaciją pateikti struktūruotai, aiškiai ir prienamam kiekvienam dalyviui. Pirmuose susitikimuose bandoma įgyti gyventojų pasitikėjimą, įrodyti, kad bendruomenės fasilitatorius, koordinatorius ar vietos aktyvistas iš tikrųjų nori sukurti gerovę. Pasitikėjimui auginti ypač svarbūs pirmieji susitikimai arba pirmosios dirbtuvių dienos, kurios dažniausiai yra skirtos susipažinti. Jei į procesą yra įsitraukęs menininkas, jau pradžioje

derėtų pristatyti jo / jos veiklas ir gerąsias praktikas, pademonstruoti, kad bendrakūrybos projektai yra prasmingi ir įmanomi.

Sniego gniūžtės metodas

Jis padeda atrasti kontaktų, kurie gali būti prisijungtų prie veiklų. Nepažįstant vietos ar žmonių, reikia gauti kelis pirminius kontaktus (pakalbinti žmones gatvėje, susisiekti per socialinius tinklus, gauti ten gyvenančių pažįstamų ar giminių kontaktus), su jais pabendraurus prašyti rekomendacijų dar kelių žmonių, kurie galėtų papasakoti apie vietovę ar kam būtų įdomu įsitraukti į organizuojamas veiklas.

Keliavimas nuo durų prie durų

Šiam metodui paprastai prireikia daug laiko ir žmogiškųjų resursų. Be to, vietos gyventojai neretai gali vengti nepažįstamam žmogui atverti duris ir mintis. Tačiau tai yra vienas labiausiai pasiteisinančių vietos konteksto tyrimo būdų, tad jį taikant itin svarbu nestokoti kantrybės ir psichologiškai nusiteikti įvairioms reakcijoms. Šis metodas padeda ne tik atlikti tyrimą ir surinkti informaciją, bet ir užmegzti glaudesnius ryšius su bendruomenės nariais.

Susitikimai su ben- druomenės nariais / fokus grupės

Bendri susitikimai kartais sudaro pagrindą vystyti diskusijai ir taip prisideda prie visapusiško vietos konteksto pažinimo. Žinoma, vieno susitikimo gali ir nepakakti, kartais juos reikia reguliariai kartoti. Tokiu būdu galima pasiekti didesnę vietos gyventojų grupę: susitikimuose žmonės gali keistis, o nauji dalyviai papildo turimą informaciją savomis idėjomis, pastebėjimais ir istorijomis. Neatmestina ir atskirų bendruomenės narių fokus grupių organizavimo idėja. Fokus grupes / susitikimus galima organizuoti paskirstant vietos bendruomenę į tikslines grupes (jaunimas, senjorai, verslininkai, jaunos šeimos ir pan.). Tikėtina, kad, būdami bendraminčių grupėse, žmonės drąsiau dalysis mintimis. Kita vertus, suburiant atskiras tikslines auditorijas svarbu nepamiršti siekti kuo platesnio tikslinių auditorijų spektro.

Pusiau struktūruoti interviu

su atskirais bendruomenės nariais arba bendruomenės narių grupėmis (užduodant anksčiau minėtus klausimus). Pusiau struktūruoti interviu padeda išlaikyti gana neformalų pokalbį su bendruomenės nariais ir sudaryti galimybių plačiau pasidalyti informacija. Verta paminėti, kad, atliekant interviu su atskirais bendruomenės nariais, svarbu apklausti kuo įvairesnius respondentus – surinktos informacijos įvairovė padeda objektyviau įvertinti vietos kontekstą.

Įvairaus pobūdžio ap- klauskos, anketos ren- ginių (ir ne tik) metu

Naudinga apsilankyti tiriamoje vietovėje vykstančiuose renginiuose, kuriuose dalyvauja vietiniai žmonės. Vienas didžiausių šio metodo taikymo pranašumų – didelė tyrimui aktualių asmenų grupė vienoje vietoje, tad taip galima surinkti didelį informacijos kiekį per santykinai trumpą laiką. Kita vertus, renginiuose gali dalyvauti tik dalis vietos bendruomenės narių, tad vertėtų pasvarstyti ir apie kitus anketų platinto taškus (bibliotekos, kultūros centrai, kitos įstaigos).

Vietos ekspertų atradimas

Buriant bendruomenę ir organizuojant veiklas, svarbu įtraukti žmones, kurie gyvena ar dirba toje vietovėje, kurios kontekstas yra tiriamas. Šie žmonės turi ypatingą vietos suvokimą ir jų žinios, pastebėjimai, idėjos gali tapti veiklų pagrindu. Be to, dažnai kiekvienas iš jų į veiklas atsiveda ir savo žmonių ratą, taip plečiasi auditorija ir konteksto suvokimas.

Sociokultūrinis žemėlapis

Jo formatas gali būti labai įvairus, priklausomai nuo vietovės ir auditorijos, kuri tiriama. Bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ veiklose buvo naudojami popieriniai didelio formato konkretaus Kauno mikrorajono žemėlapiai, kuriuose renginių metu lankytojai buvo kviečiami žymėti įvairią informaciją, pavyzdžiui, taškus, kur leidžia laisvalaikį, parašyti su jais susijusius prisiminimus; pažymėti vietas, kurių vengia / identifikuoja kaip nesaugias. Žemėlapis gali tapti priemone, padedančia rinkti informaciją, užmegzti pirminį kontaktą su nepažįstamais vietos gyventojais ir išgirsti jų lūkesčius.

Dalyvaujamasis stebėjimas

Tai – laiko leidimas tiriamoje aplinkoje, stebint joje vykstančius procesus be išorinio įsikišimo ar neinformavus apie atliekamą vietos tyrimą. Šis metodas padeda pajusti natūralų, įprastą vietos mikroklimatą, pastebėti, kokie procesai kokiose erdvėse vyksta, pavyzdžiui, kodėl vienos viešos erdvės yra apleistos, o kitos yra aktyviai naudojamos, kaip žmonės elgiasi ir jaučiasi jose, ir pan. Taip pat galima naudoti ir aprašomojo stebėjimo metodą, kai viskas, kas yra matoma, aprašoma, o vėliau skaitant užrašus galima pastebėti dalykų, kurių kitaip nebūtų įmanoma užfiksuoti. Ši medžiaga padeda tiek suprasti vietos kontekstą, tiek vėliau menininkui kurti kartu su vietos bendruomene.

Kontekstualumas yra daugiasluoksnis, todėl, prieš pradėdant planuoti ir įgyvendinti bendruomenines veiklas, svarbu atidžiai ištyrinėti pasirinktą vietovę. Kuo daugiau įvairios informacijos surenkama apie vietą ir bendruomenę, tuo sklandesnis tolesnis dialogas su bendruomene, vietos kultūros įstaigomis ar kitomis organizacijomis. Artima pažintis su konkrečia vietove suteikia galimybę atskleisti ar / ir sustiprinti vietovės, jos bendruomenės potencialą ir parodyti bendruomenės nariams, kad kiekvieno iš jų indėlis kuriant bendruomeninę gerovę yra svarbus. Be to, svarbu pastebėti, kad visi aprašyti kontekstualumo skleidimosi aspektai yra susiję tarpusavyje – nagrinėjant vieną, skleidžiasi ir kiti.

Vietos kontekstualumo tyrimas nėra lengvai nuspėjamas, nes daugybė elementų išryškėja proceso metu. Kontekstualumas yra vienas iš svarbiausių darbo su bendruomenėmis principų, padedantis neprimesti bendruomenei to, kas jai būtų svetima ar nepriimtina, ir išgirsti lūkesčius, kurie jai svarbūs. Bendruomenė stiprėja ir sėkminga kultūrinė, meninė sklaida vyksta tada, kai bendruomenės nariai jaučia, kad jų pastebėjimus, idėjas ar jiems kylančius iššūkius yra atsižvelgiama. Kontekstualumo tyrimą galima palyginti su dėlionė dėžutėje – jis padeda suprasti esamą situaciją ir siekiamą rezultatą. Tai tarytum paveikslukas ant dėlionės dėžutės, iliustruojantis būsimą rezultatą: atskiros dėlionės detalės – bendruomeninių veiklų įgyvendinimo procesas. Kaip bus surenkama dėlionė, kokia bus tolesnė šio proceso eiga, priklauso nuo bendrakūrybos, eksperimento, nuotykių ir žaidybiškumo – principų, kurie detaliau yra aprašomi tolesniuose skyriuose.

BENDRAKŪRYBA

Vienas pamatinių principų, užtikrinančių sėkmingą bendruomeninių kultūrinių veiklų vystymą. Tai į procesą orientuotos veiklos, kurios menininkui ir dalyviui leidžia keistis vaidmenimis, tad kiekvienas gali tapti kūrėju. Bendrakūryba paremti procesai generuoja nuspėjamas idėjas ir neretai nustebina netikėtais produktais ar rezultatais.

Šiuolaikinės vietos bendruomenės, pasitelkdamos kūrybą, iškelia ir akcentuoja joms svarbias temas, aktualijas, kelia diskusijas. Kartu tai tampa gana patikimu pagrindu bendruomenei ar jos narių tarpusavio santykiams stiprinti. Bendrakūryba, daug lengviau nei kitos sociologinės sritys, gali suteikti individualų pasitenkinimą, bendrystės ir pasididžiavimo jausmą, skatinantį bendruomenę dar labiau telktis. Be to, pastebima, kad kūrybiniai sprendimai dažnai kainuoja nedaug, bet turi didelį ir lengvai matomą efektą.⁷

Viena iš svarbiausių bendrakūrybos proceso sudedamųjų dalių – bendruomenėje visiems **kartu kuriamos koncepcijos**. Bendrakūryba veikia tuomet, kai žmonės atviri kitų nuomonei, geba ją išgirsti ir priimti, akiai nesilaiko išankstinių nusistatymų ir pirminės vizijos, bet geba ją keisti atsižvelgiant į kitų idėjas. Bendrakūryba ugdo toleranciją, gebėjimą vienam kitą išklaudyti, priimti kito nuomonę ir rasti kompromisų. Kartu kurti koncepcijas galima tik tuomet, kai yra išpildomos kelios sąlygos: bendri įsitraukusiųjų tikslai, lankstumas kūrybiniame procese ir kuriami ilgalaikiai rezultatai.

Bendri tikslai. Jeigu susitikę žmonės neturės bendrų tikslų, vargiai atneš apčiuopiamų rezultatų. Žmonės turi sutarti, kokių tikslų kuria, o turinys gims bendrakūrybos metu. Čia ypač svarbus lygiavertiškų tarpusavio santykių kūrimas ir atviras dialogas, kai visi į kūrybinį procesą įsitraukę dalyviai dalijasi savo idėjomis, žiniomis, talentais ar gebėjimais.

⁷ Landry, C. (2000). *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. London: Earthscan.

Bendruomeniniuose projektuose bendrakūryba paremti santykiai mezgasi tarp:

1. Menininko ir bendruomenės.

2. Bendruomenės ir fasilitatoriaus.

3. Tarp visų trijų kartu, priklausomai nuo vaidmenų pasiskirstymo konkrečiame projekte.

Neformalaus santykio tarp menininko, fasilitatoriaus ir bendruomenės išlaidymas suteikia dalyviams galimybę neįpareigojančiai prisijungti, stebėti, mokytis ir įsitraukti į veiklas tada, kai jie jaučiasi tam pasirengę. Kad būtų sukurtas lygiavertis santykis tarp minimų šalių, visi įsitraukę į procesą dalyviai turi sutarti dėl bendrai siekiamo tikslo, net jei nuomonės dėl priemonių skiriasi.

Lankstumas kūrybiniame procese.

Kai menininkas ir bendruomenė bendradarbiauja, rezultatą nuspėti sudėtinga, kadangi kiekviena iš minėtų šalių į procesą atsineša savo unikalių idėjų, minčių, suvokimą ir estetiką. Procese dalyvaujant ir fasilitatoriui, prisideda trečia nuomonė. Visiems susijungus į bendrakūrybos procesą, projekto pradžioje beveik niekada negalima numatyti eigos ir galutinio rezultato.

Bendruomenės motyvaciją kurti ir užsiimti tikslingomis veiklomis skatina bendras kūrybinis procesas, ypač bendros gamybos formos, pvz., kai bendruomenės nariai gali patys sukurti lengvai apčiuopiamas detales (tarkime, dekoruotas molio plyteles), kurias sujungus į bendrą visumą, gimsta bendruomeninis meno kūrinys. Šiuose kūriniuose neretai svarbiausia dalimi tampa „meno patyrimas“, t. y. pats procesas, kai yra kuriamas meno kūrinys, o ne galutinis rezultatas. Svarbu ir tai, kad bendrakūrybos proceso metu menininkas ir dalyvis turi galimybę keistis vaidmenimis, todėl kiekvienas gali tapti kūrėju.

Ilgalaikiai rezultatai. Menininkui ar fasilitatoriui kuriant kartu su bendruomene, visos dalyvaujančios šalys tampa lygiavertiais kūrėjais, tad kiekvienas dalyvis prisiima tam tikrą atsakomybę. Prisiėmę atsakomybę už rezultatus, bendruomenės nariai yra linkę juos labiau vertinti ir viešinti (pasakoja draugams, kaimynams, svečiams ir kt.). Projektas dažniausiai atneša dvejopą rezultatą: viena vertus, atsiranda kūrinys (objektas, spektaklis, instaliacija ar kt.), kita vertus, užsimezga ryšiai, sustiprėja pasitikėjimas savo ir kitų gebėjimais, bendradarbiavimo įgūdžiai ir susikuria kiti sunkiai išmatuojami rezultatai, išliekantys ir po projekto.

Bendrakūrybos skleidimosi veiksniai IR JŲ SVARBA

Šiame skyriuje išvardijami veiksniai, kurie glaudžiai siejasi su bendrakūrybos procesu: bendruomenės įgalinimas, decentralizacija, požiūris „iš apačios į viršų“ ir vietos iššūkių sprendimas.

Bendruomenės įgalinimas ir dalyvaujamosios kultūros ugdymas

Rezultatyviausiai projektus kurti ir įgyvendinti gali motyvuoti žmonės. Tokiais jie tampa tuomet, kai užsiima malonia veikla, atskleidžia savo talentus, atlieka tai, ką sugeba geriausiai, išbando tai, ką visada norėjo išbandyti ir t. t. „Kaunas 2022“ bendruomenių programos tikslas visuomet buvo įgalinti vietos gyventojus pačius įgyvendinti savo sumanymus, padėti jiems sukurti erdvę, kurioje kiekvienas galėtų pajusti sėkmės skonį, savo jėgomis tęstų pradėtas veiklas ir prisiimtų atsakomybę. Planuojant veiklas derėtų atsižvelgti, kad konkrečios užduotys ir siekiami rezultatai neviršytų bendruomenės gebėjimų ir galimybių. Svarbu periodiškai iš naujo įvertinti bendruomenės potencialą ir, naudojant skirtingus įrankius, aktyviai įtraukti įvairius narius.

Pradedant kūrybines veiklas bendruomenėse pirmiausia inicijuojamas aktyvus fasilitavimo (tarpininkavimo, palaikymo, vedimo per veiklas) procesas, kurio tikslas – išlaisvinti vietos gyventojų bendradarbiavimo potencialą. Svarbu suvokti, kad bendruomenės atstovai į veiklas gali įsilieti prisiimdami atsakomybę tose projekto dalyse, kurios asmeniui yra artimiausios ir skatinančios atsiskleisti. Bendruomenių koordinatoriai ar fasilitatoriai turi atsispirti norui perimti iniciatyvą ir taip leisti bendruomenių atstovams patiemis patirti tiek sėkmę, tiek nesėkmę, skatinti nebijoti suklysti ir iš to mokytis.

Vienas iš pavyzdžių, kai atsakomybė už renginio ar veiklos turinį yra perkeliama patiems bendruomenės atstovams (bendruomenė yra įgalinama), galėtų būti „Kiemų šventė“. Dalyviai yra skatinami patys susikurti patogią renginio erdvę, pasirūpinti renginio programa ir veiklomis. „Kiemų šventės“ metu dalyvių yra prašoma atsivežti savo stalus, kėdes, staltieses, maistą ir sugalvoti, ką renginio metu susirinkę žmonės veiks prie stalo. Taip dalyviai patys jaučiasi renginio kūrėjais, o pasiruošimo renginiui indėlis skatina pasididžiavimą ir atsakomybę. Jei fasilitatoriui ar menininkui pavyksta sėkmingai įtraukti ir sujungti individualius vietos resursus bendram tikslui, rezultatas vienija visą bendruomenę, atsiranda erdvė naujoms pažintims užmegzti, vieniems iš kitų patirties pasisemti, bendradarbiauti.

Taigi, bendruomenė yra įgalinama, kai jos nariai per kūrybines veiklas prisiima atsakomybę už savo gyvenamąją aplinką, objektus ar bendras šventes.

Kartu su menininkų ir bendruomenių fasilitatorių lydėjimu, bendrakūrybos procese bendruomenės nariai įgyja reikalingų įgūdžių, padedančių patiems įgyvendinti panašaus pobūdžio bendruomeninius projektus ar juos tęsti ateityje. Kartu taip sudaroma erdvė bendruomenei aktyviai reikšti savo nuomonę ir patiems imtis iniciatyvos įgyvendinant bendras idėjas, nelaukiant, kol kas nors tuo pasirūpins už juos.

*Resursai, kuriais gali prisidėti vietos gyventojai
ir organizacijos:*

1.

Laikas ir energija (pavyzdžiui, plakatų maketavimas ir kabinimas, kūrybiškos erdvės mažiesiems kūrimas ar kt.).

2.

Ilgūdžiai (pavyzdžiui, vykdomų veiklų fotografavimas).

3. Žinios (pavyzdžiui, veterinarijos klinikų atstovų konsultacijos augintinių sveikatos ir priežiūros klausimais; bendruomenėje gyvenančių pareigūnų paskaita apie saugią kaimynystę ar kt.).
4. Kūrybiniai talentai (pavyzdžiui, vietos atlikėjų / talentų pasirodymas, kūrybinių dirbtuvių vedimas).
5. Materialūs ištekliai (pavyzdžiui, vietos organizacijų produkcija, medžiagos, lėšos).

Decentralizacija

Terminas „decentralizacija“ dažnai sutinkamas politikoje ir ekonomikoje. Vis dėlto, jis tapo vienu iš kertinių veiksnių ir įgyvendinant bendruomenių programas „Visi kaip vienas“ projektus (ypač mieste). Čia svarbi lyderystės ir kultūros decentralizacija.

Lyderystės decentralizacija

Prasidėjus bendruomeniniam kūrybiniam procesui prasideda ir pokyčiai bendruomenėje. Dažnai bendrakūrybos procesas suteikia galimybę visiems pasireikšti ir skatina atskleisti įvairius talentus, gabumus. Kartais nebelieka vieno aiškaus lyderio, visi bendromis jėgomis kuria, dalijasi idėjomis, priima sprendimus. Kartais asmenys, kurie savęs nelaiko lyderiais, tačiau tam tikroje veikloje turi geriausias žinias ir gebėjimus, laikinai tampa konkrečios veiklos lyderiais. Lyderystės decentralizacija leidžia asmenims realizuoti save, būti išgirstiems ir kartu kurti bendruomenėje.

Kultūros decentralizacija

Stebimos dvi kryptys: kultūros įstaigų decentralizacija ir vietos kultūros decentralizacija. Pirmuoju atveju kalbama apie kultūros įstaigas, kurios įsitraukia į bendruomeninius procesus. Pradėjus skleisti bendruomenių programas „Visi kaip vienas“ projektams, į veiklas buvo įtraukiamos įvairios kultūros įstaigos (bibliotekos, kultūros centrai, muziejai ir kt.). Buvo pastebėta, kad jų kultūrinių veiklų organizavimo ir plėtros formos transformavosi – kultūros įstaigos pradėjo megzti atvirą dialogą su vietos gyventojais ir atvykstančiais menininkais. Dažnai įstaigos veiklas „išskėlė“ už savo fizinių ribų ir priartėjo prie vietos bendruomenių ar pritraukė tas bendruomenes, kurios iki tol nesilankydavo. Buvo pastebėta, kad kultūros įstaigos tapo ne tik kultūros tiekėjais, o vietos gyventojai tik vartotojais, tačiau buvo pradėtas kurti bendras bendruomeninis kultūrinis gyvenimas. Tai ypač akivaizdu „Šiuolaikinių seniūnijų“ projekto veiklose.

Iš apačios į viršų

Labai svarbu, kad idėjos, kurios yra įgyvendinamos su bendruomenės atstovais, kiltų jiems patiems, o ne būtų nuleistos „iš viršaus“ atvykusio fasilitatoriaus ar menininko, kadangi tokiu atveju bendruomenė nejaus atsakomybės ir nebus linkusi įsitraukti. Išsiginčius bendruomenės idėjas, jos toliau gvildenamos bendrakūrybos procese, įsitraukiant bendruomenei, fasilitatoriui ir / ar menininkui.

Siekiant užtikrinti, kad idėjos kiltų „iš apačios į viršų“, menininko ir / ar fasilitatoriaus darbas su bendruomene turėtų vykti pagal šiuos žingsnius:

1.

Kalbamasi su gyventojais.

2.

Supažindinama su meninėmis priemonėmis ir galimybėmis.

3.

Įvardijamas konkretus iššūkis (problema ir dirbtuvių tikslas).

4.

Gyventojai įtraukiami į idėjų generavimo ir įgyvendinimo procesą.

5.

Organizuojamos kūrybinės dirbtuvės.

6.

Kartu planuojami dirbtuvių darbai, pasiskirstoma atsakomybėmis.

7.

Įgyvendinami nusimatyti darbai (vykdam darbus, gyventojai daug laiko praleidžia kartu, o menininkas ar / ir fasilitatorius stengiasi pastebėti ir pasikalbėti su kiekvienu naujai prisijungusiu).

8.

Pasiekiami rezultatai – sukuriama erdvė bendruomenei bendrauti (kiemo apželdinimas, mažoji kiemo architektūra, sienos piešinys, instaliacija ir t. t.).

Vietos iššūkių sprendimas per bendrakūrybą

Kaip jau minėta, bendruomeniniai projektai paprastai remiasi vietos iššūkių sprendimu. Kontekstualumą nagrinėjančiame skyriuje apibūdinta, kaip yra renkama informacija ir gryninami vietos iššūkiai. Remiantis praktika, dažnai pradžioje bendruomenė įvardija infrastruktūrinius aspektus: apšvietimą, šaligatvius, duobėtas gatves, nesutvarkytą kiemo infrastruktūrą ir pan. Taikant bendrakūrybos metodą ir kartu su bendruomene gilinantis į šiuos iššūkius, paaiškėja, kad jie neretai slepia susvetimėjimo, saugumo, atsiribojimo ar panašias problemas. Bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ įgyvendinti bendruomeniniai projektai orientavosi į giluminių iššūkių sprendimą, o infrastruktūros elementai buvo naudojami tik kaip priemonė, t.y. kartu su bendruomene kuriant apšvietimo objektus, suoliukus ar stalus, siekiama skatinti bendravimą ir bendradarbiavimą tarp vietos gyventojų. Svarbu pastebėti, kad pastarieji įgavo nekasdienišką, meninę formą, kurią drauge su menininku (fasilitatoriumi ar koordinatoriumi) kūrė bendruomenė. Taip pati bendruomenė su menininku keitė fizines erdves ir sprendė įvardytus iššūkius.

Bendrakūrybos skatinimo instrumentai darbe su BENDRUOMENE

Kūrybinės dirbtuvės

Bendrakūrybos metodu paremtose kūrybinėse dirbtuvėse galima ne tik siekti užsibrėžto meninio rezultato, bet ir įgyvendinti kitus tikslus – tirti, megzti ryšius, aptarti įvairius klausimus, reflektuoti buvusias veiklas ir kt. Pavyzdžiui, kiemuose statant baldus projekto paskirtis buvo įgalinti bendruomenę susikurti erdvę, kurioje jie galėtų ir toliau burtis. Kuriant sienos piešinį, siekta supažindinti aplink gyvenančius asmenis ir kviesti juos toliau bendradarbiauti. Bendruomenių programoje „Visi kaip vienas“ kūrybinės veiklos ypač dažnai buvo naudojamos kaip galimybė į savo gyvenamąją aplinką pažvelgti naujai.

Talkos

Dažniausiai tai gana greitą ir pozityvų rezultatą suteikianti veikla. Talkų metu ne tik gražėja aplinka, bet ir stiprėja bendruomenė. Svarbu pabrėžti, kad norint, jog talka skatintų bendruomenės pokytį, svarbu išsigryninti, kokių tikslų ji organizuojama, kokio platesnio proceso tai dalis, aiškiai pasiskirstyti atsakomybes tarp bendruomenės narių ir drauge įsivertinti tai, kas pasiekta. Tai yra puiki bendrakūrybos treniruotė ir pavyzdys, kaip bendras tikslas gali suburti bendruomenę ir sukurti apčiuopiamų rezultatų. Pavyzdžiui, Šančių seniūnijoje įsikūrusioje laboratorijoje „Parakas“ talkos tapo pirmuoju impulsu, padėjusiu atrasti iniciatyvius bendruomenės narius, pakviesti juos į diskusiją ir bendrai veiklai, išsigryninti bendrą erdvės ateities viziją.

Kavos ir arbatos pertraukėlės

Prie projekto sėkmės gali prisidėti ir susitikimų ar dirbtuvių metu tikslingai išnaudojamos pertraukėlės, leidžiančios aptarti vykstančius procesus, suplanuoti darbus, atsakyti į klausimus ar susirasti bendraminčių. Tai ypač paveiku, kai karštais gėrimais ar vaisėmis pasirūpina patys bendruomenės nariai. Jei bendruomenėje nėra tradicijos susitikimuose kurti jaukią atmosferą drauge per pertraukėles užkandžiaujant, iš pradžių tuo gali rūpintis menininkas ar fasilitatorius, bet pasirūpinti pertraukėlių užkandžiais (pavyzdžiui, iškepti pyragą) pamažu reikėtų skatinti pačius bendruomenės narius.

Istorijos (pasakojimai)

Pasakojimai svarbūs, nes jie įdarbina vaizduotę. Kadangi bendruomenė yra tai, kas subjektyviai jaučiama, patiriama ir įsivaizduojama, pasakojimai yra paveikūs. Pasakojimais įprasminama, paaiškinama ir interpretuojama realybė. Jie telkia, stiprina ryšius ir mobilizuoja žmones veikti. Galiausiai pasakojimai suteikia balsą, kuria galią, leidžia derėtis. Bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ įdarbino istorijas kaip instrumentą – čia jos buvo kuriamos, kaupiamos, gryninamos ir atspindėjo, transformavo bendruomenes. Galiausiai, pasakojimais buvo dalijamasi patirtimi, sukaupta įvairiose bendruomenėse.

Konkrečios užduotys / namų darbai bendruomenės nariams

Kiekvieno susitikimo metu svarbu įvardyti konkrečias užduotis, be kurių galutinis bendruomenės projekto rezultatas negalėtų įvykti. Taip dalyviai skatinami priimti atsakomybę, tiesiogiai įsitraukti ir toliau aktyviai dalyvauti kūrybiniame procese. Pavyzdžiui, kuriant sienos piešinį Centro seniūnijoje pirmųjų susitikimų su menininkais metu vietos gyventojai buvo prašomi surinkti senas nuotraukas, prisiminti vietos istorijas, atsinešti jiems asmeniškai svarbių simbolių (daiktų). Bendrakūrybos proceso metu gyventojų surinkta informacija tapo sienos piešinio turiniu, o gyventojai noriai įsitraukė į kūrybinį procesą kartu su menininku.

Rezultatų šventimas kartu: refleksija ir apibendrinimas

Pagrindinis rodiklis, įrodantis darbo progresą, – susibūręs bendruomenės branduolys (3–6 asmenys), motyvuotas savarankiškai ar su minimalia pagalba ir palaikymu tęsti pradėtas veiklas. Taip pat svarbūs ir bendruomenės atstovų atsiliepimai apie projekto eigą, bendruomenės įsitraukimą, projekto naudą vietovei, bendruomenei ar pačiam asmeniui, įsitraukusių žmonių skaičiaus augimas arba prišimamos didesnės atsakomybės. Dažnai rezultatai apibendrinami suorganizuojant bendrą šventę.

EKSPERIMENTAVIMAS / NUOTYKIS / ŽAIDYBIŠKUMAS

Bendruomeniškos veiklos neretai sprendžia kompleksinius ir jautrius iššūkius – nuo aplinkos ir infrastruktūros atnaujinimo iki kuriamų tarpusavio ryšių, tolerancijos kaimynams ar kitokiems ugdymo, socialiai pažeidžiamų grupių integracijos ir savo vietos istorinės atminties pažinimo. Dėl šių priežasčių itin svarbu sukurti saugią, atvirą, kiekvienam prieinamą aplinką. Remiantis bendruomenių programos Kauno mieste „Fluxus Labas!“ praktine patirtimi, kilę iššūkiai buvo sprendžiami pasitelkiant *fluxus* judėjimo principus: **eksperimentavimą, nuotyki** ir **žaidybiškumą**.

Eksperimentavimas

Moksle eksperimentas atliekamas stebint tiriamąjį reiškinį. Bendruomenių veiklose šis reiškinys – pati bendruomenė, o eksperimentuojama siekiant nustatyti nežinomas bendruomenės galimybes, jos savybes, ateities veiklas, dėsnius ir pan. Atliekant eksperimentą ir išbandant vis kitas sudedamąsias dalis (bendruomenė + architektas, bendruomenė + molio dirbtuvės, bendruomenė + talka ir t. t.), gaunami tam tikri rezultatai, galintys padėti spręsti kylančius iššūkius. Nors preliminarus tikslas numatomas pradedant projektą, tačiau instrumentas, kuriuo jo bus siekiama, turėtų remtis eksperimentavimo dvasia. Vadinasi, tiek bendruomenei, tiek dirbantiems su ja reikia kantrybės ir gebėjimo išbūti būsenoje, kai nėra aišku, kaip vystysis eksperimentas. Išbandant skirtingus instrumentus galima pasiekti kokybiškų rezultatų, tačiau svarbu pažymėti, kad pokyčius įkvepia tik tokie eksperimentai, kurie nebijo išbandyti ką nors naujo.

Nuotykis

Principas, skatinantis žmones būti smalsiais, kūrybiškais ir atvirais naujovėms. Kai nutinka kažkas netikėto (eksperimentas), bendruomenė suklūsta, kyla įvairių reakcijų ir prasideda dialogas. Žmonės vilioja smagios, lengvos veiklos, dėl kurių kasdienybė tampa įdomesnė ir išmokstama /sužinoma naujų dalykų (pavyzdžiui, netikėtos kūrybinės molio ir poezijos dirbtuvės, netradicinė ekskursija ir pan.). Kiekvienoje veikloje sukurta nuotykio patyrimo dvasia skatina aktyviai ir ilgam laikui įsitraukti.

Žaidybiškumas

Kiekviena veikla (nuotykis) turi būti smagi. Žaidybiniai elementai (pavyzdžiui, teatriniai žaidimai, lobio ieškojimas, istorijų ar svajonių kiemo maketo kūrimas ir pan.) bendruomenės narius moko svarbių ir nelengvų dalykų: susikalbėjimo, išklausymo ar tolerancijos.

„Garliavos lobių žemėlapis“

– kūrybinis projektas, kurio tikslas – skatinti pasididžiavimą savo seniūnija, pažinti vietos istoriją per kūrybą ir žaidimą. Projekto idėja kilo garliaviškei menininkei Greta Duobienei, kuri, bendraudama su vietos gyventojais, pastebėjo, kad tiek jaunimas, tiek suaugusieji labai mažai žino apie savo gyvenamąją vietovę, galvoja, kad ji yra neįdomi, pilka ir neturinti įdomesnių lankytinų objektų. Siekdama paneigti šias nuostatas, menininkė kartu su vietos vaikais pradėjo tyrinėti miestą. Buvo organizuojamos dvi ekskursijos (po 10 vaikų) po Garliavą, kurių metu buvo lankomos įvairios menininkės pasiūlytos miesto vietos, tačiau kai kuriuos lankytinus taškus pasiūlė aplankyti ir patys jaunuoliai. Ekskursijų metu vaikai su savimi nešiojosi lauko sąsiuvinius. Juose dalyviai žymėjosi, ką pastebi, girdi, mato, aprašė ir piešė tai, kas jiems pasirodė svarbu vienoje ar kitoje aplankytoje vietoje.

Po ekskursijų sekė kūrybinės dirbtuvės su menininku Nerijumi Smola ir Greta. Kiekviena iš grupių dalyvavo dviejose kūrybinėse dirbtuvėse su šiais menininkais. Pirmųjų dirbtuvių metu kalbėta apie komiksų žanrą, kaip jie kuriami, diskutuota apie knygų savileidybą. Po teorinės dalies buvo piešimo žaidimai, dalytasi pastebėjimais iš ekskursijų naudojant lauko sąsiuvinius. Antrųjų dirbtuvių metu iš buvusių susitikimų surinktos medžiagos buvo kuriami koliažai apie Garliavos lobius. Interpretuota, kad Garliavos lobiai – tai ne tik įdomios, nepažintos miesto vietos, bet ir unikalūs kūrėjai, jose gyvenantys žmonės.

Kūrybinio projekto metu kartu su Garliavos mieste gyvenančiais vaikais buvo sukurtas Garliavos lobių žemėlapis, jį papildanti knygelė, pasakojanti apie Garliavos lobius, ir vienos iš jaunuolių – Viktorijos – sukurtas Garliavos lobių žaidimas (plačiau apie projektą skaitykite www.visikaipvienas.lt).

Žaidybiškumo, nuotykio ir eksperimentavimo principai yra itin reikšmingi kuriant aplinką, kurioje saugiai jaustųsi kiekvienas. Tai – viena ryškiausių dalyvaujamosios kultūros sąlygų: ne kiekvienas dalyvis privalo įsitraukti į veiklą, tačiau kiekvienas turi žinoti ir jausti, kad bet kurią akimirką iš stebėtojo gali virsti veikėju, o jo mintys bus išgirstos ir įvertintos. Šių nuostatų taikymas veiklose leido įgyvendinti kultūros ir lyderystės decentralizaciją praktikoje, kalbėti apie dalyvaujamosios kultūros ugdymą, pasaulėžiūros plėtrą ir bendruomenės įgalinimą.

Aukščiau išvardyti principai yra reikšmingi visavertės dalyvaujamosios kultūros aplinkos kūryboje. Svarbu, kad tiek kultūros įstaigos, tiek bet kurie fiziniai ar juridiniai vienetai, prisijungiantys prie bendruomeninių veiklų, matytų žaidybiškumą, eksperimentavimą ar nuotykį ne kaip grėsmę, o kaip potencialią galimybę.

KITI FLUXUS JUDEJIMO JKVEPTI PRINCIPAI TAIKOMI KURYBOJE SU BENDRUOMENE

Šiame skyriuje detaliau pristatomi aštuoni fluxus judėjimo įkvėpti principai, kurie padėjo pagrindą bendruomenių programai „Visi kaip vienas“. Dėl šių principų taikymo bendruomeniniuose projektuose programa tapo išskirtinė ir unikali, orientuota ne tik į bendražmogišką ryšį, bet ir į prigimtinių žmonių gebėjimą džiaugtis, žaisti, ieškoti nuotykių, eksperimentuoti, nebijoti keistis ir keisti.

Skirtingų disciplinų jungimas – trinamos ribos tarp skirtingų meno ir / ar gyvenimo sričių

Kaip pavyzdys tiktų Kauno rajono Akademijos miestelis, kuriame gimė „Bendruomeninių iniciatyvų“ palaikomas projektas „Kartų dialogas“. Jo metu vykdytos veiklos: herbariumo gamybai rinktos pievų gėlės ir žolės, o likusiais žolynais dekoruoti medvilniniai maišeliai; į dirbtuves kviešti jaunuoliai ir senoliai kartu gaminti dirbinius ir dalytis vietos istorijomis, sodo gėrybių receptais; iš vietinių gėrybių gamintos uogienės, ieškant Akademijos skonio; organizuota bendra mugė, kurioje kiekvienas galėjo padovanoti ar įsigyti herbariumą ir uogienės stiklainiuką

unikaliame medvilniniame maišelyje. Vėliau idėjos autoriai išvystė socialinio ir tvaraus verslo idėją – subūrė vietos tiekėjus ir Akademijos miestelyje atidarė bendruomenės parduotuvę „LOKALI: Made in Akademia“, kurioje prekiaujama vietos gamintojų produkcija. Projekto metu jungtos skirtingos disciplinos ir veiklos (nuo meninių kūrybinių dirbtuvių iki verslo idėjos), siekiant pagrindinio tikslo – suvesti draugėn skirtingas kartas, skatinti jų dialogą, gebėjimą įsiklausyti ir tęsti tradicijas.

Atsitiktinumai – kai nebijoma, kad veiklos pakryps kita linkme, nei planuota ar tikėtasi (priimama nuoširdi žmonių reakciją į veiklas), bandoma kitus nustebinti ar patiems nustebinti dėl netikėtų sprendimų

Kaip pavyzdį šiam principui galima įvardyti Gričiupyje įgyvendintą projektą „Atsitiktinis Gričiupio paštas“. Jo metu skirtingose Gričiupio vietose (turguje, parke, troleibuse, Lietuvos zoologijos sode ir kt.) buvo paliktos pašto dėžutės, pagamintos pagal tarpukario laikų pašto dėžutės pavyzdį. Gyventojai buvo kviečiami rašyti laiškus nepažįstamiesiems ir mesti juos į šias pašto dėžutes, o vėliau bendruomenės nariai laiškus atsitiktinai išdalydavo Gričiupio gyventojams. Projektas siekė sujungti nepažįstamus žmones dalijantis asmeninėmis istorijomis ir jausmais, kuriuos jiems kelia Gričiupio seniūnija, taip pat nustebinti vieniems kitus. Vėliau atsitiktinių laiškų idėja išplito ir jie buvo rašomi ne tik kituose mikrorajonuose, bet ir skirti kitoms tikslinėms auditorijoms, pvz., troleibusų vairuotojams.

Nuotykis – siekis bendruomenės narius įtraukti į jiems netikėtą veiklą

Nuotykiu principą iliustruoja Kauno rajono Domeikavos seniūnija. Šios vietovės bendruomenė nusprendė kurti gyvo veiksmo vaidmenų žaidimą. Proceso metu buvo renkamos tikros ir išgalvotos istorijos apie miestelį. Surinktų istorijų pagrindu kiekvienais metais bendruomenei buvo pristatomas vis kitokio formato žaidimas. Pavyzdžiui, vienais metais vyko orientacinės žaidynės automobiliais, kurių dalyviai keliavo po Domeikavą ir ieškojo skirtingų vietų, kad susitiktų su mistiniais gyvo veiksmo ir vaidmenų žaidimo personažais, įkūnytais pačių vietos gyventojų.

Svarbu pastebėti, kad bendruomenių fasilitatorių veikla kartais taip pat primena nuotyki: eiti nuo durų prie durų, kalbinti gyventojus gatvėje ar parke, konkrečioje teritorijoje aptikti netikėtas detales.

„Pasidaryk pats“ kultūra ir estetika – kai bendruomenei siūloma įgyvendinti projektą nuo pradžių iki pabaigos, viską pasidaryti savomis rankoms

Tai – bendruomenių programoje labiausiai naudotas *fluxus* principas. Vienas geriausių pavyzdžių – „Fluxus Labas! Kiemas“ projektas, kuriame bendruomenė viską nuo pat paraiškos pateikimo iki projekto užbaigimo šventės daro pati: kartu su menininku ar kūrėbininku kuria dizainą, vizualizacijas, stato, dažo, piešia, gamina arbatą, kepa pyragus ir t. t.

Dar vienas šio principo pavyzdys – pasirošimas „Fluxus festivaliui“, kurio metu patys dalyviai kuria ir gamina kostiumus ar kitus atributus.

Kauno rajone šį principą puikiai iliustruoja Raudondvario, Lapių, Ežerėlio ir Linksmakalnio atvejai. Kilus idėjai Raudondvaryje sukurti jaunimo laisvalaikio erdvę, menininkas drauge su vietos jaunimu savaitę konstravo dviejų dalių terasą. Laisvalaikio erdvės kūrimas virto vietos jaunimo stovykla. Šios erdvės atidarymo renginiu (programa, vedimu ir muzika) taip pat rūpinosi jaunesni vietos gyventojai.

Lapių bendruomenė, vystydama su tvarumu susijusias veiklas, sprendė, kaip kūrybiškai pažvelgti į antrinį tekstilės panaudojimą. Vietiniai gyventojai surinko nebevilkimus džinsus ir kūrybinių dirbtuvių metu su menininke tekstilininke Asta Geguže, iš jų kūrė hamakus, kurie vėliau pasitarnavo bendruomenės šventėse.

Linksmakalnyje bendruomenės nariai įsitraukė į bendruomeninį šiuolaikinio cirko spektaklio kūrimą. Šios vietos bendruomenė užmezgė ryšį su italų šiuolaikinio cirko režisieriumi Roberto Magro. Įgyvendinus bendrą spektaklį, kitais metais buvo kuriamos naujos interpretacijos. Kiekvieną kartą vietos bendruomenės nariai, o ypač vaikai, įsitraukdavo į kūrimo procesą, dalyvaudavo repeticijose, o šiltojo sezono pabaigoje pristatydavo galutinį rezultatą.

Ežerėlyje, sujungus vietos gyventojus, menininkų rezidencijas, architektus ir kitus veikėjus, buvo sukurta Ežerėlio lauko galerija. Tai – puikus pavyzdys, iliustruojantis, kad skirtingų disciplinų jungtys ir nuoseklus darbas (Ežerėlio lauko galerija buvo kuriama apie 2 metus) gali padėti savarankiškai pasiekti dėmesio vertų rezultatų.

Galiausiai, vertėtų paminėti Babtų miestelio, kurį sudaro kelios gyvenvietės, pavyzdį. Kadangi tarp šių gyvenviečių būta atskirties, pradėta ieškoti priemonių, kaip jų gyventojus įtraukti į bendrą veiklą, kaip skatinti, kad stiprėtų jų santykiai. Babtuose nuspręsta sename troleibuse įkurti keliaujančią kūrybinę laboratoriją, prie kurios prisidėti buvo kviečiami visi vietos gyventojai. Susibūrę bendruomenės nariai apipavidalino troleibusą, gamino vidaus dekoracijas, kūrė ir pritaikė vidinę infrastruktūrą. Skirtingomis veiklomis siekta įtraukti kuo didesnę Babtų gyventojų dalį.

Paprastumas, kai stebuklas kuriamas iš kasdienių priemonių, pasitelkiant vietos resursus

Pavyzdžiui, Žaliakalnyje vykęs projektas „25 milijonai dygsnių“ atskleidžia, kaip visiems pasiekiamais kūrybos būdais (dygsniavimu), kuriems nereikia didelių finansinių investicijų (beveik visos priemonės – audiniai, siūlai – buvo surinktos iš žmonių), galima kalbėti apie pasaulinius iššūkius. Šio projekto atveju gyventojai dygsniuodami kalbėjo apie pabėgėlių krizę, tremtį, emigraciją ir t. t.

Dar vienas pavyzdys – projektas „Fluxus Labas! Kiemas“ Rokuose, kvietęs vietos bendruomenę pasigaminti savo kiemo istoriją ar ypatybę atspindinčius ženklus. Ženklaus sukurti pasitelkta keramika, mozaika ir koliažas. Šios technikos nereikalauja didelių resursų, o gyventojai buvo skatinami iš namų atsinešti objektų, kuriuos norėtų įkomponuoti į savo ženklą. Prie namų pastatyti ženklai praeiviams suteikia informacijos, kokie žmonės gyvena konkrečiame kieme.

Paprastumo principu vadovautasi ir vykdant veiklas Kauno rajono Samylų seniūnijoje. Atsižvelgiant į unikalų kraštovaizdį, šioje vietovėje kūrybinės veiklos plėtotos pasitelkiant žemės meną. Bendruomenė drauge su menininkais kūrė viešus meno objektus naudodami gamtos resursus, o kūrybinis procesas paskatino bendruomenės narių dialogą.

Nuolat kintantis judėjimas, kai niekas nestovi vietoje: keičiasi žmonės, veiklos, temos ir projekto tikslai

Nuolatinis judėjimas leidžia į bendruomenės projektus įtraukti naujų idėjų, menininkų, veiklų ir kt., pajvairinti veiklas ir taip pritraukti naujų žmonių. Šį principą puikiai atspindi Šančių pavyzdys, kai veiklos pradėtos rengti buvusiame parako sandėlyje. Nors šimtamečiai forto pastatai išliko, „Parako“ erdvė yra atvira įvairioms iniciatyvoms ir žmonėms, nuolat ieško naujų, šiuolaikinių formų. Čia organizuojamos parodos, spektakliai, Joninių šventė, koncertai, maisto degustacijos ir kiti renginiai.

Naikinama riba tarp meno ir gyvenimo – kai kūryba ir menas įsiskverbia į kasdienybę ir tampa kasdieniais gyventojų palydovais

Kaip pavyzdys tinka iniciatyva „Švęskime upę“ – bendruomeninis kultūrinis upių maršrutas. Tai kvietimas per meną / kultūrą iš naujo atrasti miesto upes ir jų pakrantes, pažvelgti į Kauną iš kitos perspektyvos – tiek pačioje upėje (plaukiant valtimi, baidare ir kt.), tiek per menines veiklas krantuose. Renginio metu upėse ir jų pakrantėse vyksta meniniai pasirodymai, kuriuos pristato įvairios bendruomenės, švietimo / kultūros įstaigos ar profesionalai. Renginio metu kasdienė erdvė paverčiama menine ir kūrybine erdve.

Šį principą buvo galima pastebėti ir Kauno rajone esančiuose Ringauduose. Šios vietovės bendruomenė nutarė sukurti savo almanachą. Didžiąją metų dalį gyventojai dalyvavo įvairiose kūrybinėse dirbtuvėse (kūrybinio rašymo, fotografijos ir pan.), kuriose kūrė būsimo leidinio turinį. Visa almanache pateikiama informacija susijusi su Ringaudais, vietos gyventojų istorijomis ir tuo, kaip jie mato ir supranta savo gyvenamąją aplinką. Kūrybos procese ringaudiškiai nagrinėjo juos supančią aplinką ir joje kūrė. Taip meninių idėjų įgyvendinimas tapo svarbia vietos gyventojų kasdienybės dalimi.

Verta paminėti ir Karmėlavos seniūniją. Šios vietovės istorija siejasi su militaristiniais objektais (buvusi raketų bazė, bunkeriai), Karmėlava garsėja cepelinais, be to, čia yra įsikūręs Tarptautinis Kauno oro uostas. Bendruomeninių veiklų metu buvo nuspręsta į vietos istoriją ir nusistovėjusias tradicijas pažvelgti šiuolaikinėmis formomis. Gyventojai buvo kviečiami balsuoti ir išrinkti naują aplinkos objektą, reprezentuosiantį Karmėlavos identitetą. Taip atsirado skulptūra „Skraidantys cepelinai_ / Flying cepelinai_“ (aut. S. Ecker ir A. Šlapikas), leidusi kūrybiškai prisiminti ir moderniomis priemonėmis įprasinti miestelio tapatybę.

Išjudėjimas iš kasdienybės ir rutinos

Siūlo nuveikti kažką neįprasto ir taip ardyti nusistovėjusią rutiną. Tereikia išbandyti kažką naujo: dalyvauti bendruomenės susitikime ar kiemo piknike, prisidėti kūrybiškai perplanuojant kiemą ar kuriant sienos piešinio eskizą, priiimti atsakomybę už kiemo poezijos vakaro organizavimą ir pan. Visos bendruomenių programos veiklos rėmėsi šiuo principu – vien tik viešas klausimas, ar bendruomenė norėtų kažką nuveikti ir burtis, iškart suardo rutiną.

Vienas iš pavyzdžių – „Fluxus Labas! Kiemas“ Ukmergės gatvėje, kuriame Eigulių mikrorajono bendruomenės nariai nuolat trikdė nusistovėjusią tvarką įvairiomis iniciatyvomis: kvietė vieni kitus kurti bendrą daržą, kieme organizuoti vaikų šventes, piknikus, kūrybinėse dirbtuvėse gaminti meninius objektus ir kt.

Kauno rajono Kačerginės miestelyje išjudėti iš kasdienybės skatino neformalus susitikimai su rašytoja E. Striogaite ir fotografu R. Ščerbauskas, kuriuose gyventojai dalijosi įvairiausio pobūdžio pasakojimais ir prisiminimais apie Kačerginę. Laisvo pobūdžio susitikimai kai kuriuos gyventojus įkvėpė menininkus pasikviesti ir į svečius. Vėliau, remiantis surinktomis istorijomis, buvo sukurtas miestelio pasakojimų rinkinys.

Kauno rajone esančioje Vilkijoje iš rutinos buvo judama kuriant gatvės meno kūrinus. Taip „Vilkas“, „Balandžių lesintojas“ ir „Apsikabinimas“ (aut. T. Šimkus) atsirado ant senų pastatų sienų ir kvietė nauju žvilgsniu pažvelgti į įprastas vietas.

Kulautuvos gyventojai su režisieriumi E. Kvoščiausku ir vietos chorais kūrė bendruomeninį pasirodymą „Ar atgimsi tu nauja nata?“. Tokio pobūdžio susibūrimai ir procesas įprastam miestelio gyvenimui suteikė daugiau įvairovės ir užmezgė naujus santykius, tradicijas.

Svarbu pažymėti, kad minėti **principai taikomi tiek dirbant su bendruomenėmis, tiek įtraukiant menininkus**. Pirminiame projekto etape bendruomenė pati arba kartu su menininku / fasilitatoriumi nusprendžia, kurį (ar kurias) iš *fluxus* principų taikys ir plėtos projekto metu. Vienoje situacijoje veiks principai ir instrumentai nebūtinai bus tinkami ir kitoje. Pavyzdžiui, vizualiai panašūs daugiabučių kiemai nebūtinai įgyvendins analogiškus projektus – daugiabučių gyventojai gali pasirinkti skirtingus instrumentus ar veiklas.

Šie trumpai pristatyti pavyzdžiai atskleidžia tik dalį per penkerius metus pasiruošimo Europos kultūros sostinės metams įgyvendintų veiklų. Norintys geriau susipažinti su miesto ar rajono bendruomenėmis ir sužinoti, kokiais *fluxus* principais jos rėmėsi, daugiau informacijos gali rasti www.visikaipvienas.eu

Apibendrinant „Kaunas 2022“ bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ patirtį, galima teigti, kad siekis sujungti fluxus judėjimo idėjas su darbo su bendruomenėmis modelių pasiteisino ir suteikė apčiuopiamų rezultatų. Šių principų taikymas veiklose leido laisviau ir paprasčiau įgyvendinti kultūros ir lyderystės decentralizaciją praktikoje, kalbėti apie dalyvaujamosios kultūros ugdymą, pasaulėžiūros plėtrą ir bendruomenės įgalinimą.

Eksperimentavimą, nuotyki ir žaidybiškumą **skatinantys instrumentai** **DARBE SU BENDRUOMENE**

Apžvelgus principus, taikytinus darbe su bendruomenėmis, verta įvardinti ir instrumentus, įgalinančius bendruomenes kurti. Šiame skyriuje pateikiami iš pirmo žvilgsnio paprasti, tačiau paveikūs darbo su bendruomene instrumentai, pasitelkti ir pasiteisinę „Kaunas 2022“ bendruomenių programos veiklose.

Bendros vietos šventės ir renginiai

Bendruomeninėse veiklose itin svarbios įvairaus pobūdžio šventės, kuriomis galima pasiekti įvairių tikslų. Jose savaime yra žaidybinių elementų, tad žmonės šventėse lengviau atsipalaiduoja, būna geros nuotaikos, pasiduoda žaidybinėms provokacijoms, atranda drąsos eksperimentuoti ir įsitraukti į kūrybines veiklas. Visa tai padeda burti bendruomenę, tinklinti organizacijas ir žmones, atlikti vietos gyventojų, istorijų ir konteksto tyrimą ar atrasti bendraminčių, norinčių prisidėti prie bendruomeninių veiklų.

Reikia pastebėti, kad šventė pati savaime nėra tikslas, išskyrus tuos atvejus, kai ji skirta jau užbaigtoms projekto veikloms apibendrinti. Kitais atvejais šventė suvokiama kaip instrumentas, padedantis siekti tikslų:

1.

Tinklinimas:

Organizacijų tinklinimas. Vietiniai piknikai, mugės, teminės šventės (augintinių diena, sporto šventė ar kt.) gali padėti gyventojams susipažinti su jų gyvenamoje teritorijoje veikiančiomis organizacijomis ir jas paskatinti vystyti ateities bendradarbiavimą tarpusavyje.

Žmonių tinklinimas. Per piknikus ar temines dienas, skirtas tik vieno kiemo ar kvartalo gyventojams, žmonės susipažįsta, pamato ir išgirsta vieni kitus, atranda naujų talentų ir asmenų, norinčių prisidėti prie bendruomeninių veiklų.

2.

Tyrimas.

Organizuojant įvairaus pobūdžio renginius, galima atlikti tyrimą apie žmones, teritorijos istoriją, dabarties pasakojimus ir mitus, vietos herojus ir pan. Toks tyrimas pagelbėja plėtojant tolesnius projektus.

3.

Refleksija.

Pasibaigus tam tikram bendruomeninio projekto etapui, refleksija suteikia puikią galimybę dar kartą visus suburti ir įsivertinti, kas įvyko, pradėti planuoti naujas veiklas.

Vienas iš dažniausiai bendruomenių programoje „Visi kaip vienas“ įgyvendintų šventės formatų – „**Kaimynų ir augintinių šventės**“. Šis formatas buvo pasirinktas kaip neįpareigojantis, atviras būdas pakviesti vietos gyventojus susitikti. Nors atrodytų, kad pagrindinė tikslinė grupė buvo augintinių savininkai, tačiau praktika parodė, jog gyvūnėlių tema patraukli ir platesnei auditorijai (pvz., šeimoms su vaikais). Svarbu pabrėžti, kad šiais susibūrimais buvo siekiama ne sukurti didelio formato renginį, bet sudaryti sąlygas kaimynams susitikti ir bendriems interesams atrasti.

Ekskursijos ir žygiai

Pastebėta, kad šis formatas pritraukia nemažai asmenų, kurių nesudomina kultūrinės ar meninės veiklos, tad gali pagelbėti kviečiant asmenis prisijungti prie bendruomeninių veiklų ir supažindinti su būsimais ar jau vykstančiais projektais. Kaip atskirą žanrą galima išskirti performatyvius žygius. Jų metu kviečiama susipažinti su netradicinėmis vietomis, paskatinti žmones pažinti savo gyvenamąją aplinką iš netikėtos, nekasdieniškos perspektyvos, atliekant tam tikrus performatyvius veiksmus. Pavyzdžiui, Rokų seniūnijoje vykdytame projekte „Kiemo ženklai“ žygio metu vietos gyventojai buvo skatinami susimąstyti apie vietą, kurioje gyvena, ir jos nepaprastą padėtį – yra taškas, kuriame susikerta plentas, geležinkelis ir upė – vandens kelias. Tai skatino žygio metu kalbėti apie jungtis, padalijimus, keliones ir namus vietiniame kontekste. Į žygius prisijungdavo „Kaunas 2022“ komandos atstovai, vietos gyventojai ir menininkai, o jų metu neretai būdavo kuriami renginių konceptai ir skirtingų dalyvių įsitraukimas padėdavo nepraleisti svarbių detalių – vietos gyventojai papildydavo menininkų įžvalgas arba atvirškščiai.

Žaidimai –

galingas darbo su bendruomene instrumentas. Jie lengvai įtraukia ir atpalaiduoja ar net sutaiko žmones, leidžia patirti neįprastų potyrių. Taip pat jie suteikia galimybių eksperimentuoti, ardyti įprastus veikimo būdus, reiškinius, ryšius ir juos sukonstruoti naujai. Žaidžiant intensyviai mokomasi ir šis mokymasis yra labai praktiškas – tai yra nauja patirtis, kurią nesunku perkelti į platesnį bendruomenės gyvenimą.

Kaip atskirą darbo su bendruomene instrumentą galima išskirti stalo žaidimų susitikimus, atviras sporto treniruotes ar pan., tačiau svarbu, kad būtų aiškiai apibrėžti šios veiklos tikslai ir uždaviniai. Bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ kontekste tokių susitikimų tikslas buvo tyrinėti vietos tapatybę ir istorijas per neformalų ryšį su vietos gyventojais, dalytis informacija apie jų gyvenamojoje aplinkoje vykstančias bendruomenines iniciatyvas ar atrasti vietos ekspertus. Be to, kai kurių veiklų metu buvo siekiama atrasti vietos gyventojus, kurie patys norėtų savanoriškai organizuoti panašius renginius ir prisidėti prie vietos bendruomenės aktyvinimo. Ypač pasiteisino žaidimų vakarai neformalioje, žmonių lankomose erdvėse, pavyzdžiui, parkuose, prie fontanų ar vaikų žaidimų aikštelių. Tam, kad šių susitikimų metu būtų gauti apčiuopiami rezultatai, svarbu nuosekliai pasiruošti, pavyzdžiui, nusimatyti, kaip bus fiksuojami išgirsti faktai ar istorijos (anketoje, audiojraše, žemėlapyje ar pan.).

Netradicinių erdvių išnaudojimas

Šis instrumentas užėmė svarbią vietą bendruomenių programoje „Visi kaip vienas“. Užuoat kvietus žmones į kultūros centrus, bendruomenių namus ar pan., siekta veikti erdvėse, kuriose žmonės ir įprastai renkasi: atverti kultūrai privačius ir daugiabučių kiemus, išnaudoti apleistus pastatus, įveiklinti viešas, tačiau mažiau naudojamas erdves, turgus ar parkus. Tai ypač pasiteisina, kai bendruomeniniai projektai nėra orientuoti į konkrečią lokaciją, bet siejami su vietos tapatybe ar vietai aktualiomis temomis. Tokiu atveju, keičiant susitikimų ar dirbtuvių lokaciją, organizuojant jas skirtingose (dažnai netradicinėse) erdvėse, pritraukiama daugiau dalyvių, tad platesnė bendruomenės dalis turi galimybę susipažinti su tuo, kas vyksta jų gyvenamojoje aplinkoje.

KŪRYBOS SU
BENDRUOMENE
IŠŠŪKIAI

Žmogiškieji
iššūkliai

Žmogiškieji iššūkiai

Veiklos su bendruomene – kompleksiškas procesas, kurio metu neišvengiami įvairūs iššūkiai. Šiame skyriuje siekiama struktūrizuoti pateikti iššūkius, su kuriais dažniausiai susidūrė „Kaunas 2022“ bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ komanda. Ne visų toliau pateiktų iššūkių sprendimui pavyko atrasti veiksmingiausius receptus, be to, iššūkių sprendimams didelės įtakos turi ir bendras kontekstas, kuriame jie kyla. Nepaisant to, išvardyti iššūkiai leis geriau pažinti darbo su bendruomenėmis specifiką ir galbūt užbėgti tam tikriems įvykiams už akių.

SKEPTIŠKUMAS

Pradedant veiklas su bendruomenėmis, neretai susiduriama su skeptišku bendruomenės narių požiūriu. Tai gali ypač išryškėti pirmuose susitikimuose. Skeptiškai nusiteikę žmonės yra linkę nepasitikėti bendruomenių fasilitatoriumi, jo idėjomis, vizija. Vėliau gali tecti susidurti ir su jų nepasitikėjimu menininku, jo darbo metodika, kompetencijomis ir kt. Susiklosčius tokiai situacijai svarbu kantriai palaikyti dialogą su skeptiškai nusiteikusiais asmenimis, gilintis į jų nepasitikėjimo priežastis ir ieškoti būdų, kuriais priešišką nusistatymą būtų galima keisti į norą veikti, atvirai bendrauti su bendruomenių fasilitatoriumi ar pasikliauti su bendruomene dirbančiu menininku.

Aukšti gyventojų LŪKESČIAI

Su šiuo faktoriumi gali tekti susidurti tiek pradėdant bendruomenines veiklas, tiek jas įgyvendinant. Subūrus bendruomenę ir pasirinkus kryptį, kuria būtų vystomos veiklos, aptarus potencialius menininkus ir turimus finansus veiklų plėtrai, dažnai sukyla lūkesčiai – tikimasi, kad tai bus labai aukštos kokybės, didelio išorinio dėmesio sulauksiančios veiklos. Kartais tenka susidurti ir su noru pranokti kitas bendruomenes.⁷ Tokiais atvejais svarbu kviesti bendruomenę susitelkti ne į galutinį rezultatą, o į procesą, generuojantį tikrąjį vertybinį pokytį bendruomenės narių santykiuose vieniems su kitais ir juos supančia aplinka.

⁷ Atkreiptinas dėmesys, kad „Kaunas 2022“ veiklų kontekste bendruomenių konkurencija kur kas ryškiau sklaidėsi rajone nei mieste. Tam įtakos galėjo turėti kultūrinių įstaigų įsitraukimas į projektą, kurių keletas siekė įrodyti, kad yra vertos daugiau visuomenės, savivaldos dėmesio. Kitaip tariant, konkurencijos užuomazgos jautėsi ne tarp bendruomenių, o tarp kultūros įstaigų. Kita vertus, tai buvo pastebėta tik keletoje seniūnijų, o konkurencijos tarp bendruomenių reiškinys gali rasti labai individualiai kiekvieno miesto / rajono atveju.

Iššūkliai
kuriant ryšį

Bendruomenės įsitraukimo GALIMYBĖS

Pirmųjų susitikimų su bendruomene metu svarbu susipažinti su dalyviais ir įvertinti, ar planuojamos veiklos jiems tinka ir ar bendruomenė pajėgi pasiekti keliamus tikslus. Neretai pirminės bendruomenės narių ambicijos ir keliami tikslai yra labai dideli, todėl svarbu juos pritaikyti prie bendruomenės fizinių galimybių.

Kitas svarbus faktorius – laiko resursai. Vertėtų nepamiršti, kad daugelis bendruomenės narių yra užimti žmonės, tad bendruomeninėms veikloms susiburia laisvu laiku. Siekiant užtikrinti sklandų procesą, laiko resursų ribotumą svarbu įvertinti iš anksto. Be to, svarbu išsigryninti, į kokią auditoriją bus orientuotos veiklos, pvz., jei tai šeimoms su mažais vaikais skirta veikla, jos gali vykti dienos metu, jei dirbantiems asmenims, – tik vakarais ar savaitgaliais. Bendruomenių fasilitatoriui / koordinatoriui ar menininkui svarbu, kad į bendruomenines veiklas įsitrauktų kuo daugiau bendruomenės narių, tad adaptuoti tvarkaraštį derėtų atsižvelgiant į dalyvių galimybes.

Skirtingų gyventojų grupių ĮTRAUKIMAS

Svarbu ieškoti pusiausvyros tarp skirtingų žmonių grupių: tarp labai aktyvių ir mažiau aktyvių, naujai prisijungiančių, kartais vargingiau gyvenančių, mažiau motyvuotų, jaunesnių ir vyresnių, turinčių pastovius darbus ar jų neturinčių ir kt. Pagrindiniai iššūkiai koordinuojant žmonių grupes yra skirtingų gyventojų poreikių ir lūkesčių tenkinimas, jų fizinių ir laiko galimybių suderinimas. Organizuojant veiklas reikėtų atsižvelgti į dalyvių gabumus bei galimybes įsitraukti ir tuo remiantis rinktis įvairius formatus, užtikrinti tuo pačiu metu vykstančių, įvairaus intensyvumo ir sudėtingumo veiklų kokybę, raginti dalyvius padėti vieni kitiems ir jungti bendruomenės narius į grupes ar komandas, sudarytas iš skirtingomis savybėmis pasižyminčių žmonių.

Bendruomenės narių išlaikymas VEIKLOSE / PROJEKTE

Dažnai didesnių renginių metu vykstančios kūrybinės dirbtuvės sulaukia daug lankytojų / dalyvių, bet šiuos asmenis nelengva aktyviau įtraukti į kitas toje vietoje planuojamas, inicijuojamas ar įgyvendinamas tęstines veiklas. Spręsti šią problemą galima sukuriant atvirą erdvę bendruomenės atstovams. Be to, tokiais atvejais svarbu palaikyti ryšį su kuo didesne vietos gyventojų dalimi, siekiant sužinoti, kas juos paskatintų dažniau prisijungti prie bendruomenėje vykstančių veiklų.

Komunikacija

Neretai informacija pasiekia tik jau aktyviai į bendruomenines veiklas įsitraukusius asmenis (dažniausiai – kviečiant asmeniškai), tad kyla klausimas, kaip pritraukti / pažinti platesnę auditoriją? Pirmiausia, verta stiprinti ir plėtoti komunikacijos priemones ir metodus, kurie padėtų į kūrybinę erdvę aktyviau įtraukti bendruomenės narius, leistų jiems išsakyti savo idėjas ir pasiūlymus, kaip spręsti kylančius iššūkius. Tikėtina, kad pamažu asmenys, kuriuos pasiekia informacija, taps veiklų iniciatoriais ir jų dalyviais. Be to, rekomenduojama neapsiriboti tik standartiniais komunikacijos kanalais (socialinėmis medijomis, plakatais, skrajutėmis), bet išmėginti ir kūrybiškesnes priemones: palikti užuominų apie veiklas viešose erdvėse, kalbinti žmones gatvėse, parkuose, renginiuose, palaikyti su jais kontaktą ir pan. Vykdamas veiklas pastebėta, kad geriausia komunikacijos priemonė – žinia iš lūpų į lūpas. Žinoma, kiekvienoje vietovėje gali pasiteisinti vis kiti informacijos viešinimo metodai, todėl, prieš skleidžiant informaciją bendruomenės nariams, svarbu išsiaiškinti, kurie informacijos sklaidos kanalai yra pasiteisinę ir padeda pasiekti vietos bendruomenę.

Asmeninis požiūris į gyvenamąją APLINKĄ

Neretai žmonės grįžta į savo gyvenamąją vietą tik ilsėtis, nemezga artimo kontakto su kaimynystėje gyvenančiais asmenimis, jų gyvenamoji aplinka jiems apsiriboja namų sienomis ar nuosavo kiemo teritorija. Manoma, kad gyvenamosios aplinkos kokybė anapus privačios teritorijos turėtų pasirūpinti kiti administraciniai vienetai (pavyzdžiui, savivaldybė ar seniūnija). Tokiu atveju pravartu skatinti bendrakūrybos vertės suvokimą, įrodant, kad per bendruomenines veiklas galima reikšmingai prisidėti kuriant ir puoselėjant bendrąjį gyvenamosios aplinkos mikroklimatą. Pirmųjų susitikimų metu, prieš imantis didesnių kūrybinių projektų, derėtų pristatyti ir paaiškinti bendrakūrybos reikšmę, kodėl svarbu kiekvienam asmeniškai įsitraukti, šiltai bendrauti ir pasitikėti kaimynais.

Įsisenėję konfliktai

Bendrų veiklų metu tarp bendruomenės narių gali kilti įtampų, išryškėti įsisenėjusios problemos (pavyzdžiui, dalies bendruomenės narių inicijuotas aplinkos gražinimas, neatsižvelgiant į kitų nuomonę). Vystant bendruomenines veiklas su kultūros įstaigomis gali tekti susidurti su vienos ar kitos įstaigos vidinių santykių problemomis, kurios, nors nėra tiesiogiai susijusios su bendruomeninėmis veiklomis, sunkina jų organizavimą ir įgyvendinimą. Abiem atvejais koordinatoriui / fasilitatoriui svarbu pačiam neįsivelti į konfliktus ir nesuteikti pagrindo naujiems. Žvelgiant į praeityje neišspręstas problemas tarp bendruomenės narių, svarbu į sprendimus ir pasitarimus įtraukti visas bendruomenės stovyklas, išgirsti jų nuomones ir išsaugoti kuo didesnį objektyvumą. Aktyviai kalbantis ir diskutuojant su į konfliktą linkusiais kaimynais ir kviečiant juos prisijungti prie sprendimų, gali užsimegzti dialogas ir keistis konfliktuojančių pusių požiūris, tarpusavio bendravimas.

Vidinės gyventojų **BAIMĖS**

Kartais bendruomenės nariai gali prieštarauti veikloms jų gyvenamojoje aplinkoje. Tai lemia anksčiau susiformavusios baimės, neigiamos patirtys (pavyzdžiui, didelis triukšmas kieme, per didelis jaunimo aktyvumas netoli jų gyvenamosios vietos, paliktos šiukšlės ir t. t.). Svarbu išsiaiškinti, kodėl nepritariama veikloms, kokios baimių priežastys, ir diskusijos metu ieškoti kompromiso, kviečiant priešiškausiems išsakyti savo nuomonę, drauge ieškoti sprendimų, kurie išsklaidytų žmonių baimes ir padėtų įsitraukti į veiklas.

Itin didelis arba itin mažas bendruomenės narių ĮSITRAUKIMAS

Plėtojant bendruomenines veiklas matyti, kad situacija skirtingose vietovėse labai skiriasi – vienur aktyvi itin didelė bendruomenės narių grupė, kitur žmonės buriasi vangiai. Esant dideliame vienos grupės bendruomenės narių įsitraukimui, gali kilti problemų dėl disbalanso tarp skirtingų amžiaus grupių žmonių. Pavyzdžiui, kai dalyvauja daug vaikų, sudėtinga suvaldyti auditoriją ir visiems skirti užtektinai dėmesio. Organizuojant veiklas bendruomenei, kurios daugumą sudaro vaikai, svarbu tam deramai pasiruošti: suburti savanorių komandą, apgalvoti vaikams skirtų užduočių, raginti juos pasikviesti į veiklas tėvelius, rengti veiklas, natūraliai įtraukiančias vaikų artimuosius, galinčius mažiesiems padėti.

Kai bendruomenės narių įsitraukimas menkas, verta apsišarvuoti kantrybe – įtraukti didesnę bendruomenės dalį į vykstančius procesus neretai užtrunka ilgiau, nei norėtūsi. Gali prireikti organizuoti pastovias skirtingo turinio ir į įvairias amžiaus grupes orientuotas veiklas, raginti dalyvauti asmeniškai, skambinti ir rašyti laiškus, žinutes, aktyviai komunikuoti socialiniuose tinkluose, viešose grupėse, nuolat organizuoti veiklas ir demonstruoti ryškią lyderystę kuriant nuoširdžius santykius. Svarbu proceso metu stengtis pažinti žmones, jų pomėgius ir požiūrį, suvokti, kokie bendravimo būdai jiems yra priimtini, ir juos kūrybiškai atliepti.

Menininko požiūris ir MOTYVACIJA

Didelę įtaką bendruomeninėms veikloms gali daryti menininko nusiteikimas ir motyvacija. Prieš pasirenkant menininką, su kuriuo bus dirbama, labai svarbu išsiaiškinti jo darbo su bendruomenėmis patirtį. Šiame procese bendruomenės nariai menininkui turi būti ne asistentai, bet kolegos, turintys tolygią teisę vystyti ir viena ar kita linkme pakreipti kūrybinio proceso eigą. Menininkas, dirbantis su bendruomenėmis, turi būti lankstus, empatiškas ir įsiklausyti į bendruomenės narius, reaguoti į jų nuomonę, komentarus ir gebėti pasiūlyti racionalius, didžiajai bendruomenės daliai priimtinus sprendimus. Be to, menininkas turi pasižymėti motyvacija, noru dalytis su bendruomenės nariais savo patirtimi ir mokėti juos kūrybiškai įkvėpti.

Dar neprasidėjus kūrybinėms veikloms svarbu menininką supažindinti su bendruomene ir jos ypatybėmis, kad jis suprastų, ko galima tikėtis ir kokius darbo su bendruomenėmis metodus tikslingiausia taikyti. Jeigu menininko darbas su bendruomene sklandus ir kokybiškas, svarbu tinkamai jam padėkoti, įvertinti jo pastangas ir parodyti bendruomenės narių dėmesį.

Infrastruktūros *išsūkiai*

Erdvių stygius

Ši problema būdinga tiek miesto, tiek rajono bendruomenėms. Mieste bendruomenines veiklas dažnai įgyvendina žmonių grupės, neturinčios juridinio statuso ir pastovios erdvės planuoti, įgyvendinti bendruomenines veiklas. Dažnai miesto bendruomenės susiburia, pavyzdžiui, artimiausioje bibliotekoje. Nepaisant to, pastebimas erdvių trūkumas, kuriose bendruomenės galėtų neformaliai susitikti ir nebūtų priklausomos nuo kitų įstaigų darbo laiko ar galimybių įsileisti bendruomenės narius į savo erdves.

Situacija panaši ir Kauno rajone, kur kultūros centrai ar laisvalaikio salės buria bendruomenes į bendras veiklas biudžetinių įstaigų patalpose. Kadangi jos veikia pagal savo darbo grafiką, bendruomenės neturi galimybės susiburti bet kuriuo joms patogiu metu, į įstaigų patalpas neretai jas turi įleisti atsakingas asmuo.

Kai kuriose vietovėse apskritai nėra erdvių, kuriose galėtų telktis vietos bendruomenės arba erdvės tam nepritaikytos. Tai neretai aktualu vietovėse, kur didelis naujakurių skaičius – naujieji gyventojai galbūt ir norėtų vykdyti

bendras veiklas, tačiau šalia jų namų nėra tam skirtos erdvės, tad tenka rinktis pas vieną ar kitą bendruomenės narį namuose, susitikti viešose erdvėse po atviru dangumi, o tai ne visada patogiu.

Šią problemą spręsti derėtų atsižvelgiant į vietovės specifiką ir bendruomenės poreikius – galbūt verta kurti naują erdvę, bet neretai tikslingiau yra įveikinti nenaudojamas ir apleistas erdves.

Apleistų erdvių sutvarkymas

Norint įveikinti netradicines, nenaudojamas erdves, būtina jas sutvarkyti ir užtikrinti saugumą. Prieš pradėdant tvarkyti apleistas erdves ir pritaikyti jas bendruomeninėms veikloms, verta įsitikinti, ar didesnė bendruomenės dalis taip pat puoselėja idėją įveikinti pasirinktą erdvę, antraip ją sutvarkyti bus sudėtinga ir gali tekti kreiptis pagalbos iš šalies arba organizuoti talką.

Suformuoto sklypo neturėjimas

Šis klausimas aktualus dirbantiems su daugiabučių namų bendruomenėmis. Kai daugiabutis namas stovi valstybinėje žemėje, dirbtuvių metu sudėtinga vykdyti naujų objektų su pamatais statybas. Tam, kad bendruomenė galėtų realizuoti ilgalaikį mažosios architektūros objektą, bendruomenės turėtų susiformuoti daugiabučio namo sklypą arba gauti leidimą statyti laikinus objektus kieme be kasimo darbų. Prieš pradėdant projektą patartina išsiaiškinti, ar bendruomenė turi savo sklypą, jei ne – veiklas vertėtų pritaikyti prie esamos situacijos.

Sudėtingi darbai, kurių negalima atlikti bendros talkos metu

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad ne visi meniniai ar techniniai darbai gali būti atliekami bendros talkos būdu (pavyzdžiui, elektros instaliacijos darbai), todėl jie gali užsitęsti ir pareikalauti papildomų resursų. Planuojant veiklas ir ilgalaikius kūrinius, kuriems įgyvendinti gali prireikti pagalbos iš šalies, svarbu numatyti daugiau laiko darbams užbaigti ir iš anksto apsvarstyti papildomus finansinius ar žmogiškuosius resursus.

2
1
2

Administraciniai, *vadybos iššūkiai*

Veiklų pasirinkimas ir planavimas

Gali prireikti nemažai laiko, kol bendruomenė pasirinks konkrečias veiklas ir jai priimtinus formatus. Atlikus šiuos žingsnius verta nuosekliai suplanuoti ir jų įgyvendinimą. Itin išsėtę procesai sumažina bendruomenės narių, kurie tikėjosi greitesnio rezultato, motyvaciją. Priešingu atveju, procesams vykstant itin greitai, bendruomenės nariai neturi galimybių dalyvauti susitikimuose, mat šie organizuojami per dažnai. Pernelyg aktyvus skatinimas burtis ir imtis darbų taip pat gali neigiamai paveikti bendruomenės narių motyvaciją. Todėl itin svarbu parinkti veiklas ir organizuoti jų įgyvendinimą atsižvelgiant į kiekvienos bendruomenės ir menininko galimybes.

Susitikimai su bendruomenėmis

Itin svarbus susitikimų dažnis ir planas. Organizuojant susitikimus per retai, egzistuoja grėsmė, kad vieno susitikimo metu bus norima aprėpti daug klausimų ir pritrūks laiko diskusijoms, o žmonės nespės artimiaus susipažinti. Nors susitikimų turinys – aukštos kokybės, jie dažnai vyksta skubant, stengiantis neviršyti laiko limito. Patartina susitikimus vykdyti reguliariai, tačiau jų dažnumas turėtų būti parenkamas atsižvelgiant į kiekvienos bendruomenės individualių atvejų. Susitikimų reguliarumą svarbu

išlaikyti net ir tada, kai atrodo, kad nėra konkrečių klausimų, kuriuos reiktų aptarti susitikimo metu. Tokių susitikimų metu laiką galima skirti neformaliems pokalbiams, ryšiams stiprinti ir pan.

Leidimų rengimas ir gavimas

Įgyvendinant bendruomenines veiklas dažnai prireikia savivaldos leidimų. Jų gali prireikti statant viešąjį objektą valstybinėje žemėje, organizuojant renginį, realizuojant gatvės meno kūrinius ant viešų pastatų sienų ir pan. Bendruomenės nariai kartais stokoja žinių, kaip suformuoti prašymą leidimui, ar į ką apskritai vertėtų kreiptis tokiu klausimu. Vykdamas veiklas su kultūros įstaigomis šio iššūkio dažnai pavyksta išvengti, nes kultūros įstaigų darbuotojai būna susipažinę su visa sistema ir tvarka. Kai bendruomenės veikia savarankiškai, neįsitraukiant juridiniam vienetui, svarbu joms paaiškinti, kaip gaunami reikalingi leidimai. Kitas galimas šios problemos sprendimo būdas – iš anksto nuspręsti, kas iš komandos bus atsakingas už leidimus – ar koordinatorius, ar bendruomenės narys / nariai. Žinant, kad leidimų prireiks, galima surengti mokymus, skirtus administraciniams įgūdžiams lavinti.

Atsakomybės ir atskaitomybės neapsibrėžimas

Tai – reikšmingas ir dažnai pasitaikantis iššūkis. Veiklų vystymo ir įgyvendinimo procesas yra kompleksiškas, tad jo metu neretai kyla iš anksto nenumatytų poreikių, užduočių, bendruomenės nariai ir koordinatoriai pavargsta, neišvengiama ir motyvacijos svyravimų. Siekiant išvengti konfliktų, itin svarbu aiškiai iš anksto pasiskirstyti visomis atsakomybėmis.

Įstaigų darbuotojų kaita

Su šiuo iššūkiu dažnai susiduriama plėtojant bendruomenines veiklas su kultūros įstaigomis (kultūros centrais, laisvalaikio salėmis). Kaip aptarta poskyryje apie „Šiuolaikinių seniūnijų“ projektą, kultūros įstaigų paskirtas darbuotojas būdavo atsakingas už tai, kad bendruomenės burtųsi, o veiklos būtų įgyvendintos. Jei šis darbuotojas išeidavo iš darbo, kildavo sunkumų. Naujam darbuotojui prireikdavo laiko susipažinti su jau nuveiktais darbais, suvokti jų priežastingumą ir siekiamus rezultatus. Dažnai dėl to vienos ar kitos bendruomeninės veiklos sulėtėdavo arba nebūdavo įgyvendinamos taip, kaip numatyta plane. Darbuotojų kaitos atveju praverčia bendriniai projekto ir projekte dalyvaujančios bendruomenės aprašai, nuveiktų darbų santrauka ir intensyvesnis bendravimas su nauju darbuotoju, kol šis pasijus pakankamai susipažinęs su projektu.

Iššūkiai,

*kuriuos sunku
numatyti iš
anksto*

Dalyvių kaita

Planuojant cikliškas veiklas dažnai tikimasi įprastos eigos: per pirmuosius tris susitikimus, skirtus susipažinti ir saugiai atmosferai kurti, bus suformuota aktyvi dalyvių grupė, su kuria kūrybinis darbas bus tęsiamas ir kituose etapuose. Vis dėlto, neretai bendruomeninių veiklų dalyviai keičiasi, ne visuomet pavyksta užtikrinti nuolatinį vieno ar kito asmens įsitraukimą ir pastovų atsakomybių išpildymą. „Kaunas 2022“ bendruomeninių veiklų organizavimo metu dalyvių skaičius nuolat kito, nes kaskart ateidavo naujų, bendruomeninių veiklų idėja susidomėjusių žmonių, kiti dalyvaudavo tik dalyje susitikimų. Siekiant išspręsti dalyvių kaitos problemą ir tikintis efektyvaus darbo užsiėmimuose, su kiekvienu dalyviu buvo susipažinama asmeniškai. Pastebėta, kad kūrybinis procesas vyko lėčiau, nei buvo tikėtasi, o kintantis ir nepastovus dalyvių skaičius neleido pasiekti visų užsibrėžtų rezultatų. Nepaisant to, vystant bendruomenines veiklas dalyvių kaita yra neišvengiama, todėl planuojant vertėtų apgalvoti, kokios veiklų dalys galėtų būti vystomos aktyvių ir nuolat bendruomeninėse veiklose dalyvaujančių žmonių, o kurios būtų tinkamos periodiškai ar tik kartą prisijungusiems dalyviams.

Kintančios oro sąlygos

Šis faktorius gali tapti iššūkiu, kai veiklos planuojamos lauke. Tokiu atveju dalyvių įsitraukimas paprastai yra mažesnis ir gali tekti perplanuoti veiklas. Norint to išvengti, vertėtų pasirūpinti dirbtuvių vieta po stogu ar palapinėmis, kuriose galėtų vykti veiklos, informuoti dalyvius apie susitikimus ir / ar jų besikeičiančias sąlygas, pakviesti juos pasirūpinti oro sąlygas atitinkančia apranga.

Alkoholio vartojimas dienos veiklų metu

Pasitaiko, kad dirbtuvių metu planuotą proceso veiklą sutrikdo nuo alkoholio apsvaigę dalyviai. Norint to išvengti, per informacinius susitikimus svarbu iš anksto informuoti bendruomenės narius, kad alkoholis veiklose nepageidaujamas, paraginti vaišintis ir kitus vaišinti tik nealkoholiniais gaiviaisiais gėrimais.

Staigūs politiniai, socialiniai pokyčiai

Kaip ir visus procesus, bendruomenines veiklas gali paveikti staigūs politiniai, socialiniai ar kultūriniai pokyčiai. Pavyzdžiui, pasikeitus šalį valdančiai partijai, gali kilti vidinių nesutarimų. COVID-19 pandemija ir vakcinavimo tema – puikus pavyzdys, kaip greitai visuomenė gali pasidalyti į skirtingas stovyklas. Daugeliu atvejų tokius staigius pokyčius sunku numatyti, tad, vystant bendruomenines veiklas, reikia turėti omenyje netikėtumo faktorių, kuris gali paveikti veiklų eigą, dalyvių skaičių ir pan.

TIKRASIS REZULTATAS: KŪRINYS

Vietoje *apibendrinimo*

Norint apibendrinti aprašytą bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ patirtį, derėtų išryškinti keletą svarbių aspektų.

Pirmasis *aspektas*

Šioje programoje taikyta bendruomenės samprata ir jos poveikis rezultatams

Kaip jau minėta skyriuje „Bendruomenės – kas?“, į bendruomenę galima žiūrėti bent dvejopai – kaip į objektą, struktūrą su aiškiais ribomis ir aiškiais nariais arba kaip į reiškinį, atsirandantį dirbant su žmonėmis. Antruoju požiūriu bendruomenė – ne tik procesas, bet ir subjektyviai sukonstruota patirtis. Be to, jei pirmuoju požiūriu bendruomenė suprantama kaip santykinai stabili struktūra, antruoju bendruomenė yra nuolatinėje apykaitoje ir transformacijoje esantis tinklas, kurį sudaro atskiri žmonės, grupės, ryšiai, požiūriai, idėjos ir identitetai. Šis tinklas yra takus ir dinamiškas – nuolat atsinaujina, prisitaiko, keičia formą.

Kaip patvirtina bendruomenių programos „Visi kaip vienas“ patirtis, dirbant su tokiu tinklu dėmesio centre atsiranda apykaita. Būtent idėjų, ryšių, identitetų, iniciatyvų apykaita bendruomenėje yra pats svarbiausias veiksnys. Todėl kylantis praktinis iššūkis verčia mąstyti, kaip daryti įtaką dariniui, kuris labiau patiriamas, o ne objektyvus ir nuolat kinta? Atsakymą sufleruoja programos pavadinimas ir sąsajos su *fluxus* judėjimu – reikia veikti kartu su bendruomene ir prisiderinti prie jos konteksto, kurį tyrinėti ir suvokti yra itin svarbu. Kuo geriau suvokiamas bendruomenės kontekstas, tuo tiksliau galima prisitaikyti prie jo, pasiūlyti idėjų, veiklų, pokyčių, projektų, tiksliai „sukirptų“ konkrečios bendruomenės tinklui. Gebėjimas veikti lanksčiai, kūrybiškai, drąsiai ir laisvai tampa esminis. Lankstumo nepakanka, nes įtaka sudėtingoms ir nuolat besikeičiančioms sistemoms (o bendruomenė ir

yra tokia sistema) įmanoma tik per grįžtamąjį ryšį. Konkretūs projektai, nepriklausomai nuo jų turinio – ar tai būtų kūryba, vietos tvarkymas, ar kitokios iniciatyvos, – tėra priemonė prisijungti prie bendruomenės tinklo ir įnešti savo indėlį, kuris įsipins į bendruomenės tinklą ir galės netikėtai paveikti įvairiausias bendruomenės gyvenimo sritis.

Vien lankstumo ir takumo (*fluxus*) nepakanka. Toks požiūris į bendruomenę, kai ji laikoma besikeičiančiu tinklu, ir iš jo kylantis savitas bendruomenių stiprinimo būdas – iššūkis įprastiems darbo su žmonėmis, išteklių valdymo ir planavimo būdams. Dirbant su bendruomenėmis būtina užtikrinti tinkamą palaikymą pačioms keisčiausioms iniciatyvoms, suteikti užtektinai laisvės bendruomenės žmonėms ir su jais dirbantiems fasilitatoriams rinktis ir improvizuoti. Laisvė būtina ne tik planuojant veiklas, bet ir jas įgyvendinant. Bendruomenė yra linkusi keistis, todėl nuolat tenka koreguoti (ar net smarkiai keisti) veiklas ir planus.

Antrasis *aspektas*

Programoje dirbančių fasilitatorių kompetencija

Fasilitatoriams neužtenka turėti tik organizacinių ar darbo su žmonėmis gebėjimų, žinių. Kaip rodo šios programos patirtis, jiems reikia specifinio vidinio pasirengimo – drąsos, lankstumo, kūrybiškumo ir komunikabilumo. Fasilitatoriai turi gebėti ne kurti už žmones, bet veikti šalia, kartu su žmonėmis ir stiprinti žmonių iniciatyvą, užuot prisirišus prie suplanuoto projekto detalių arba įsitvėrus plano, tarsi jis būtų iškaltas akmenyje. Todėl privalu pasitikėti bendruomenės žmonių potencialu, geranoriškumu ir iniciatyva net tada, kai tam pristinga akivaizdžių įrodymų. Pasitikėjimas tampa labai svarbiu svertu, skatinančiu žmones įsitraukti, įsipareigoti ir siekti rezultatų.

Dar viena labai svarbi fasilitatorių pasirengimą rodanti savybė – smalsumas, gebėjimas tyrinėti ir užčiuopti konkrečiai bendruomenei būdingus ypatumus, suvokti kontekstą. Tik gebėdami savo vaizduotėje sutalpinti pačius įvairiausių bendruomenės konteksto aspektus, fasilitatoriai įstengia konkrečiais projektais daryti įtaką bendruomenei. Tai reikalauja įvairiapusės fasilitatorių patirties ir smalsumo. Vertėtų išskirti ir drąsą, šios programos atveju pasireiškusių kaip fasilitatorių gebėjimą eksperimentuoti, žaisti, leistis į nuotykius kartu su žmonėmis, nebūtinai įsivaizduojant galutinį rezultatą ar visas galimas išvadas.

Trečiasis *aspektas*

Unikalūs programoje sukurti ir plačiai įdarbinti darbo su bendruomene instrumentai

Fasilitatoriams būtinas gebėjimas valdyti bent kelis darbo su bendruomene instrumentus, išvardytus žemiau. Juos verta aptarti plačiau, mat, jei bendruomenė suvokiama kaip dinamiškas, save reguliuojantis ir nuolat kintantis tinklas, kuris reikalauja lanksčios prieigos, su ja dirbant reikia ir ganėtinai lanksčių instrumentų, kurie leistų greitai užmegzti kontaktą su labai įvairiais žmonėmis, sėkmingai planuoti didelio neapibrėžtumo sąlygomis, drąsiai eksperimentuoti ir lanksčiai palaikyti besikeičiančias veiklas.

Darbe su bendruomene galima išskirti plačiau naudojamus instrumentus, kuriais siekiama daryti poveikį bendruomenei – žaidimai, istorijos (pasakojimai), planavimas, renginiai, praktiniai instrumentai. Kiekvienas šių instrumentų ar jų derinys unikaliai pritaikomas konkrečios bendruomenės kontekstui.

Pasakojimai

Planai

Darbo
bendruomenėje
instrumentai

Žaidimai

Renginiai

...?

Žaidimai – vienas svarbiausių instrumentų, plačiai naudotas bendruomenių programoje „Visi kaip vienas“ ir unikaliai pritaikytas bendruomenių kontekstui (nuo principų iki konkrečių veiklų atskirose bendruomenėse). Kaip minėta, programa ne tik įdarbino žaidimą kaip instrumentą, bet ir unikaliai jį pritaikė. Geras žaidimas bendruomenėje pagrįstas gyva, prasminga istorija, pasakojimu, kuris susijęs su bendruomenės kontekstu. Geras žaidimas bendruomenėje susijęs su nuotykiu, naujumu ir kažkuo primena dovaną. Galiausiai, geras žaidimas bendruomenei suteikia kokį nors ją stiprinantį iššūkį, sunkumą ar kliūtį. Ją įveikus ir naują patirtį patraukliai aptarus ir patyrinėjus (reflektavus), paaugama.

Dar vienas plačiai programoje naudotas instrumentas – **istorijos (pasakojimai)**. Bendruomenių programa „Visi kaip vienas“ (vėl unikaliai) įdarbino pasakojimą kaip instrumentą. Pasakojimai buvo kuriami, kaupiami, išgryninami. Jais buvo kuriama, koncentruojama ir prieštaraujama arba palaikoma. Pasakojimai programoje atspindėjo ir transformavo bendruomenes. Ir, galiausiai, pasakojimais buvo skleidžiama programos metu įvairiose bendruomenėse sukurta patirtis.

Žaidimais ir pasakojimais kaip pagrindiniais instrumentais naudojasi viena esminių darbo su bendruomenėmis krypčių – bendruomenės plėtra (arba bendruomenės potencialo auginimas).

Dar vienas instrumentas – **planavimas**. Jis, ypač jei vykdomas kartu su bendruomene, kuria ir stiprina viltį, drąsina įsitraukti ir parodo, kokios konkrečios galimybės įsitraukti į bendrą veiklą. Planai taip pat apibrėžia pokytį ir telkia jam pačių įvairiausių išteklių. Tačiau toks planavimo poveikis pasireiškia tik esant kelioms svarbioms sąlygoms, kurias užtikrina programa. Visų pirma, į planavimą turi aktyviai įsitraukti pati bendruomenė. Kitu atveju bendruomenė planus priima kaip svetimkūnį ir žmonės įsitraukia vangiai. Taip pat žmonių aktyvumas neįmanomas be plačių ir įvairių ryšių su įvairiausiais bendruomenės žmonėmis, organizacijomis, neformaliomis grupėmis, iniciatyvomis. Šie ryšiai turi būti užmegzti ir tarpusavio pasitikėjimas turi būti užauginamas – tik tada žmonės dalyvaus projekte. Planuoti naudinga tik tada, jei į procesą bus žvelgiama lanksčiai ir nevenigiant kritinio požiūrio. Tik taip planavimas taps įtraukiančiu, taikliu ir įgalinančiu instrumentu.

Kitas programoje naudotas instrumentas – **renginiai**, kuriais buvo žaismingai provokuojama eksperimentuoti, žaisti ir taip neužučia inicijuoti rimtus pokyčius. Renginiai buvo telkiama veiksmui ir kuriami nauji ryšiai.

Apibendrinant, projekto galutinį rezultatą sudaro bent trijų sričių pokyčiai. Dar tiksliau, bent šių trijų sričių pokyčių unikalus derinys ir yra galutinis projekto rezultatas.

Pirmiausia minėtas derinys unikaliai keičia vietos **žmonių pasaulėžiūrą**. Ji tampa atviresnė, platesnė ir smalsesnė. Joje atsiranda erdvės įvairesniems žmonėms, idėjoms, galimybėms ir ši įvairovė sukuria pamatą netikėtiems kūrybingiems sprendimams. Kai žmonės bendrai veikia ir pasiekia reikšmingų rezultatų, jie ima labiau pasitikėti savo jėgomis ir supančia bendruomene, o tai keičia pasaulėžiūrą iš pasyvios (aplinkybių auka) į proaktyvią (iniciatyvus bendruomenės narys).

Taip pat toks veikimo derinys keičia **žmonių tarpusavio ryšius** bendruomenėje. Žmonėms kokybiškai susipažįstant ir užmezgant asmeniškų ryšius, bendruomenės tinklas gausėja (bendruomenės audinys tankėja). Atskirose veiklose susitinka ne vien atsitiktiniai bendruomenės nariai, bet ir tie bendruomenės žmonės, kurie įprastai nesusitikų, nes skiriasi jų įpročiai, pažiūros, statusas ar veikia neišspręsti konfliktai. Jų susitikimai leidžia sustiprinti bendruomenės tinklą. Žmonių ryšiai tampa gausesni, įvairesni ir stipresni (asmeniškesni).

Galiausiai toks principų ir veiklų bendruomenėje derinys stiprina **bendruomenės apykaitą**. Bendruomenėje aktyviau ir stipriau mainomasi idėjomis, ištekliais, parama, smalsumu, galia, iniciatyvomis, informacija ir kitais reikšmingais dalykais. Šie mainai ir sudaro augančią bendruomenės apykaitą, o kaip tik ji užtikrina unikalius bendruomenės sprendimus, netikėtas idėjas, lankstumą ir kūrybiškumą, padeda suderinti iš pirmo žvilgsnio nesuderinamus dalykus.

Tačiau pasaulėžiūros, tarpusavio ryšių ir apykaitos pokyčiai įmanomi tik esant jau minėtam **palaikymui** (administravimui), t. y. stiprinant bendruomenės veikimą programa, kuri yra ganėtinai laisva, kad akiai neprisirištų prie iš anksto įsivaizduotų rezultatų, kuri teikia bent minimalius resursus bendruomenei stiprinti, kuri yra užtektinai lanksti, kad palaikytų tiek tiesiogines bendruomenės iniciatyvas, tiek ir žmonių, kurie dirba su bendruomene (fasilitatorių), tobulėjimą.

Žmonių
pasaulėžiūra

Bendruomenės
ryšiai

Bendruomenės
apykaita

Štai taip sukuriamos ir auginamos kritiškos, budrios, jautrios ir atidžios bendruomenės. Bendruomenės, kuriose stiprus žmonių įgūdis veikti iniciatyviai dera su tankiu, įvairiu ir gausiu žmonių, organizacijų ir neformalių grupių tinklu. Taip pat bendruomenės, kuriose iniciatyvų įvairovė, ir gausus tinklas užaugina ir sustiprina idėjų, poreikių, pagalbos mainus.

Tokios bendruomenės vadinamos **atspariomis (lanksčiomis ir dinamiškomis) bendruomenėmis**. Atsparios bendruomenės, augdamos ir besitransformuodamos, stiprina tris esmines savybes, ypač aktualias visuose bendruomenės gyvenimo sluoksniuose. Pirma, tokios bendruomenės ima laiku pastebėti atsirandančius iššūkius ir galimybes. „Laiku“ šiuo atveju reiškia, kad iššūkiai pastebimi, kol dar nevirto problemomis ar dramatiškomis pasekmėmis. Taip pat ir su galimybėmis, kuriomis pasinaudojama anksčiau nei trapiose, fragmentuotose bendruomenėse. Antra, atsparios bendruomenės lengviau įveikia dramatiškus ir netikėtus išorinius poveikius. Jos greičiau atsitiesia po krizių, lengviau ir su mažesnėmis pasekmėmis įgyvendina rimtus pokyčius. Trečia – atsparios bendruomenės geba kaupti savo patirtį ir iš jos mokytis. Jos reflektuoja patyrimą ir atitinkamai koreguoja savo veikimo būdus.

*Bendruomenių
atsparumo
dozavama
nesukuriamama
jokiais kitais
darbo su
bendruomene
būdais.*

2
3
2

Programos
komanda /
patirtys

*Tai buvo gyvas įrodymas, kad
paprastuose dalykuose slypi
stebuklas, jėga ir pokytis.*

Profesine prasme džiaugiuosi, kad teko sutikti žmones, kuriuos augindama augau pati, o jie savo ruožtu tapo lyderiais kitiems. Lyderiais, kurie dega meile žmonijai, bendrystei ir kultūrai.

Galiausiai, man kaip žmogui didžiausias atradimas buvo fluxus principai, kuriuos kartu su komanda kūrėme ir praktiškai išmėginome. Net pati nepastebėdama juos pradėjau taikyti gyvenime ir dar taikysiu ilgai: gyvenimas juk pokštas, o kasdienybė pilna įvairiausių smagių keistenybių. Tad „Fluxus Labas!“ mano gyvenimą apsuko 360 laipsnių ir pargražino į save daug visokesnę.

**GRETA KLIMAVIČIŪTĖ-
MINKŠTIMIENĖ**

„Fluxus Labas!“ kuratorė

STEFANIJA
PAULAUSKAITĖ

Fluxus Labas! koordinatorė

„Fluxus Labas!“ buvo vienas didelis netikėtumas. Su netikėtais džiaugsmiais, ir netikėtais skausmais, kurie susiliejo į vieną nepakartojamą gyvenimo pokytį. Ir tas pokytis įvyko kartu su šimtais žmonių, kurie išdrįso sugrįžti prie pačios pradžios - buvimo ir kūrimo su bendruomene. Bendruomenėje.

Dirbome su įvairiomis bendruomenėmis, dažnai Kauno miesto mikrorajonuose, tad „Fluxus Labas!“ veiklose sutikau labai daug skirtingų, įvairią pasaulėžiūrą turinčių žmonių.

Tai man, kaip žmogui, parodė kitokias matymo perspektyvas, gyvenimus ir požiūrius, tapau daug atviresnė, tolerantiškesnė ir empatiškesnė žmonių atžvilgiu. Žinoma, nėra net ką kalbėti apie neaprėpiamą kiekį naujų pamokų ir profesinio augimo!

**SIMONA
SAVICKAITĖ**

„Fluxus Labas!“ koordinatore

AUSTĖJA BLIUMKYTĖ-
PADGURSKIENĖ

„Fluxus Labas!“ koordinatore

*Į „Fluxus Labas!“ avantiūrą buvo
verta įsivelti:*

Dėl naujų veiklos galimybių: pagilinau suvokimą apie bendruomeniškumą, įpratau taikyti fluxiškumą veiklose ir įgijau naują profesiją - bendruomenių fasilitatorės.

Dėl sutiktų žmonių: praplėčiau bendraminčių bei bendraveiklių ratą ir... tapau savo autoritetų kolega.

Dėl gerų emocijų: per 5 metus patyriau daug šilumos, draugiškumo, rūpesčio, atidos, atvirų širdžių ir rankų.

Fluxus man leido patirti, kad kiekvieno sutikto žmogaus galvoje sklaido unikalios, įdomios idėjos, o ištarus „Labas“ vienas kitam, gimsta nuostabūs dalykai, įtraukiantys šimtus, o kartais net tūkstančius, kitų. Kaunas pilnas kultūros ir kūrybiškų asmenybių kiekviename kieme!

AISTĖ PTAŠINSKAITĖ-
PAUKŠTĖ

„Fluxus Labas!“ kuratorė

„Fluxus Labas!“ man suteikė žmones - tikrus, kuriančius, tikinčius savo miestu, laužančius standartus ir plečiančius visuomenės normas. Nenuostabu, kad bendruomenių programa ir suteikė man BENDRUOMENĘ.

GODA
KACILEVIČIŪTĖ

„Fluxus Labas!“ koordinatore

*„Fluxus Labas!“ man suteikė
laisvės ir drąsos nevaržomai
stebėti, tyrinėti ir prisijaukinti
(užmegzti ryšius) sudėtingiausią
ir turiningų istorijų pilną Kauno
miesto sluoksni – bendruomenes.
Ir nutiko Lapės priminta tiesa: „Jei
susidraugauji, kažką prisijaukini,
pasidarai už juos amžinai
atsakingu.“*

**GODA
POMERANCEVA**

„Fluxus Labas!“ koordinatore

MONIKA
VALENTUKONYTĖ

Fluxus Labas! koordinatorė

*Meną gali kurti kiekvienas,
menas priklauso visiems.*

Šias fluxus judėjimo idėjas komanda ne tik patikrino praktikoje, bet ir papildė vertingu komponentu - džiaugsmu kurti drauge. Didžiausias atradimas man - aktyvūs ir kūrybingi kauniečiai bei jų puoselėjamos unikalios erdvės bendruomenėms.

GODA
KARBONSKYTĖ

„Fluxus Labas!“ koordinatore

*Būti „Fluxus Labas!“
bendruomenės programos dalimi
leido įveiklinti savo įgūdžius, o
pridėjus strategiją ir pastangas –
pilnai įsitraukti į vienerių metų
miesto kultūros šventimą.*

Per šią patirtį užauginau darbo su bendruomenėm įgūdžius, stebėjau bendradarbiavimo galimybes ir tinklinimo mastą kultūrinių bendruomenių viduje. Taip pat programa sužadino miesto gyvastį, palietė daugybę gyventojų, įskaitant mane. Džiaugiuosi, kad buvau programos dalimi!

Programa

Kauno rajone

VILTĖ MIGONYTĖ-
PETRULIENĖ

Kuratorė

Darbas su Kauno rajono bendruomene buvo absoliutus išėjimas iš komforto zonos, lydėjo daug iššūkių, ne tik profesinių, bet ir asmeninių.

Po kultūros sotinės metų išsinešiu begalinį dėkingumo jausmą už draugystę, atvirumą, prasmingas diskusijas, palaikymą, galimybę pažinti ir mokytis. Visada „sirgsiu“, kad Kauno rajono žmonių kūrybiškumas ir toliau būtų pastebimas bei vertinamas, kad čia vyktų semtis gerųjų patirčių visa Europa.

MILDA
RUTKAUSKAITĖ

Kuratorė

*Sunku į kelis sakinius sutalpinti
viską, ką norėtusi pasakyti.*

Manau, jog visas projekto „Šiuolaikinės seniūnijos“ laikotarpis atskleidė, kokios stiprios ir unikalios yra Kauno rajono bendruomenės. Tai buvo pastebėta ne tik vietos, tačiau ir tarptautiniu mastu. Šiandien kalbame apie šį projektą, kaip apie gerąją praktiką, tačiau to nebūtų be Kauno rajono bendruomenių, todėl labiau už viską norisi joms padėkoti: už ryžtą, pastangas, kūrybiškumą ir galybę įkvepiančių pamokų. Tikiu, kad ir patys Kauno rajono gyventojai, kultūros operatoriai šiandien jau yra drąsesni ir ateityje tai įrodys galybę kartu, pakviesdami mus skambiai švęsti bendruomeniškumą ir kultūrą!

*Su Kauno rajono
bendruomenėmis užsimezgusi
draugystė, atrodo, pagimdė tiek
nepaprastų patirčių.*

Vien dėl per penkmetį susikūrusio įstaigų tinklo buvo verta dirbti valandų valandas. Atrodo su kiekviena komandruote, mokymais, renginių eksperimentais plėtėsi ryšiai ir idėjų horizontai. Ir vis tik, manau, kad mes iš jų išmokome ne ką mažiau.

AUGUSTINA
KALESNIKIENĖ

Kuratorė

*Dirbant su bendruomenėmis
pamačiau visai kitokią Kauno
rajoną seniūnijų veidą –*

kiekviena jų pasirodė savita, turtinga asmenybėmis. Gera matyti, kaip žmonės bu-riasi, generuoja idėjas, imasi jų įgyvendinimo – taip kuriasi ne tik vietinis kultūrinis vyksmas, tačiau ir užsimezga draugiški ryšiai, o bendruomenės įgauna pasitikėjimo savo jėgomis kurti ir veikti.

LAURA
AUKSUTYTĖ

Koordinatorė

GEDIMINAS BANAITIS-
SKRANDIS

Kuratorius

*Kūrybinė veikla Kauno rajone
man prasminga dėl įvairių
aspektų –*

naujos pažintys su žmonėmis ir jų kuriama vieta, kaimo ar miestelio unikalumo ir autentiškumo atradimai, natūralaus atokumo jausmas, nekomercinė motyvacija ir paprastumo žavesys. Čia nesunku susižavėti mažais [santykių] atstumais tarp žmonių, paprastu veikimu tiesiogiai su vietos lyderiais, dideliu domėjimusi ir jaukais, kartais nedrąšiais pirmais kartais. Patirčių ir žinių mainai, kultūros decentralizacija yra geriausia, kas galėjo nutikti Kauno rajone gyvenantiems ir man, ten besisvečiuojančiam.

Dirbti ir puoseleli ryšį su bendruomenėmis buvo ir yra verta, nes Kauno rajono žmonės ir yra Kauno rajonas.

Be jų kūrybiškumo, meilės savo kraštu ir vienybės, pakaunė būtų tik miškų, laukų, kelių ir miestelių raizgalynė. Bendruomenių dėka mes saugome savo tradicijas, ugdom kūrybiškumą, garsinam savo vardą, o svarbiausia – parodome, kad Kauno rajonas yra geriausias, kūrybingiausias ir įdomiausias rajonas iš visų.

LUKAS
ALSYS

Kuratorius

Bendraukime:

VšĮ „Bendruomenių laboratorijos“
El.paštas: fluxuslabas@gmail.com

Kauno rajono savivaldybės Kultūros,
švietimo ir sporto skyrius Lukas Alsys
(pavaduotojas kultūrai)
El.paštas: lukas.alsys@krs.lt

Daugiau informacijos www.visikaipvienas.eu

„VISI KAIP VIENAS“
DRAUGAI / AČIŲ
UŽ BENDRYSTĘ

Adelija Martinaitienė	Barbora Valiukevičiūtė	Eglė Ivanavičienė	Gražvyda Andrijauskaitė
Adrian Carlo Bibiano	Benediktas Mikuckis	Eglė Juozapavičienė	Gražvydas Jovaiša
Agata Wozniczka	Birutė Vidauskaitė - Andziulienė	Eglė Motiekaitė	Greta Duobienė
Agnė Medėkšaitė	Boris Ceko	Eglė Patinskaitė	Greta Varnaitė - Venskienė
Agnė Nemanytė	Brigita Staniulienė	Eglė Targanskienė	Guoda Andriuškevičiūtė
Agnė Vodžicienė	Burbulų dėdė	Eglė Valadkevičiūtė	Hana Šumilaitė
Agnietė Janušaitė - Vitkūnienė	Camilla Sandri Bellezza	Eglė Vitkutė	YeS Duet
Agnietė Lisičkinaitė	Clara Giambino	Eimantas Kukta	Ieva Laučkaitė
Aida Povilaitytė	Claudia Janke	Eimutis Kvosčiauskas	Ieva Olimpija Voroneckytė
Aistė Ežerskė	Dainė Rinkevičiūtė	Elena Kovėrienė	Ignas Kazlauskas
Aistė Ivanovaitė - Petraitenė	Dainius Paplauskas	Elijus Kniežauskas	Ignas Lapienis
Aistė Nomeikaitė	Daiva Bulotienė	Ema Senkuvienė	Ina Kunavičiūtė - Mikučionienė
Aistė Ramunaitė	Daiva Gavrilėikė	Emilija Sidaraitė	Indrė Aleksandravičiūtė
Akvilė Brazauskaitė	Daiva Klimavičienė	Enrika Striogaitė	Indrė Engelkytė - Iršė
Albinas Pugevičius	Daiva Nevardauskienė	Erika Jurevičiūtė	Indrė Mačiulytė
Aldona Čiūtienė	Daiva Price	Ernestas Gelčys	Indrė Puišytė - Šidlauskienė
Algimantas Grigas	Daiva Pugevičienė	Eva Smoriginaitė	Indrė Spitrytė
Algimantas Šlapikas	Daiva Ramoškaitė	Evaldas Jocius	Inga Dagilė
Algirdas Ramonas	Daiva Štarevičiūtė	Evelina Kaveckienė	Inga Janulevičienė
Algirdas Stančius	Daiva Vaišnorienė	Evelina Šimkutė	Inga Kaminskė
Algirdas Šapoka	Dalia Michelevičiūtė	Evelina Šmukštelytė	Inga Šarakuskė
Alina Butrimė	Dalia Narkevičiūtė	Felicitia Marcelli	Ingas Venslavičius
Alla Čeres	Danguolė Kasparienė	Flash Voyage	Ingrida Kazlauskienė
Alma Pauželienė	Danguolė Mikalauskienė	Gabija Blochina	Ingrida Povilaitienė
Alma Stočkūnaitė	Daniela Piangjolino	Gabriela Kowalska	Irena Leliugienė
Alma Zagurskienė	Danielius Naruskas ir būgnininkų bendruomenė	Gabrielė Janilionytė	Irmantas Venskys
Alvydas Sveikauskas	Danielius Sodeika	Gaila Akelienė	Iza Rutkowska
Andrius Aleksandravičius	Danutė Ilgakojienė	Gaudenis Satkus	Jason Atomic
Andrius Jurkša	Danutė Varkalienė	Gaudrė Znutaitė	Jelena Škulienė
Andrius Sarapinas	Darius Daraška	Gediminas Kasparavičius	Jogailė Adomaitytė
Andžela Mickutė	Darius Petruilis	Gediminas Kubilius	Jokūbas Bateika
Anna Szafucka	Deimantė Meilutė	Gediminas Zujus	Jolanta Bačėnienė
Antanas Endziulis	Ganusauskienė	Gerda Giedrė Šeirė	Jolanta Jurkonienė
Antanas Venskūnas	Deividas Jotautis	Germanas Daškevičius	Jolanta Marmienė
Arkadijus Gotesmanas	Deividas Pileckas	Giedrė Aleksandravičiūtė	Jolanta Sidabrienė
Arminas Raugėvičius	Deividas Šatikas	Giedrė Baltakytė	Jolanta Zizienė
Arūnas Adomaitis	Dileta Mozūraitytė	Giedrė Bartusevičiūtė - Rimkienė	Jolanta Padgurskas
Arūnas Kricena	Dominyka Ginelevičiūtė	Giedrė Misevičiūtė	Jonas Danielevičius
Arūnas Matulis	Dominykas Babikas	Giedrė Nenortienė	Jonas Jačiunskis
Arūnas Mozūraitis	Dominykas Vaitiekūnas	Giedrė Palevičiūtė	Jonas Oškėnis
Arūnas Sniečkus	Donatas Medzevičius	Giedrius Balbieris ir G - Trio	Jonas Praškevičius
Asta Bokertienė	Donatas Stankevičius	Giedrius Bučas	Jonas Vitlipas
Asta Petrauskienė	Dovilė Klimavičienė	Giedrius Liubinas	Judita Einikytė
Asta Tamonienė	Džiugas Karalius	Gildas Aleksa	Julija Karaliūnaitė
Augustinas Gipas	Džiugas Kunsmanas	Gintaras Zubrius	Julius Balašaitis
Aurėja Jucevičiūtė	Džiugas Širvys	Gintarė Bagdonienė	Julius Šlapkauskas
Aurelija Prašmuntaitė	Edita Bružikaitė	Gintarė Bauerytė	Juozas Žilonis
Aurika Laurinaitienė	Edita Butkuvienė	Gintarė Kapočiūtė	Jūratė Jurevičiūtė
Aušra Junevičė	Edita Niciūtė	Gintautas Lukauskas	Jūratė Mazur
Aušra Lukošienė	Edita Simonaitienė	Gintautas Velykis	Jūratė Miliutienė
Aušra Šumakerienė	Edita Štreimikienė	Gita Balžekaitė	Jūratė Tutlytė
Aušra Žukaitė - Kupčiūnienė	Edmundas Balasevičius	Gitana Lapienienė	Jurga Marmaitė
	Egidijus Bagdonas	Gytis Dovydaitis	Jurgita Bonkevičiūtė
	Egidijus Gasiūnas	Goda Laurinavičiūtė	Jurgita Bukauskienė
	Eglė Baltrėnienė	Goda Verikaitė	Jurgita Kelpšienė
	Eglė Česonytė		Jurgita Underlikienė

Justas Tertelis	Martynas Aužbikavičius	Rita Kaupelienė	Vaida Bubnytė
Justina Sutkutė	Martynas Plepys	Rita Levickienė	Vaida Trofimišienė
Justinas Kalinauskas	Mateusz Adamczyk	Robertas Danilovaitė	Vaida Virbickaitė
Justinas Kisieliuskas	Matteo Lanfranchi	Robertas Balčiūnas	Vaidas Bernotas
Karolina Aleškevičiūtė	Merkys Šimkus	Robertas Juknevičius	Vaiva Butkienė
Karolina Mint	Miglė Andrejeva	Rodica Morari	Vaiva Marija Bružaitė
Karolis Grubis	Miglė Remeikaitė	Rokas Jurkus	Vakarė Urbaitė
Karolis Pročkus	Milda Ablingė	Rolanda Girskienė	Valda Verikaitė
Kastytis Laužadis	Milda Gineikaitė	Rolandas Vaizgėla	Valdas Dautartas
Kazimieras Masiulionis	Milda Laužikaitė	Romena Puikytė	Vicente Cabrera
Kazys Bačėnas	Milėja Stankevičiūtė	Rūta Butkuvienė	Vida Bliumkienė
Kęstutis Daugėla	Milena Lapajienė	Rūta Martinavičiūtė	Vydas Zabulionis
Kęstutis Kalkauskas	Mindaugas Kirstukas	Rūta Mur	Vidmantė Šlepikaitė
Kęstutis Markevičius	Mindaugas Lukošius	Rūta Reutaitė	Vykintas Gervė
Kęstutis Žižys	Mindaugas Venskūnas	Rūta Slivickienė	Viktorija Gotovtienė
Kostas Klimavičius	Monika Briedienė	Rūta Šveiterytė	Viktorija Jevdokimova
Kristina Alšauskienė	Monika Leitanė	Sandra Valavičiūtė	Viktorija Vaitilavičiūtė
Kristina Čivilytė	Monika Mašanauskaitė	Sandra Veprauskienė	Vilius Marma
Kristina Jankauskienė	Monika Peldavičiūtė	Saulius Gasiūnas	Vilius Vyšniauskas
Kristina Jaskūnienė	Monika Stirbienė	Saulius Kriščiukaitis	Vilma Garlinskienė
Kristina Šiožinienė	Nerija Krugliakovienė	Saulius Patackas	Vilma Litvaitienė
Kristina Štaupaitė	Nerijus Samola	Saulius Šimkus	Vilma Maročkienė
Laima Borovaja	Neringa Bukauskaitė	Sébastien Canard - Volland	Viltė Želvytė
Laima Mačiulaitytė	Neringa Daniulaitienė	Sergejus Zareckis	Vincas Skripka
Laura Auksutytė	Neringa Kulik	Severija Žukauskytė	Virginija Brazauskienė
Laura Eskertaitė	Oksana Kušner	Sigita Grabliauskaitė	Virginija Pūrienė
Laura Garšvaitė	Olesė Kekiėnė	Sigita Podeckienė	Virginija Tamašauskienė
Laura Katinienė	Ovidijus Jurkša	Simona Nakrošiūtė	Virginijus Kacilevičius
Laura Luišaitytė	Paulina Ružauskaitė	Simona Norkienė	Virginijus Verpauskas
Laura Lukenskė	Paulius Berūkštis	Simonas Šidlauskas	Vita Valantukonytė
Laura Slavinskaitė	Paulius Godvadas	Skirmantas Nominaitis	Vitalija Adomaitienė
Laura Starevičienė	Paulius Žiūkas	Skirmantė Valutienė	Vitalija Kuršienė
Laurita Peleniūtė	Perpetua Dumšienė	Solveiga Dambrauskaitė - Bakutienė	Vitalis Orentas
Lewis Biggs	Petras Vyšniauskas	Sonata Gasiūnienė	Vytautas Juozapavičius
Lina Mišeikienė	Pijus Ūeikauskas	Stasė Mickutė	Vytautas V. Landsbergis
Lina Sinkevičienė	Polina Butkienė	Stasys Juškevičius	Vytautė Trijonytė
Lina Šavirienė	Povilas Vincentas Jankūnas	Stefanija Novosovaitė	Vytenis Danielius
Linas Kazuilionis	Raimonda Kimbraitė	Stepas Galkinas	Vytenis Jakas
Linas Ūsas	Raimonda Narsejeva	Steputė Račauskienė	Vytis Lasys
Linas Žemgulis	Raimonda Šiudeikytė	Šarūnė Baltrušaitienė	Vytis Mantrimavičius
Liucija Dervinytė	Ramūnas Navickas	Tadas Česna	Vladas Bagdonas
Liukrecija Navickienė	Ramūnas Vaicekauskas	Tadas Dešukas	Žaneta Danauskienė
Loreta Maliukevičienė	Ramunė Kiaunienė	Tadas Mikštavičius	Židrija Janušaitė
Loreta Ūsienė	Ramunė Mikelskienė	Tadas Montrimas	Žydrūnas Šalasaivičius
Loreta Valantiejienė	Ramunė Savickytė	Tadas Šimkus	Žydrūnė Petrauskienė
Lukas Karvelis	Rasa Endriukaitienė	Tadas Valutis	Žygimantas Kudirka
Lukas Tomaševičius	Rasa Grubevičiūtė	Tadas Zaranka	Žygimantas Šarakauskas
Mantas Butrimas	Rasa Melinienė	Takatsuna Mukai	Žilvinas Rinkšelis
Mantas Liutikus	Rasa Ragaliauskė	Tautvydas Žvirblis	Živilė Bekerienė
Mantas Tabačinskas	Rasa Staskonytė	Teidė Gasiūnaitė	Živilė Juknevičienė
Marija Kacilevičiūtė	Rasma Noreikytė	Timotiejus Norvila - Morfai	Živilė Jurgaitienė
Marijus Gvildys	Regimantas Gilvickas	Tomas Erbrėderis	Živilė Katkauskė
Marius Mackevičius	Regimantas Visockis	Ugnė Marija Andrijauskaitė	Živilė Kubiliūtė - Stanislavičienė
Marius Paplauskas	Remigijus Ščerbauskas	Ugnius Naraukas	Živilė Muraškienė
Marius Paulikas	Rimantas Stankus	Vaclovas Žvirblis	Živilė Vaičiukynienė
Marius Pinigis	Rimantė Adomaitytė		Živilė Zablackaitė
Marius Stavaris			

ORGANIZACIJOS

14 stotelė	Youth center Omnia It was us	Kauno valstybinis muzikinis teatras	Narsiečių bendruomenė No Name studio
A. ir J. Juškų etninės kultūros muziejaus padalinys	Jachtklubas	Kauno vandenys	Noreikiškių lopšelis - darželis „Ažuolėlis“
A. Martinaičio dailės mokykla	Jaunimo centras „Veikama“	Kauno zoologijos sodas	Ortopedijos muziejus
Academy of the Unfulfilled	Jazz Academy	Kedrostubūras	Pagnytės bendruomenės centras
Akademijos bendruomenės centras	Jazz House	Keramikos akademija	Panevėžiuo kaimo bendruomenė
Akademijos seniūnija	Jukka's Orchestra	Kiemo galerija	Parakas
Aktyvus laisvalaikio jaunimas	Juragii bendruomenės centras	Kylantis Kaunas	Pasaga
Aleksoto bendruomenės centras	Kačerginės miestelio bendruomenės centras „Vizija“	Kita Neries pusė	Pasaulio gėlės
Alytaus jaunimo centro dramos studija „Skrajokliai“	Kačerginės mokykla - daugiafunkcis centras	KTU Modance	Peikko Lietuva
Alytus 2022	Kačerginės seniūnija	KTU žygeivių klubas „Ažuolas“	Pelėdų kava
Arklio galia	Karmėlavos Balio Buračo gimnazija	Kuhne	Petrašiūnų bendruomenės centras
Artscape	Karmėlavos lopšelis - darželis „Žilvitis“	Kūjeliai	Phil Tuba consulting
Atomini bunkeris	Karmėlavos seniūnija	Kulautuvos bendruomenės centras	Piliarožė
Atrast	Karmėlavos Šv. Onos parapija	Kulautuvos seniūnija	Potiomkinas
Aura	Kastytis	Kūrybos kampas 360	Prabudimo orkestras
B. ir V. Sruogų namai - muziejus	Kaukita	Kūrybos namai „K.I.N.A.S Panemunė“	Profesinio meistriškumo akademija
Babtų bendruomenės centras	Kaunas Pilnas Kultūros	Lapių laisvalaikio salė	Radikių kaimo bendruomenė
Babtų kultūros centras	Kauno apskrities viešoji biblioteka	Lapių pagrindinė mokykla	Ramučių kultūros centras
Babtų seniūnija	Kauno bendruomenių centrų asociacija	Lapių seniūnija	Ratelinis
Bangpūrys	Kauno bienalė	Lėlių teatras	Ratilėlis
BudCud	Kauno dailės gimnazija	Liaudiškos muzikos ansamblis „Svirbė“	Raudondvario dvaras
Circo Sapiens	Kauno detalės	Lietuvių etninės kultūros draugijos Kauno teritorinis padalinys	Raudondvario gimnazija
Dairidis	Kauno energija	Lietuvos architektų sąjungos Kauno skyrius	Raudondvario kaimo bendruomenės centras
Domeikavos gimnazija	Kauno fotografijos galerija	Lietuvos Aviacijos muziejus	Raudondvario kultūros centras
Domeikavos kaimo bendruomenės centras	Kauno kapucinų vienuolynas	Lietuvos dailininkų sąjunga, Kauno skyrius	Raudondvario seniūnija
Domeikavos laisvalaikio salė	Kauno kolegijos menų fakultetas	Lietuvos liaudies buities muziejus	Restoranas „DU“
Domeikavos seniūnija	Kauno kultūros centras	LikeBike	Ringaudų bendruomenės centras
Etnopaveldo bendruomenė „Kauno Veršva“	Kauno ledo rūmai	Linksmakalnio kaimo bendruomenė	Ringaudų laisvalaikio salė
Ežerėlio kultūros centras	Kauno lopšelis - darželis „Drevinukas“	Linksmakalnio laisvalaikio salė	Ringaudų pradinė mokykla
Ežerėlio seniūnija	Kauno marių regioninis parkas	Linksmakalnio mokykla - darželis	Ringaudų seniūnija
Fortūna	Kauno menininkų namai	Linksmakalnio seniūnija	Ritmas Kitaip
Garliavos apylinkių „Sanašos“ bendruomenė	Kauno miesto muziejus	M. Petrausko scenos menų mokykla	Robaksai
Garliavos apylinkių seniūnija	Kauno miesto simfoninis orkestras	Maironio lietuvių literatūros muziejus	Rokų laisvalaikio salė
Girionių darželis	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	Manana.lt	Rokų seniūnija
Girstutis	Kauno policijos bendruomenės pareigūnai	Mano būstas	Samylų kultūros centras
GiverTag	Kauno r. savivaldybės viešoji biblioteka	Maprema	Samylų seniūnija
Glow Factory	Kauno rajono turizmo ir verslo informacijos centras	Marina Taste Gallery	Santarvės bendruomenė
GM Gyvai	Kauno tvirtovės parkas	MG šokių studija	Saugi pradžia
God's Entertainment	Kauno V. Kudirkos viešoji biblioteka	Minam kartu	Saugi pradžia
Gražinkime Kauną	Kauno V. Kudirkos viešoji biblioteka	Moderni Laumė	Scenos ir estetikos mokykla
Guboja	Kauno vaikų darželis „Rudnosiukas“	Monikaze	Sitkūnų bendruomenė
IL Senso	Kauno Valdorfo mokykla	Moterų erdvės	Skirtbike
Ilgakiemio laisvalaikio salė		Muilo laboratorija	Slackline Lietuva
Impro Kaunas		Mūsų Odiseja	Starna
Inovatyvūs kūrybiniai sprendimai		Nacionalinis Kauno dramos teatras	Starna
			Strings of Earth Orchestra
			Stuba
			Šilelio bendruomenės centras
			Šiuolaikinio šokio asociacija
			Šlamutis

Šlienavos pagrindinė
mokykla
Šv. Vincento Pauliečio
bažnyčia
T. Ivanausko „Obelynės“
sodybos padalinys
Teatras P
Tigrasa
Ukrainos kamerinis
ansamblis Lyatoshinsky Trio
Ulna šokių studija
Universitetų moterų
sambūris
Urmas
Už švarią Lietuvą
Užuovėja
V. Kudirkos viešoji
biblioteka
VDU Botanikos sodas
VDU Ugnės Karvelis
gimnazija
Veiklių mamų klubas
Vertimų stovyklavietė
Viena Linija
Viljampolės bendruomenės
centras „Veršva“
Vilkijos gimnazija
Vilkijos kultūros centras
Vilkijos neįgaliųjų sąjunga
Vilkijos seniūnija
Vivus fortus
Voškonių bendruomenė
Voškonių laisvalaikio salė
Wake Up
Žaisa
Žemuogių pievelė

Fotografijų *sąrašas*

Andrius Aleksandravičius

20, 30, 39, 77, 113, 118–119, 122–124, 131,
142–143, 158–159, 173, 178–179, 193

Gražvydas Jovaiša

94–95, 96, 103, 128, 147, 163, 164–165,
177, 188–189, 199, 201, 226–227

Martynas Plepys

9, 24, 27, 35, 42–43, 45, 53, 54–55,
58–59, 60, 70, 80, 82–83, 85, 88, 99,
100–101, 103, 104–105, 117, 126–127,
134–135, 136–137, 148, 150–151, 159,
164, 169, 194, 213

Linas Žemgulis

48–49, 50, 73, 91, 125, 144

Sebastijonas Petkus

65

Eitvydas Kinaitis

183

Kaunas –
Europos kultūros
sostinė 2022

**BENDRUOMENIŲ PROGRAMOS
METODOLOGIJA**

Bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale
ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8317-10-7

Leidėjas

Kaunas 2022

Sudarytojos

Greta Klimavičiūtė - Minkštimienė

Aistė Ptašinskaitė - Paukštė

Milda Rutkauskaitė

Tekstų autoriai

Paulius Godvadas

Greta Klimavičiūtė - Minkštimienė

Aistė Ptašinskaitė - Paukštė

Milda Rutkauskaitė

Maketo redaktorė

Viltė Migonytė-Petrulienė

Kalbos redaktorės

Neringa Butnoriūtė

Gabrielė Griesiūtė

Monika Valentukonytė

Dizainas

Eglė Simonavičiūtė

Tadas Bujanauskas

Popierius

Munken Lynx 300

Munken Lynx 150

Šriftai

Founders Grotesk

SangBleu Kingdom

Spaustuvė

KOPA

Tiražas

350 vnt.

Kaunas 2023

Penkeri tarptautinio projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ bendradarbybės metai buvo lydimi nuolatinio mokymo(si) patirčių. Įgūdžių kėlimui projekto rėmuose kurtos specialiosios programos „Kultūros tempo akademijos“ tikslu tapo ne tik specializuoti, bet ir praktiniai mokymai. Jie apėmė kūrybos laisvės, aktyvaus bendruomeniškumo, atviros kultūros tinklaveikos ir tvarių sprendimų miestui temas. Miestiečių įvaldyti įrankiai, įgalino kurti tokį Kauną ir Kauno rajoną, apie kokį svajoja ir kokių didžiuojasi šimtai žmonių. Tai – bendruomenės, veiklus jaunimas, senjorai, kultūros įstaigų ir įvairių tautų atstovai, architektūros, dizaino, paveldo profesionalai bei entuziastai. Išmoktos pamokos – asmeniškos ir kolektyvinės – atspindi mūsų bei Europos vertybes, kuriomis jaučiame atsakomybę pasidalinti. Metodologinių leidinių trilogija reflektuoja per visus šiuos metus įgytas patirtis ir pasiekimus. Leidiniai skirti visiems, siekiantiems teigiamų pokyčių ir neabejingiems savo miestui, bendruomenei ir kaimynui.

Kiti serijos leidiniai:

Savanorystės programos metodologija,
sud. Marija Pulokaitė, Kaunas, 2023, p. 164.

Jaunimo programos metodologija,
sud. Vaiva Marija Bružaitė, Sandra Karnilavičiūtė,
Aurelija Prašmuntaitė, Kaunas, 2023, p. 164.

